

PERSPEKTYWA PRAW CZŁOWIEKA W ROZWOJU W KONTEKŚCIE EDUKACJI ROZWOJOWEJ

Podręcznik dla aktywistów
nowych krajów członkowskich UE

Minority Rights Group International wyraża podziękowanie wszystkim tym, którzy swą wiedzą fachową przyczynili się do powstania tej książki.

Koordinacja projektu:
Isabel Pinaud i Bernadett Sebály

Redakcja książki:
Snjezana Bokulić i Preti Taneja

Redakcja rękopisu:
Sophie Richmond

Projekt jest dotowany przez **Komisję Europejską**.

Podręcznik powstał dzięki dotacji Unii Europejskiej.
Poglądy ukazane na tej stronie internetowej odzwierciedlają wyłącznie zdanie jej autorów i niekoniecznie harmonizują ze stanowiskiem Unii Europejskiej.

Fotografia na okładce:
Dzieci dźwigające wodę w północnej części Ghany.
Źródło: **András Megyeri**

Pomysły kampanii i działania, o których mowa jest w podręczniku mogą być swobodnie wykorzystane.
MRG nie można obarczyć odpowiedzialnością za konsekwencje wynikające z jakiegokolwiek wykorzystania jego zawartości.

Wydawca e-książki:
ElektroPress Studio

TREŚĆ

Najważniejsze skróty	4
Wstęp	5
Prawa człowieka i rozwój	7
Rozwój, wymogi prawne i UE: ramy będące do dyspozycji nowych krajów członkowskich	14
Panujące wyzwania polityki rozwojowej w nowych krajach członkowskich	23
Studium przypadku: Praktyczne przykłady polityki rozwojowych stosowanych w nowych krajach członkowskich	34
Wychowanie rozwojowe: so to jest, i dlaczego jest to ważne dla organizacji społecznych?	39
Czy to działa? Praktyczny przewodnik do przeprowadzania kampanii popierających rozwój – Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju w przeprowadzaniu kampanii	46
Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju w praktyce afrykańskiej: trzy studia przypadku	63
Najważniejsze międzynarodowe dokumenty prawne	81
Glosariusz	92
Kontakty i dalsze źródła	95
Autorzy	101

NAJWA NIEJSZE SKRÓTY

AKP	Afryka, Karaiby, region Pacyfiku
CAT	Konwencja ONZ Przeciwko Torturom
CEDAW	Konwencja ONZ w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet
CMW	Konwencja ONZ o Ochronie Praw Wszystkich Pracowników-Migrantów i Członków Ich Rodzin
CRC	Konwencja ONZ o Prawach Dziecka
CRPD	Konwencja ONZ Praw Osób Niepełnosprawnych
DAC	Komitet Pomocy Rozwojowej
DCI	Instrument Współpracy Rozwojowej
DE	Edukacja Rozwojowa
DG	Dyrekcje Generalne
EDF	Europejski Fundusz Rozwojowy
EISP	Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
GNI	Przychód Narodowy Brutto
HRBA	Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju
IC	Instrument dla Krajów Uprzemysłowionych
ICERD	Konwencja w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej
IPA	Instrument Przedakcesyjny
LDCs	najmniej rozwinięte kraje
MDGs	Milenijne Cele Rozwoju
MOP	Międzynarodowa Organizacja Pracy
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych
MPPGSiK	Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych
NGDO	rozwojowe organizacje pozarządowe
NGO	organizacje pozarządowe
NMS	nowe kraje członkowskie
ODA	Oficjalna Pomoc Rozwojowa
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
OWGR	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
PE	Parlament Europejski
TEC	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską
TEU	Traktat o Unii Europejskiej
UA	Unia Afrykańska
UE	Unia Europejska
UNDM	Deklaracja ONZ w sprawie Osób Należących do Mniejszości Narodowych lub Etnicznych, Religijnych i Językowych
UNDP	Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju
UNGA	Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych
UNICEF	Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci
WE	Wspólnota Europejska
WNP	Wspólnota Niepodległych Państw

WSTĘP

Zgodnie ze słowami Louise Arbour, poprzedniego komisarza głównego Narodów Zjednoczonych ds. praw człowieka, ubóstwo jest największym wyzwaniem, przed którym stoi dzisiejszy świat. Choć zlikwidowanie ubóstwa uważamy za cel osiągalny, a globalne zobowiązanie się rządów w celu jego wyeliminowania jest wyraźnie sformułowane w Millenijnych Celach Rozwoju, to jednak uczynienie świata wolnym od ubóstwa pozostaje odległą perspektywą. Warstwy najciężej dotknięte przez ubóstwo to społeczności wyparte na obrzeże społeczeństwa, wyobcowane, cierpiące dyskryminację, jak na przykład mniejszości etniczne, narodowe, religijne i językowe. Poczynione w ubiegłych dziesięcioleciach wysiłki rozwojowe są pozbawione rezultatów, niewystarczające, a ze względu na korupcję i rozrzutność mogą być ocenione, jako nieudane. Ten międzynarodowy paradygmat rozwojowy pobudził zaangażowanych do rewizji oceny, w wyniku czego powstało nowe spojrzenie, które rozwój łączy wyraźnie z międzynarodowymi prawami człowieka. Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju stworzyła nowy język i narzędzia pozwalające na sformułowanie skuteczniejszych i sprawiedliwszych odpowiedzi na różne wymiary ubóstwa. Rozwój stał się prawem człowieka, które — w harmonii z międzynarodowymi zasadami — zobowiązuje kraje członkowskie do poszanowania, ochrony i dotrzymania prawa do rozwoju, przy określeniu posiadaczy poszczególnych praw.

Unia Europejska jest największym donatorem na świecie. Po rozszerzeniu w latach 2004–2007 część krajów Środkowej i Południowo-Wschodniej Europy została obciążona prawnym obowiązkiem wzięcia udziału we współpracy w dziedzinie rozwoju, jednak wcześniejsze doświadczenia tych krajów we współpracy w dziedzinie rozwoju znacznie różnią się od doświadczeń starych krajów członkowskich Unii. Pięć lat później niektóre nowe kraje członkowskie ciągle

borykają się z zaplanowaniem własnych międzynarodowych wytycznych rozwojowych; natomiast rozwijające swe skrzydła organizacje społeczne zajmujące się rozwojem stopniowo określają swoje miejsce i rolę w tym procesie. W tym czasie opinia publiczna nie przejawia zainteresowania kwestiami związanymi z rozwojem międzynarodowym i poparcie dla tych wytycznych jest słabe, na dodatek wybudowanie pomostu pomiędzy prawami człowieka, a rozwojem pozostaje ciągle sprawą przyszłości.

W celu przezwyciężenia powyższego w latach 2008–2009 Minority Rights Group International przeprowadziła edukacyjny program rozwojowy pod tytułem: „Wspomaganie rozwoju w Europie: W stronę masy krytycznej i poza nią”. Celem programu było zwiększenie w dziedzinie kształtowania poglądów potencjału działających na terenie nowych krajów członkowskich organizacji społecznych zajmujących się rozwojem, oraz wskazanie na zalety stosowania perspektywy praw człowieka w rozwoju. Ten podręcznik, jako część projektu oferuje wskazówki praktyczne. Materiał został przygotowany dla organizacji społecznych zajmujących się rozwojem i prawami człowieka, a także dla takich organizacji i inicjatyw oddolnych, które stosują zasadę edukacji rozwojowej, lub pracują w celu jej uznania, lub też przeprowadzają kampanie dla urzeczywistnienia Millenijnych Celów Rozwoju. Dlatego też podręcznik ten został napisany specjalnie z uwzględnieniem specyficznej sytuacji nowych krajów członkowskich i ich sektorów cywilnych.

Podręcznik ten jest wynikiem końcowym procesu zrealizowanego z udziałem wielu uczestników; w programie wzięły udział organizacje społeczne stosujące zasadę edukacji rozwojowej z Węgier, Malty, Polski, Łotwy, Słowacji i Słowenii, europejscy eksperci edukacji rozwojowej, pracujący w terenie fa-

chowcy zajmujący się rozwojem i prawami człowieka z Etiopii, Kenii i Ugandy, a także inni eksperci do spraw praw człowieka i rozwoju, fachowcy pracujący w terenie i akademicy.

MILLENIJNE CELE ROZWOJU

Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych (ONZ) w r. 2000 przyjęło Deklaracja Milenijna będące opowiedzeniem się w skali światowej za zlikwidowaniem skrajnego ubóstwa i głodu. W 2005 r. została wydana koncepcja realizacji, pod tytułem: „Inwestycja w rozwój: praktyczny plan osiągnięcia Milenijnych Celów Rozwoju”. Dokument został wypracowany przez niezależne ciało doradcze pod kierownictwem profesora Jeffreya Sachs’a. Założenia rozwojowe przełomu wieków są następujące:

- ❑ **Cel nr 1: Zlikwidowanie skrajnego ubóstwa i głodu**
- ❑ **Cel nr 2: Zapewnienie powszechnego nauczania na poziomie podstawowym**
- ❑ **Cel nr 3: Wspieranie zrównoważenia w prawach mężczyzn i kobiet oraz wzmocnienie pozycji kobiet**
- ❑ **Cel nr 4: Zmniejszenie wskaźnika umieralności dzieci**
- ❑ **Cel nr 5: Poprawa stanu zdrowia kobiet ciężarnych i położnic**
- ❑ **Cel nr 6: Zwalczanie AIDS, malarii i innych chorób**
- ❑ **Cel nr 7: Zapewnienie stanu równowagi ekologicznej środowiska**
- ❑ **Cel nr 8: Rozwijanie i wzmocnianie światowego partnerstwa w sprawach rozwoju**

CZY WIESZ, E?

Millenijne Cele Rozwoju mogą być uważane za zmianę paradygmatu, jako że jest to pierwszy przypadek, kiedy to plan mający na celu zmniejszenie ubóstwa zawiera termin wykonania (2015) i indykatory dotyczące rozwoju.

- ❑ Millenijne Cele Rozwoju są przez wielu krytykowane, jako że brakuje w nich wyraźnego powołania się na prawa kobiet, a oprócz tego cele dotyczące zmniejszenia ubóstwa dotyczą tylko połowy najuboższych mieszkańców świata. Ubocznym skutkiem Millenijnych Celów Rozwoju jest to, że odciągają uwagę od wytycznych położonych w traktatach o prawach człowieka.
- ❑ Do Millenijnych Celów Rozwoju zostało przyporządkowane 18 celów częściowych i ponad 60 wskaźników, i w dużym stopniu powołuje się na nie, zarówno w programowaniu wsparcia rozwojowego, jak i w obowiązujących instrumentach międzynarodowych, pomimo tego, że MDGs mają wyłącznie charakter wytycznych.
- ❑ Co roku kraje wydają specyficzne dane, a także sprawozdania o rozwoju człowieka i o Millenijnych Celach Rozwoju, które zawierają dogłębne statystyki, a także pisemne rozliczenia projektów na skalę światową.
- ❑ Millenijne Cele Rozwoju otrzymały wiele krytyki, między innymi za to, że ich realizacja prawie uzyskuje priorytet w stosunku do wypełniania obowiązków wynikających z praw człowieka.
- ❑ Program Rozwojowy ONZ (UNDP) jest wiodącą agencją mającą na celu realizację Millenijnych Celów Rozwoju.

Rozmowy panelowe na wspólnym AKCS-EU zgromadzeniu parlamentu w słoweńskiej Ljubljanie. Źródło: Balázs Lerner

ROZDZIAŁ 1

PRAWA CZŁOWIEKA I ROZWÓJ

Ten rozdział ukazuje głębsze zależności pomiędzy prawami człowieka i pomocą na cele rozwojowe. Choć te dwie dziedziny używają odrębnych środków do realizacji zmian, to jednak obydwie mają na celu to samo: zapewnienie każdemu człowiekowi godnego życia. Rozdział ten określi pojęcie rozwoju i wskaże przynależne do niego ramy międzynarodowych praw człowieka. Następnie szerzej wyjaśni Perspektywę Praw Człowieka w Rozwoju, jej koncepcję podstawową i zasady.

CO TO JEST ROZWÓJ?

Rozwój jakiegoś kraju, czy obszaru oznacza o wiele więcej, niż tylko nagromadzenie majątku, czy zwiększenie przychodu narodowego. Rozwój człowieka jest takim paradygmatem, który stara się stworzyć człowiekowi odpowiednie środowisko do tego, aby mógł w pełni wykorzystać swoje możliwości, wieść życie płodne i kreatywne. W ramach tego paradygmatu coraz więcej ludzi może wieść życie, które oni sami uważają za wartościowe.

Deklaracja ONZ o Prawie do Rozwoju (1986) określa rozwój jak następuje:

„Wszechstronny proces gospodarczy, społeczny, kulturowy i polityczny, którego celem jest stała poprawa dobrostanu całej populacji i wszystkich jednostek, a jego podstawą aktywne, dobrowolne i sensowne uczestnictwo jednostek, oraz sprawiedliwy podział korzyści, które może on przynieść.”

Prawo do rozwoju jest niezbywalnym prawem człowieka, na skutek którego każda jednostka i wszystkie narody mają prawo do wzięcia udziału, wspierania i korzystania z rozwoju gospodarczego, społecznego, kulturalnego i politycznego, w którym każde prawo człowieka i fundamentalne prawo wolności może być w pełni zrealizowane.

Ubóstwo stoi w sprzeczności z praktykowaniem prawa do rozwoju. Według Komitetu Praw Ekonomicznych, Socjalnych i Kulturalnych ONZ ubóstwo jest takim stanem, w którym człowiek przez dłuższy czas lub chronicznie pozbawiony jest środków, możliwości, alternatyw, ochrony i zdolności do osiągnięcia odpowiedniego poziomu życia, oraz korzystania z innych praw cywilnych, kulturalnych, ekonomicznych, politycznych i socjalnych.

W rzeczywistości rozwój i prawa człowieka wiążą się ze sobą; jednego nie można zrealizować bez drugiego. Celem obydwu jest osiągnięcie wolności ludzkiej. Człowiekowi musi być zapewniona wolność decyzji, oraz możliwość udziału w procesach decyzyjnych określających jego życie. Rozwój człowieka i prawa człowieka umacniają się nawzajem, zapewniając wszystkim lu-

Wytyczne zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój jest to taki rozwój, który zaspokaja potrzeby teraźniejszości, nie pomniejszając zdolności przyszłych pokoleń do zaspokojenia swoich własnych potrzeb.

Wytyczne społeczne: pełne zatrudnienie, równość, bezpieczeństwo, edukacja, służba zdrowia, partycypacja, tożsamość kulturalna itd.

Wytyczne gospodarcze: wzrost, skuteczność, ustabilizowanie itd.

Wytyczne dotyczące ochrony środowiska: wykształcenie dla ludzi zdrowego otoczenia, rozsądne wykorzystanie odnawialnych zasobów naturalnych, zachowanie nieodnawialnych zasobów naturalnych itd.

dziom dobrobyt i godność, budując poczucie własnej wartości i poszanowanie w stosunku do innych.

PRAWA CZŁOWIEKA, A MIĘDZYNARODOWY ROZWOJOWY SYSTEM PRAWNY

Państwa są odpowiedzialne za poszanowanie, ochronę i wypełnianie praw człowieka. Obowiązek ten wywodzi się z międzynarodowej ustawy praw człowieka i z ratyfikowanych przez te państwa konwencji. Najwspanialszy dokument prawa międzynarodowego, Karta Narodów Zjednoczonych wyszczególnia, co współpraca międzynarodowa osiągnęła na polu rozwiązywania problemów natury gospodarczej, socjalnej, kulturalnej czy humanitarnej, a także wsparcia i zachęcania do poszanowania praw człowieka i podstawowych praw do wolności, bez względu na rasę, płeć, język czy wyznanie, co jest jedną z wytycznych ONZ. W Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka poczyniono pierwsze powszechne oświadczenie dotyczące niezbywalnych zasad praw człowieka, co miało miejsce ponad sześćdziesiąt lat temu. Od tego czasu w celu określenia specyficz-

nych praw człowieka wypracowano cały szereg konwencji ONZ dotyczących praw człowieka, a mianowicie:

- Konwencja dotycząca eliminacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (ICERD)
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (ICCPR)
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (ICESCR)
- Konwencja o eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW)
- Konwencja przeciwko torturom i innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniu lub karaniu (CAT)
- Konwencja o prawach dziecka (CRC)
- Konwencja dotycząca ochrony praw migrujących pracowników i ich rodzin (CMW)
- Konwencja praw osób niepełnosprawnych (CRPD).

Jako punkt wyjściowy konwencji służy kilka ważnych, powtarzających się zasad wymienionych poniżej:

- Uniwersalność i niepodzielność
- Równość i antydyskryminacja.
- Partycypacja i przyjęcie
- Odpowiedzialność i przepisy prawne

Prawa człowieka:

- Są powszechne, niepodzielne, niezbywalne, zależą od siebie nawzajem i są związane ze sobą nawzajem.
- Każda kobieta, każdy mężczyzna i każde dziecko na mocy bycia istotą ludzką jest uprawnione do cieszenia się ochroną, jaką dają prawa człowieka.
- Cieszenie się jednym z praw niepodzielnie wiąże się z cieszeniem się innymi prawami, naruszenie jednego z praw domyślnie prowadzi do naruszenia szeregu innych praw.
- Wszystkie prawa człowieka — obywatelskie, kulturalne, gospodarcze, polityczne i socjalne — są jednakowo ważne.
- Każda istota ludzka posiada taką samą godność i równe prawa.

Kilka przykładów praw człowieka

Prawa obywatelskie i polityczne

- Prawo do wolności osobistej i bezpieczeństwa
- Prawo do swobodnego poruszania się i wolnego wyboru miejsca pobytu
- Równouprawnienie w obliczu prawa
- Niezależne i bezstronne sądownictwo
- Prawo do prywatności
- Wolność myśli, sumienia i wyznania
- Wolność opinii i jej wyrażania
- Prawo do stowarzyszeń
- Prawo udziału w sprawach publicznych
- Prawo do wybierania i bycia wybieranym
- Prawo swobodnego określenia systemu politycznego
- Przynależący do mniejszości narodowych, wyznaniowych czy językowych mają prawo do pielęgnowania swojej kultury, uprawiania swojej religii i posługiwania się swoim językiem

Prawa gospodarcze, socjalne i kulturalne

- Prawo do pracy, do utworzenia związków zawodowych i do bezpiecznych i zdrowych warunków pracy
- Prawo do najwyższego osiągalnego poziomu zdrowia ciała i ducha
- Prawo do oświaty
- Prawo do odpowiedniego poziomu życia, w tym do właściwego odżywiania, ubrania i mieszkania
- Prawo udziału w życiu kulturalnym
- Prawo do zapewnienia rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego

- Zasada antydyskryminacji zabrania dyskryminowania kogokolwiek w korzystaniu z praw człowieka na jakiejkolwiek podstawie, na przykład z powodu przynależności rasowej, koloru skóry, płci, języka, wyznania, przekonań politycznych lub innych, pochodzenia narodowego lub społecznego, stanu majątkowego, urodzenia, lub innego stanu.
- Wyrażenie „lub innego stanu” należy rozumieć, jako zawierające w sobie osobiste okoliczności, zajęcie, styl życia, orientację seksualną i stan zdrowia.

ROZWÓJ, A MNIEJSZOŚCI

Rozwój jest także prawem mniejszości. W rzeczywistości prawo do wzięcia udziału w podejmowaniu decyzji — zwłaszcza w kwestiach dotyczących mniejszości — lub do korzystania z dobrodziejstw rozwoju jest jednym z czterech kluczowych filarów, na których spoczywają prawa mniejszościowe. Pozostałe trzy filary to ochrona bytu, ochrona i wsparcie tożsamości, oraz antidyskryminacja.

Deklaracja ONZ praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych (UNDM) w 5 artykule wyraźnie żąda, aby:

1. Polityki i programy państwowe należy planować i urzeczywistniać z należyтым uwzględnieniem uprawnionych interesów osób należących do mniejszości.
2. Międzynarodowe programy współpracy i pomocy należy planować i urzeczywistniać z należyтым uwzględnieniem informacji i doświadczeń, celem popierania wzajemnego zrozumienia i zaufania.

UNDM została zainspirowana 27 artykułem MPPO-IP, który jest pierwszym przepisem prawnym mówiącym o ochronie mniejszości w ramach konwencji ONZ dotyczącej praw człowieka. Artykuł ten zawiera co następuje:

- Każda osoba i wszystkie ludy mają prawo do wzięcia udziału w rozwoju gospodarczym, społecznym, kulturalnym i politycznym, a także do przyczynienia się i korzystania z nich, w trakcie czego mogą być w pełni zrealizowane wszystkie prawa człowieka i podstawowe prawo do wolności.
- Poszanowanie praw człowieka jest takim obowiązkiem państw, z którego muszą się one rozliczyć w stosunku do swoich wyborców.

„W Państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe, osoby należące do tych mniejszości nie mogą być pozbawione prawa do własnego życia kulturalnego, wyznawania i praktykowania własnej religii oraz posługiwania się własnym językiem wraz z innymi członkami danej grupy.”

Podobny warunek został zawarty w Konwencji o Prawach Dziecka (CRC). Jej artykuł 30 postanawia:

„W tych państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe bądź osoby pochodzenia rdzennego, dziecku należącemu do takiej mniejszości lub dziecku pochodzenia rdzennego nie można odmówić prawa do posiadania i korzystania z własnej kultury, do wyznania i praktykowania swojej religii lub używania własnego języka, łącznie z innymi członkami jego grupy.”

Celem praw wypracowanych przez ONZ i inne regionalne ciała zajmujące się mniejszościami jest zapewnienie mniejszościom praw człowieka, takich jak pozostałym ludziom. W szczególności chronić należy odrębną tożsamość mniejszości przed dyskryminacją, oraz poczynić specjalne działania wspomagające zachowanie ich kultury, religii i języka. Ważne jest popieranie ich udziału w sferze publicznej. Jest to częścią zobowiązań państw dotyczących praw człowieka w stosunku do osób przynależnych do mniejszości.

PERSPEKTYWA PRAW CZŁOWIEKA W ROZWOJU

Niektóre wcześniejsze koncepcje stosowane w trakcie pracy rozwojowej okazały się z gruntu szkodliwe i nie do utrzymania. Tradycyjne podejście dobroczynne — pomimo tego, iż jego ważność moralna posiada ciągle znaczną wagę — łatwiej traktuje beneficjentów jako podporządkowanych, niż jako partnerów. Coraz bar-

dziej charakterystyczna jest dla niego postawa opiekuńcza, która zmusza beneficjentów do roli pasywnie przyjmujących, którzy nie potrafią pomóc samym sobie. Rozwiązanie oparte na dobroczynieniu ma tendencje do reprodukcji istniejącej struktury władzy i dlatego nie jest w stanie osiągnąć podtrzymywalnych wyników.

Kamienie milowe Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju

- ❑ 1986: Deklaracja o Prawie do Rozwoju (UNGA A/RES/41/128)
- ❑ 1993: Światowa Konferencja Praw Człowieka (Deklaracja Wiedeńska i Plan Działania, która stwarza pozycję Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Praw Człowieka)

„Wszystkie prawa człowieka są powszechne, niepodzielne, wzajemnie zależne i powiązane ze sobą. Społeczności międzynarodowe muszą traktować prawa człowieka globalnie, bezstronnie i na równi, wychodząc z tych samych fundamentów i z takim samym naciskiem. Państwa – choć muszą brać pod uwagę osobliwości narodowe i regionalne, oraz różne podłoża historyczne, kulturalne i religijne – są zobowiązane do wspomagania i ochrony wszystkich praw człowieka i podstawowych praw wolnościowych.” (UN Doc. A/CONF.157/23, para. 5) (tłumaczenie nieoficjalne)

- ❑ 1997–2005: Reforma popierana przez Sekretarza Generalnego ONZ, zgodnie z którą prawa człowieka powinny być zawarte w polityce ONZ, a więc także w polityce rozwojowej.

„W trakcie pracy Organizacji prawa człowieka należy rzeczywiście wbudować do procesów decyzyjnych i dyskusyjnych. Pojęcie akceptacji praw człowieka w szerokim kręgu zyskało sobie więcej uwagi w ubiegłych latach, ale ciągle nie ma wystarczającego odzwierciedlenia w głównej polityce i w decyzjach dotyczących źródeł.” (UN Doc. A/59/2005, para. 144) (tłumaczenie nieoficjalne).

W trakcie całego procesu planowania, podejmowania decyzji, wykonania i oceny należy stosować następujące cztery zasady.

1. Ramowy system praw człowieka. Konsekwentnie należy powoływać się na międzynarodowy ramowy system praw człowieka. Ten system ramowy zawiera wytyczne i powszechne normy, w stosunku do których można mierzyć skutki praw, dyrektyw i interwencji.

2. Umowa liwienie. Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju daje możliwość. Umożliwia bezbronnym grupom, aby opowiedziały się za swoimi prawami, oddaje im głos i w ten sposób czyni z nich aktywne grupy interesów. Wspólnoty zepchnięte na margines społeczeństwa, jak na przykład mniejszości etniczne, kobiety, starsi, dzieci, oraz osoby niepełnosprawne są szczególnie bezbronne społecznie i mogą zyskać najwięcej przez zastosowanie tej zasady.

3. Partycypacja. Partycypacja jest nie tylko narzędziem do osiągnięcia celu, ale także podstawowym prawem człowieka, które należy egzekwować dla samego siebie. W interesie zachęcania do aktywnej partycypacji w rozwoju potrzebne są specjalne mechanizmy i dyspozycje na różnych poziomach podejmowania decyzji, ażeby można było pokonać przeszkody piętrzące się przed grupami zepchniętymi na margines społeczeństwa, mniejszościami cierpiącymi dyskryminację i ludźmi żyjącymi w ubóstwie.

4. Antydyskryminacja. Celem działań rozwojowych jest eliminacja dyskryminacji, dlatego też należy się skoncentrować na grupach i jednostkach najbardziej bezbronych z punktu widzenia naruszenia praw człowieka, jak na przykład osoby przynależące do mniejszości. Międzynarodowa ustawa o prawach człowieka powszechnie zabrania dyskryminacji.

5. Odpowiedzialność. Prawa pociągają za sobą obowiązki, a obowiązki powinny być rozliczalne. Skutkiem aspektu praw człowieka jest to, że instytucje gwarantujące rozliczalność, a także dyspozycje administracyjne wbudowane są w strategię rozwojową. Ważne jest, aby te mechanizmy były przejrzyste, dostępne i efektywne.

PERSPEKTYWA PRAW CZŁOWIEKA W ROZWOJU TO NIE TYLKO TEORIA: ZASTOSUJ JĄ W PRAKTYCE

- ❑ Wykształć głębokie kontakty partnerskie w możliwie najszerszym kręgu. Wykształć kontakty partnerskie z uprawnionymi.
- ❑ W trakcie analizy szukaj korzeni problemu, bez względu na to, jak głęboko musisz kopać.
- ❑ W trakcie planowania programu odkryj problemy strukturalne.
- ❑ Lobby to bardzo skuteczne narzędzie, warto w nie zainwestować. Przytoczone argumenty muszą być oparte na dowodach. Jeżeli brakuje ci koniecznych danych (statystycznych), to najpierw lobbuj w interesie pozyskania danych.
- ❑ W trakcie planowania, wykonania, oraz kontroli i oceny używaj bardzo specyficznych i dokładnych wskaźników. Wskaźniki służą tobie, a nie dawcy projektu.
- ❑ Oceń swoje wcześniejsze i obecne projekty z punktu widzenia zasad Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju. Wynik może być pomocny w trakcie planowania przyszłych programów.
- ❑ Stosuj podejście multidyscyplinarne. Kiedy badasz przyczyny zacofania i niedotrzymywania praw człowieka, przejrzyj swoje pytania ze wszystkich możliwych punktów widzenia i stosuj wszystkie odnoszące się do nich gałęzie nauki.
- ❑ Poczyń natychmiastowe kroki przeciwko bezbronności i braku równowagi w relacjach władzy, oraz w interesie eliminacji czynników hamujących bezprzeszkodowe przebieganie procesów rozwojowych

W celu pokonania tych trudności powołano do istnienia inne podejście, którego podstawą jest rozpoznanie potrzeb regionu, lub kraju, który ma być rozwijany. Jest to podejście oparte na potrzebach. Dopóki jednak donator określa potrzeby beneficjentów, dopóty system kontaktów rozwojowych stale będzie odnawiał różnice władzy. Rozwiązanie to właściwie niewiele różni się od koncepcji dobroczynnej. Zgodnie z doświadczeniem, w przypadku podejścia opartego na potrzebach często okazuje się, że opiera się ono raczej na zasobach, to znaczy, że donator zasypuje kraje rozwijające się wszystkimi będącymi do dyspozycji nadwyżkami, niezależnie od tego, czy potrzebują ich one, czy nie.

Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju opiera się na tych normach i wartościach zawartych w międzynarodowej ustawie o prawach człowieka, które są jednocześnie podstawą strategii i instytucji rozwojowych. W obrębie tego paradygmatu procesy wykonawcze wytycznych rozwojowych stają się tak samo ważne, jak same wytyczne.

ZASADY PERSPEKTYWY PRAW CZŁOWIEKA W ROZWOJU

Prawa człowieka odgrywają wielką rolę w rozwoju ludzkości, albowiem normy praw człowieka i związane z nimi zasady dostrajają strategie rozwojowe w ten sposób, że zwracają uwagę na dyskryminację, na podatność na zranienie i na słabości istniejące w systemie odpowiedzialności.

WIELOKROTNA DYSKRYMINACJA

Wiele artykułów konwencji praw człowieka w podstawowych kwestiach zajmuje się grupami szczególnie bezbronnymi. Na przykład 23 artykuł CRC zajmuje się wyraźnie ochroną dzieci upośledzonych. 10 (3) artykuł MPPGSIK w związku z prawem pracy zawiera specjalne dyspozycje ochronne poczynione w w interesie dzieci. 6 artykuł CPRD jasno oświadcza, iż kobiety i dziewczęta wystawione są na wielokrotną dyskryminację, dlatego też potrzebne są specjalne dyspozycje w in-

teresie ochrony i wyegzekwowania ich praw człowieka i prawa do wolności. CERD natomiast wymienia sformułowane w dwóch aktach porozumienia (w MPPOiP i w MPPGSiK) powszechne prawa człowieka i szczegółowo określa, jakie obowiązki ciążyą na państwach w zakresie zapobieżenia, ścigania i karania czynności dyskryminujących ludzi ze względu na ich rasę, kolor skóry, genealogię, czy pochodzenie narodowe lub etniczne.

Wiele takich artykułów stwierdza tylko tyle, że jednostki przynależne do pewnych grup, wystawione na wielokrotną dyskryminację należy otoczyć jakąś specjalną ochroną. System konwencji pozornie dokonuje wielokrotnego podziału ludzkości, w ramach którego każdy posiada prawa człowieka, ale wzmianki o niektórych prawach znajdujemy w różnych konwencjach. Niektóre grupy, jak na przykład kobiety żyjące na prowincji pojawiają się w CEDAW-ie, ale nie istnieje osobna konwencja mówiąca o ludziach żyjących na prowincji. Z tego punktu widzenia CRPD jest najbardziej wyrafinowaną i najbardziej wszechstronną konwencją, gdyż dotyczy problemów licznych grup wystawionych na dyskryminację.

Krytyka

Wysiłki rozwojowe często są przedmiotem krytyki, zgodnie z którą pomoc rozwojowa jest niczym innym, jak nową formą kolonializmu, albo po prostu narzuceniem wartości Zachodu (albo Północy) na całą resztę świata. Krytyka ta traci ważność, jeżeli w trakcie procesu zapewniona jest rzeczywista partycypacja beneficjentów, albowiem w tym przypadku oni sami biorą w swe ręce kierowanie sprawami lokalnymi.

Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju i jej zasady oznaczają metodyczne rozwiązanie opracowania kwestii wielokrotnej dyskryminacji. Na przykład, kiedy spośród MDG-ów prawie udało się osiągnąć zapewnienie nauczania podstawowego dla wszystkich i okazało się, że brakuje procenty składają się z mieszkających na prowincji dziewcząt przynależących do pewnej mniejszości etnicznej, to wiedzieliśmy, że należy poprawić ankiety wstępne i planowanie projektu. Ostrożne stosowanie zasad może pomóc w przezwyciężeniu skomplikowanych problemów i wyzwania stawianych przez wielokrotną dyskryminację.

Uświadamiający protest w węgierskim Budapeszcie. Źródło: Balázs Lerner

ROZDZIAŁ 2

ROZWÓJ, WYMOGI PRAWNE I UE: RAMY BĘDĄCE DO DYSPOZYCJI NOWYCH KRAJÓW CZŁONKOWSKICH

Rozdział ten pokaże główne postacie polityki rozwojowej UE i polityczny system ramowy UE, oraz zobowiązania podjęte na tym terenie. Krótko streści kilka spośród najważniejszych dokumentów i umożliwi wgląd w podejścia stosowane przez UE w ramach projektów pomocy rozwojowej.

DLACZEGO UE ANGAŻUJE SIĘ W ROZWÓJ?

UE angażuje się we współpracę międzynarodową na terenie rozwoju z wielu, związanych ze sobą przyczyn. Jedną z nich jest uwarunkowanie historyczne: w czasie, kiedy zostały zawarte traktaty założycielskie Wspólnoty Europejskiej (WE), europejskie imperia kolonialne właśnie się rozpadały. W trakcie tego jak były kolonie dla określenia własnego miejsca i roli utworzyły własne struktury instytucji, to państwa europejskie musiały podtrzymać rolę swych byłych kolonii w kontaktach politycznych i gospodarczych (w powiązaniu z polityką zimnej wojny). Pierwsze porozumienia rozwojowe skupiały się głównie na krajach „powiązanych” z krajami członkowskimi UE, co właściwie oznaczało ich wcześniejsze kolonie. Retoryka UE często powołuje się na przyczyny dotyczące bezpieczeństwa. Politycy ponownie nawiązują do walki z międzynarodowym terroryzmem, lub do idei twierdzy europejskiej: dotacje rozwojowe uważają za narzędzie służące do powstrzymania procesu imigracji.

Do gospodarczych przyczyn rozwoju należą międzynarodowe inwestycje rozwojowe, a mianowicie kontakty handlowe (rozwój infrastruktury w celu osiągnięcia rynku), turystyka i przeniesienie za granicę (outsourcing) przedsiębiorstw (przecież zatrudnionym można wypłacać o wiele niższe płace niż w krajach rozwiniętych). Za zobowiązaniami podjętymi przez UE stoją też przyczyny etyczne i moralne, ale przyczyny prawne są o wiele bardziej oczywiste.

PRAWNY SYSTEM RAMOWY WSPÓŁPRACY ROZWOJOWEJ

Obowiązki państw zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych

Zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych jednym z celów ONZ jest „utworzenie współpracy międzynarodowej na drodze rozwiązania międzynarodowych zadań o charakterze gospodarczym, socjalnym, kulturalnym, czy humanitarnym, a także poprzez promocję i popie-

ranie poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności w stosunku do wszystkich, bez względu na rasę, płeć, język, czy wyznanie”. (artykuł 1 (3)). Można twierdzić, że zacofanie danego kraju nie jest problemem międzynarodowym, ale już od pewnego czasu nie można przyjąć tego za twierdzenie prawdziwe. Dawno dowiedziono, iż ubóstwo, śmierć, lub długotrwałe pogwałcenie praw człowieka, a także niepewność gospodarcza i polityczna wiodą do takich starć, które rzadko pozostają konfliktami wewnętrznymi.

Odpowiedzialność krajów członkowskich UE

Karta Narodów Zjednoczonych deklaruje, że obowiązki państw wypływające z Karty mają pierwszeństwo w stosunku do obowiązków wynikających z jakichkolwiek innych międzynarodowych porozumień (artykuł 103). Zgodnie z Kartą kraje członkowskie UE nadal są odpowiedzialne za swoje poczynania, niezależnie od tego, jakie kompetencje przekazały organizacji międzynarodowej, jaką jest UE (ETPC, Bosphorus Airways v. Ireland, 2005). Większość krajów członkowskich ONZ ratyfikowała konwencje praw człowieka (a przynajmniej MPPOiP i MPPGSiK), dlatego zarówno w stosunku do krajów ofiarujących, jak i przyjmujących ważne są obowiązki wypływające z tych samych praw człowieka. Poza tym traktaty założycielskie UE otwarcie wypowiadają się, iż poszanowanie wolności, demokracji, praw człowieka i podstawowych praw wolności, a także zachowanie litery prawa są wspólnymi zasadami, które kraje członkowskie, w harmonii z Kartą Narodów Zjednoczonych muszą przestrzegać i wspierać w ramach wspólnych działań (zob. artykuł 177 TEC i artykuł 6 TEU).

Podstawy prawne: Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską

Współpracę rozwojową reguluje w pierwszym rzędzie Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TEC) (1957). Jest to obszar polityki należący do filarów wspólnotowych (I filar), co oznacza, że podejmowanie decyzji należy do instytucji UE. Waż-

Skrócona wersja TEC: wytyczne współpracy rozwojowej Wspólnoty Europejskiej (WE)

Artykuł 177

(1) *Polityka Wspólnoty w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju, stanowiąc uzupełnienie polityk realizowanych przez Państwa Członkowskie, sprzyja:*

*... trwałemu rozwojowi gospodarczemu i społecznemu krajów rozwijających się, a w szczególności najmniej uprzywilejowanym spośród nich;
... harmonijnemu i stopniowemu włączaniu krajów rozwijających się do gospodarki światowej;
... walce z ubóstwem w krajach rozwijających się.*

(2) *Polityka Wspólnoty w tej sferze przyczynia się do osiągnięcia ogólnego celu rozwoju i wzmocnienia demokracji i zasady państwa prawnego oraz poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności.*

ne jest natomiast, aby podkreślić, że współpraca rozwojowa WE uzupełnia starania krajów członkowskich UE (kompetencja uzupełniająca).

Europejski Konsensus dot. Rozwoju

Europejski Konsensus dot. Rozwoju jest polityczną deklaracją programową, którą Komisja Europejska, Rada i Parlament Europejski podpisały w 2005 r.

Wytyczne programu:

- Stworzyć należy system ramowy wspólnych zasad stosowanych w trakcie realizacji progra-

mów współpracy rozwojowej 27 krajów członkowskich.

- Przy pomocy projektów zrównoważonego rozwoju należy skupić się na zmniejszeniu ubóstwa, umacniając zaangażowanie krajów członkowskich w osiągnięciu MDG-ów.

Działania WE koncentrują się na następujących polach:

- Integracja handlowa i regionalna; środowisko i gospodarka zachowalnymi zasobami naturalnymi; infrastruktura; woda i energia; rozwój prowincji, rolnictwo i bezpieczeństwo żywności; sprawowanie rządów; demokracja; wspomaganie praw człowieka i reform gospodarczych i instytucjonalnych; zapobieganie konfliktom i osłabieniu państwa; rozwój człowieka; a także spójność społeczna i zatrudnienie.

Ocena:

- Deklaracja nie zagłębia się bardziej niż zwykłe powołanie się na zobowiązania praw człowieka wynikające z traktatu.
- Nie zawiera Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju w wytycznych i w zasadach realizacji.
- Nie określa dotrzymania zobowiązań praw człowieka jako celu projektów rozwojowych.

Europejski Konsensus dot. Pomocy Humanitarnej

Europejski Konsensus dot. Pomocy Humanitarnej jest polityczną deklaracją programową, którą Komisja Europejska, Rada i Parlament Europejski podpisały w 2007 r.

Wytyczne programu politycznego:

- Podkreśla praktykę dobrego donatora.

Tabela 1.: Zobowiązania podjęte w stosunku do UE

Planowany termin	EU-15		EU-12	
	Pojedyncze minimum ODA/GNI	Kolektywna przeciętna ODA/GNI	Pojedyncze minimum ODA/GNI	Kolektywna przeciętna ODA/GNI
2010	0.50%	0.56%	0.17%	0.17%
2015	0.70%	0.70%	0.33%	0.33%

- ❑ Zapewnia ramy do umocnienia współpracy wewnątrz UE.
- ❑ Nadmienia, jak skomplikowana koordynacja jest potrzebna w trakcie akcji pomocy łączących wysiłki Unii Europejskiej, międzynarodowe, pozarządowe i lokalne.
- ❑ W ramach pracy związanej ze zmniejszeniem ryzyka i przygotowaniem na wypadek katastrofy udziela pomocy bezbronnym wspólnotom.
- ❑ Zapewnia spójność, uzupełnianie się i skuteczność programów związanych z udzielaniem pomocy humanitarnej (np. zarządzanie kryzysowe i bezpieczeństwo żywności), a w trakcie tego podkreśla także zasadę niezależności.

Umowa z Cotonou

Umowa z Cotonou to partnerskie porozumienie pomiędzy WE, jej krajami członkowskimi, a 79 krajami afrykańskimi, karaibskimi i Pacyfiku (AKP), podpisane w r. 2000, a ratyfikowane w r. 2002. Umowa ta poprzedziła Umowy z Yaoundé (1964–75) i z Lomé (1975–2000).

Wytyczne:

- ❑ Na następne 20 lat stwarza system ramowy współpracy rozwojowej z krajami AKP. Porozumienie — za wyjątkiem zastrzeżeń dotyczących współpracy gospodarczej i handlowej — jest rewidowane co pięć lat.

Umowa określa pięć współzależnych od siebie aspektów partnerstwa:

- ❑ Wzmocnienie kontaktów politycznych pomiędzy państwami AKP i UE,
- ❑ Wspomaganie rozwiązań opartych na partycypacji, włączenie społeczeństwa cywilnego, sfery prywatnej i innych uczestników pozapaństwowych;
- ❑ Pierwszeństwo strategii rozwojowych i wytycznych skierowanych na zmniejszenie ubóstwa;
- ❑ Nowy system ramowy współpracy gospodarczej i handlowej;
- ❑ Reforma współpracy finansowej.

Ocena:

Umowa z Cotonou oznacza nowe podejście w dziedzinie współpracy z państwami AKP, jako że posiada większą elastyczność i włącza uczestników cywilnych. W 2005 r. zrewidowano i zmieniono umowę, która od tego czasu powołuje się na MDG, na ochronę zdrowia i praw seksualnych i zdrowotnych kobiet, a także między innymi na zastrzeżenia dotyczące rozszerzenia regionalnej współpracy pomiędzy krajami AKP. Z punktu widzenia gospodarczego umowa skupia się na EPA-ch (Porozumieniach Partnerstwa Gospodarczego) pomiędzy UE i sześcioma regionami AKP — Karaibów, Pacyfiku, oraz Południowej, Środkowej, Wschodniej i Zachodniej Afryki. Pośrednia rewizja umowy będzie miała miejsce w 2010 r. i najprawdopodobniej wprowadzi znaczne zmiany.

Strategia UE wobec Afryki

Ten polityczny dokument programowy powstał w 2005 r. w formie międzynarodowej umowy pomiędzy Radą Unii Europejskiej, a Unią Afrykańską (UA), którą Rada umocniła w r. 2006, a UA w 2007. Następnie, w 2007 wydano Deklarację Lizbońską, która określa zasady partnerstwa i podjęte wraz z nimi zobowiązania. Deklarację przyjęto w tym samym czasie, kiedy wspólną strategię i pierwszy trzyletni plan działania (2008–10).

Wytyczne programu politycznego:

- ❑ Skupia się na partnerstwie politycznym wykraczającym poza „dialog”, oraz przedstawia wizję wspólnego wystąpienia opartego na wspólnych interesach. Program strategiczny traktuje Afrykę, jako samodzielny kontynent i uważa UA za kluczowego partnera.
- ❑ Poza wytycznymi politycznymi Komisja Europejska w poniższych pięciu dziedzinach zaleciła wspólne inicjatywy, które ujęła w plan działania: gospodarka energią; zmiana klimatu; imigracja, mobilność i zatrudnienie, rządy demokratyczne; struktura polityczna i instytucjonalna.

Ocena:

Strategia daje możliwość udziału uczestnikom pozapaństwowym. Pomijając tylko słowa, zarządzanie naprawdę stało się fundamentem tego partnerstwa. Choć zaplanowanym celem EPA-ów (Porozumień Partnerstwa Gospodarczego) jest integracja krajów AKP do gospodarki globalnej, to krytykuje się je za szkody, jakie najprawdopodobniej wyrządzają tym gospodarkom, które w dużej mierze zależą od ulg udzielanych im przy wejściu na rynki UE.

Paryska Deklaracja Skuteczności Pomocy Rozwojowej

Polityczne narzędzia UE – choć dotyczą nie tylko politycznego rozwojowego systemu ramowego UE – obok MDG-ów często wspominają także Paryską Deklarację Skuteczności Pomocy Rozwojowej.

Deklarację tą podpisały w 2005 rządy donatorów, między innymi UE, pod przewodnictwem Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OWGR). Ponieważ jest to tylko deklaracja, więc dokument nie jest prawnie obligatoryjny.

Wytyczne:

- ❑ Rządy donatorów zobowiązały się do „poszanowania przywództwa kraju partnerskiego i pomocy we wzmocnieniu ich w praktykowaniu swoich praw do zarządzania”.
- ❑ Fundamenty Deklaracji Paryskiej:
 1. Utrzymanie spraw lokalnych we własnych rękach (kraje rozwijające się opracowują własne strategie dla zmniejszenia ubóstwa)
 2. Zaangażowanie (kraje donatorów angażują się w swoje cele i używają systemów lokalnych)
 3. Harmonizacja (kraje donatorów uzgadniają poczynania, aby nie było wśród nich niepotrzebnych powtórzeń)
 4. Sterowanie w celu osiągnięcia wyników (skupiają się na wynikach rozwojowych i ich pomiarze)

5. Wzajemna rozliczalność (obydwaj partnerzy, zarówno donator, jak i odbiorca muszą rozliczyć się z wyników).

W 2008 rządy donatorów zrewidowały kroki poczynione w dziedzinie skuteczności pomocy, kiedy to okazało się, że w stosunku do oczekiwań niewiele osiągnęły. Program działania z Accry zapowiedział natychmiast wdrażalne dyspozycje: przejrzystość i udzielona na czas informacja o zobowiązaniu się (używanie do udzielania pomocy rozwojowej systemów krajów przyjmujących), warunkowość (publikacja wszystkich warunków związanych z płatnościami) i przewidywalność (publikacja danych dotyczących wydatków i/lub planów realizacji). UE stworzyła własne priorytety w tej dziedzinie: podział pracy, utrzymanie spraw lokalnych we własnych rękach (przy używaniu własnych systemów tych krajów), warunkowość, przewidywalność i swobodne zużytkowanie (wiązana pomoc jest udzielana pod warunkiem, że beneficjent zakupi towary i usługi pochodzące z krajów donatorów).

Ocena:

Podstawą Deklaracji Paryskiej było odkrycie, że „narzucanie” przez donatorów pomocy zewnętrznej na inne kraje najczęściej nie jest najbardziej efektywnym rozwiązaniem. W obsłudze przepływu darowizn w dużej mierze przeszkadza to, że miejscowe rządy nie utrzymują w swoich rękach procesów rozwojowych, lub ich wyników, gdyż rządy przyjmujące często nie posiadają potencjału, aby, stosownie do oczekiwań różnych organizacji donatorów wspomagać „zewnętrzne” projekty, lub też przyjmować pomoc finansową w takim wymiarze. Jako że terminarz związany z efektywnością udzielania pomocy nie zawiera żadnego jednoznacznego i szczegółowego planu działania, sprawa ta jest ciągle w stadium rozpoznawania, bez wartości praktycznej.

ROLA PRAW CZŁOWIEKA W PROCESIE ROZWOJU WE

Polityka rozwojowa WE – przynajmniej od strony tematycznej – na pierwszym planie umieszcza prawa człowieka. W umowach partnerskich systematycz-

nie umieszcza się jako warunek dotrzymania zobowiązań praw człowieka, natomiast rzadko staje się to głównym warunkiem przy realizacji umowy. Pomimo tego, że prawa człowieka i podstawowe prawo do wolności stanowią podstawę europejskiego systemu wartości i należą do zasad przyjętych w trakcie zawiązywania UE (6 artykuł TEU), to UE (i WE) są krytykowane za to, że niejednokrotnie egzekwują te wartości i zobowiązania praw człowieka w swoich wytycznych i w działaniach. W porozumieniach handlowych i rozwojowych zawierają warunek, że kraje partnerskie muszą zachować prawa człowieka, natomiast UE jest krytykowana za to, że nie egzekwuje tych wymagań. Programy polityczne UE w wielu dziedzinach nie egzekwują wyższości systemu ramowego praw człowieka i często wprowadzają w błąd, gdyż nie powołują się na dokładnie określone pod względem prawnym normy praw człowieka, ale posługują się takimi eufemizmami, jak „dobre zarządzanie”, czy „słuszność”.

Drugą ważną kwestią jest spójność polityki UE, zarówno w obrębie systemu ramowego praw człowieka, jak i pomiędzy różnymi dziedzinami polityki, jak na przykład polityka rozwojowa i handlowa, polityka uchodźcza i imigracyjna, itd. Od samych działań i programów rozwojowych UE należałoby oczekiwać, że dotrzymają zasad Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju, włącznie z wyjaśnieniem reguł rozliczalności.

Budżet rozwojowy UE zapewnia prawom człowieka specjalny instrument resortowy. Ogólnym celem wszystkich inicjatyw WE poczynionych w dziedzinie rozwoju jest, aby kraje rozwijające się odpowiadały wymaganiom praw człowieka.

Poza tym Instrument na rzecz Demokracji i Praw Człowieka (który, według przepisu (WE) nr 1889/2006, zastępuje wcześniejszy program pod nazwą Europejska Inicjatywa Demokracji i Praw Człowieka [EIDHR]) wyraźnie stawia za cel co następuje.

- Zwiększenie poszanowania praw człowieka i podstawowych praw do wolności, oraz demokracji i demokratycznych reform w krajach trzecich, wsparcie dla obrońców praw człowie-

Pożyteczne wyrażenia stosowane w polityce rozwojowej UE

Europejski Fundusz Rozwoju (EDF): Fundusz został stworzony dla finansowania realizacji Umowy z Cotonou. Suma wkładu wpłaconego przez poszczególne państwa zależy od GNP (Produkt Narodowy Brutto) i od historycznych więzi łączących je z krajami AKP. W interesie realizacji stworzono dwa instrumenty: jednym jest pomoc udzielana do programów resortowych, drugi natomiast ma na celu zwiększenie inwestycji prywatnych pod kierownictwem Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EIB).

Instrument Współpracy na Rzecz Rozwoju (DCI): Ten instrument składa się z pięciu tematycznych programów (uczestnicy pozapaństwowi; bezpieczeństwo żywności; inwestycje w ludzi; środowisko; prawo uchodźcze i imigracja; kompensacje) i z pięciu programów geograficznych (Azja, Azja Środkowa, Ameryka Łacińska, Środkowy Wschód i Republika Południowej Afryki). Programy tematyczne są otwarte dla wszystkich krajów rozwijających się i popierają Opracowania Strategii Krajowych (CSP). DCI stanowi część zwyczajnego budżetu UE.

Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP): EISP jest instrumentem wspomagającym europejską politykę sąsiedztwa bardziej elastycznie i w sposób inspirowany przez politykę. Od r. 2007 ten jedyny instrument łączy program TACIS dotyczący sąsiadów wschodnich i Rosję z programem MEDA dotyczącym sąsiadów śródziemnomorskich, a także europejską inicjatywę w obronie demokracji i praw człowieka. Instrument ten pokrywa samodzielne programy narodowe, programy skierowane na poprawę współpracy poprzez granice, udzielanie pomocy technicznej i wymianę informacji, a także długoterminowe porozumienia bliźniacze pomiędzy systemami administracyjnymi krajów członkowskich UE. Geograficznie jest to główny instrument służący pokrywaniu inicjatyw skierowanych na Bałkany i do Turcji. ENPI stanowi część zwyczajnego budżetu UE.

Tabela 2: Instrumenty finansowe związane z rozwojem UE.

Instrumenty Horyzontalne	Instrument Pomocy Makroekonomicznej
	Instrument na rzecz Demokracji i Praw Człowieka
	Instrument Stabilizacji
	Instrument Pomocy Humanitarnej
	Bezpieczeństwo nuklearne

<i>Instrumenty geograficzne</i>			
Instrument Współpracy na Rzecz Rozwoju (DCI)	Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP)	Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA)	Instrument Krajów Uprzemysłowionych
Pięć programów geograficznych			
Pięć programów tematycznych – które asygnują sumy także na EDF (kraje AKP), oraz na fundusze i inicjatywy globalne			

ka, oraz dla ofiar represji i nadużyć, umocnienie działań cywilnych społeczeństwa na tym terenie;

- ❑ Umocnienie międzynarodowego i regionalnego systemu ramowego praw człowieka;
- ❑ Zwiększenie rzetelności procesów wyborczych (wyborcze misje obserwacyjne) i czynne wsparcie na tym polu lokalnych organizacji społecznych.

Akcja pomocy WE powołuje się na Powszechną Deklarację Praw Człowieka i inne, skierowane wyraźnie na tą dziedzinę międzynarodowe i regionalne instrumenty, i przewiduje takie wystąpienia, jako działalność prowadzoną głównie przez cywilne organizacje społeczne. Poza umocnieniem praw cywilnych i politycznych w każdej dziedzinie życia kładzie szczególny nacisk na równouprawnienie płci.

PROBLEMY WOKÓŁ NIESIENIA POMOCY ROZWOJOWEJ

Choć UE wraz ze swoimi krajami członkowskimi jest największym donatorem na świecie, to co do realizacji pojawiają się liczne problemy. Pomimo iż UE w wielu przypadkach ponownie potwierdziła, że pragnie utrzymać poziom wsparcia (choć naprawdę należałoby je raczej zwiększyć), to w trakcie rejestracji danych stosuje techniki, dzięki które

nie zawsze realnie odzwierciedlają rzeczywiste kwoty pieniężne wpływające do krajów rozwijających się.

Umoenie długu

Choć kraje członkowskie UE są spóźnione w stosunku do swych zobowiązań dotyczących poziomu, efektywności pomocy i konsekwentności polityki, to pomoc, z której się rozliczają często nie jest pomocą w ścisłym znaczeniu tego słowa. Jednym ze sposobów na osiągnięcie liczb robiących duże wrażenie jest wliczenie przez kraje członkowskie umoznienia długu do danych dotyczących wsparcia. Pomimo iż poprzez umoznienie długu czynią one krok w kierunku zmniejszenia ubóstwa – zwłaszcza w przypadku najbardziej zadłużonych krajów ubogich (HIPC), – to nie oznacza to, że w rzeczywistości pomoc ta została wypłacona. Długi te w większej części zostały skumulowane (lub raczej nałożone na te kraje) przed dziesięcioleciem, przy warunkach, które już wtedy przyjmowano z wątpliwościami. W każdym razie propozycja krajów członkowskich UE dotyczyła zwiększenia pomocy materialnej, czyli rzeczywiście udzielonego wsparcia – a nie stosowania kreatywnych pomysłów w trakcie rozliczania. W konsensusie z Monterrey kraje europejskie zobowiązały się, że kwot wyodrębnionych na udzielenie pomocy rozwojowej nie będą przeznaczać na umażanie długów.

Polityka rozwojowa UE po wejściu w życie Traktatu Lizbońskiego

○czekiwane wejście w życie Traktatu Lizbońskiego w r. 2010 spowoduje wiele istotnych zmian w UE. Dwie najważniejsze innowacje instytucjonalne dotyczące działań zewnętrznych UE, to to że stałego przewodniczącego Rady Europejskiej nominowano by na podlegający przedłużeniu okres dwóch i pół roku, oraz że mianowano by nowego Wysokiego Przedstawiciela Unii Europejskiej ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, oraz wiceprzewodniczącego komisji, którzy zgodnie z oczekiwaniami zapewnią konsekwentność zewnętrznych działań UE. Traktat bardziej efektywnie i konsekwentnie wspomógłby pracę UE w dziedzinie dyplomacji, rozwoju, pomocy humanitarnej i rozmów międzynarodowych. Ważność traktatu podkreśla to, że jako pierwszy zapewnia podstawę prawną do pomocy humanitarnej i do możliwości utworzenia Europejskich Woluntaryjnych Korpusów Pomocy Humanitarnej. Dyspozycja ta akcentuje specyficzność programu, zastosowanie zasad międzynarodowej ustawy humanitarnej, a zwłaszcza bezstronności i antydyskryminacji.

W kwestii rozwoju Traktat Lizboński wyraźnie stwierdza, że zmniejszenie i zlikwidowanie ubóstwa jest priorytetową wytyczną polityki współpracy rozwojowej UE, którą należy wziąć pod uwagę, kiedy UE realizuje programy, które mogą mieć wpływ na kraje rozwijające się. Oznacza to także, że polityka rozwojowa jest oparta na własnych prawach, a nie jest uzupełnieniem wspólnej polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa. Artykuł 21 (wersja skonsolidowana TEU) wyraźnie stwierdza, że:

„Działania Unii na arenie międzynarodowej oparte są na zasadach, które leżą u podstaw jej utworzenia, rozwoju i rozszerzenia oraz które zamierza wspierać na świecie: demokracji, państwa prawnego, powszechności i niepodzielności praw człowieka i podstawowych wolności, poszanowania godności ludzkiej, zasad równości i solidarności oraz poszanowania zasad Karty Narodów Zjednoczonych oraz prawa międzynarodowego.”

Artykuł 208 skonsolidowanej wersji Traktatu o Funcjonowaniu Unii Europejskiej (dawniej artykuł 177 TEC):

1) Polityka Unii w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju jest prowadzona zgodnie z zasadami i celami działań zewnętrznych Unii. Polityka Unii i polityka Państw Członkowskich w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju uzupełniają się i wzmacniają wzajemnie. Głównym celem polityki Unii w tej dziedzinie jest zmniejszenie, a docelowo, likwidacja ubóstwa. Przy realizacji polityk, które mogłyby mieć wpływ na kraje rozwijające się, Unia bierze pod uwagę cele współpracy na rzecz rozwoju

2) Unia i Państwa Członkowskie szanują zobowiązania i uwzględniają cele, na które wyraziły zgodę w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych kompetentnych organizacji międzynarodowych

Czesne

Czesne i inne wydatki studentów z krajów rozwijających się, którzy uczą się w krajach członkowskich UE często zalicza się w poczet udzielania oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA), choć właściwie jest to dotacja dla własnych instytucji edukacyjnych krajów członkowskich UE. Nie jest jednoznaczne, czy ten proces rzeczywiście wspomaga trwały rozwój krajów rozwi-

jających się, czy też napędza odpływ inteligencji, tzw. drenaż mózgow, powodując większy niż kiedykolwiek brak fachowców w rozwijających się gospodarkach. Niektóre kraje rozliczają jako ODA nawet koszty usług świadczonych uchodźcom, chociaż zgodnie z międzynarodowym prawem uchodźczym są zobowiązane do świadczenia tych usług, a obowiązek ten nie ma nic wspólnego z niesieniem pomocy rozwojowej danego kraju pochodzenia.

Rola Komisji, Parlamentu i Rady

Komisja: „RELEX-Family” to grupa członków komisji, w których kompetencji leżą sprawy dotyczące krajów trzecich. Są to członkowie komisji zajmujący się rozwojem i pomocą humanitarną, kontaktami zagranicznymi i polityką sąsiedztwa handlem i powiększaniem. Swoją rolę określają w harmonii z ogólną rolą Komisji, a więc oni to proponują strategie, wytyczne, ustawy i wystąpienia. Komisja jest podzielona na Dyrekcje Generalne (DG).

DG DEV: Rozwój: jej działalność obejmuje kraje AKP, oraz kraje i terytoria zamorskie (OCT), kieruje ona programami tematycznymi, DCI i EDF;

DG ECHO: Pomoc Humanitarna: jej działalność obejmuje wszystkie kraje, operuje własnym funduszem (którego część otrzymuje z EDF-u); zarządzanie kryzysowe w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi i przedstawicielstwami ONZ.

DG RELEX: Kontakty zagraniczne: jej działalność obejmuje wszystkie kraje rozwijające się, poza DG DEV i DG ELARG, operuje następującymi instrumentami: Demokracja i prawa człowieka, EISP, Stabilizacja, Bezpieczeństwo nuklearne, DCI, IC;

DG ELARG: Powiększanie: jej działalność obejmuje (potencjalne) kraje przyłączające się, operuje instrumentem IPA;

DG TRADE: obejmuje wszystkie kraje poza UE;

DG AIDCO: EuropeAid: główna struktura służąca udzielaniu pomocy rozwojowej z budżetu WE. Część jej zadań stanowi finansowanie organizacji pozarządowych, ocena strategii tematycznych i geograficznych,

oraz polityki. EuropeAid posiada przedstawicielstwa w krajach partnerskich. Oficjalnie członek komisji odpowiedzialny za kontakty zagraniczne odpowiada za EuropeAid tak samo, jak za przedstawicielstwo UE.

Rada: GAERC (Rada ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych Unii Europejskiej) jest odpowiedzialna za wszystkie kontakty zagraniczne, w tym także za rozwój i za udzielanie pomocy humanitarnej. Oznacza to spotkania na najwyższym szczeblu odpowiednich ministrów ds. rozwoju (często ministrów spraw zagranicznych), które odbywają się co pół roku w kwestiach współpracy rozwojowej. Pracę Rady przygotowują różne ciała (Grupy Robocze Rady i COREPER I i II), które składają się ze stałych przedstawicieli krajów członkowskich, między innymi z ambasadorów. Patrząc z punktu widzenia niektórych krajów o stanowisku, jakie zajmuje dany kraj i o poleceniach przekazanych komisjom przygotowawczym decyduje ministerstwo spraw zagranicznych. Realizacja dyspozycji polityki zagranicznej i reprezentowanie WE na arenie międzynarodowej jest zadaniem głównie prezydentury UE (obecny prezydent wraz z prezydentem poprzedniej i następnej kadencji tworzą „potrójną prezydenturę”, co oznacza, że spełniają tę funkcję naprzemian). Prezydenturę popiera Rada i wspólny Wysoki Przedstawiciel Unii Europejskiej ds. Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (te trzy osoby nazywamy zazwyczaj Trojką).

Parlament: Osobna komisja (DEVE) zajmuje się kwestiami rozwojowymi. Kiedy stworzyć trzeba sprawozdanie w danej kwestii dotyczącej rozwoju, to wyznacza się sprawozdawcę (po czym każda z partii wybiera swego wicesprawozdawcę), który przedkłada sprawozdanie Parlamentowi, a po głosowaniu takie sprawozdanie staje się ostatecznym zajęciem stanowiska przez Parlament Europejski (PE).

Finansowanie zmian klimatu

Finansowaniem zmian klimatu zajmuje się globalnie więcej, niż kiedykolwiek do tej pory; a jednak istnieją obawy, że kraje członkowskie UE rozliczą jako ODA

środki pieniężne przeznaczone na tego rodzaju dotacje dla krajów rozwijających się. Środki pieniężne o takim charakterze należałoby zapewnić poza istniejącymi oficjalnymi zobowiązaniami udzielania pomocy rozwojowej.

Uliczny sprzedawca w Accra w Ghanie. Źródło: Balázs Lerner

ROZDZIAŁ 3

PANUJĄCE WYZWANIA POLITYKI ROZWOJOWEJ W NOWYCH KRAJACH CZŁONKOWSKICH

Rozdział ten daje obraz specjalnego kontekstu rozwoju międzynarodowego w nowych krajach członkowskich. Specjalny charakter rozwoju w tym regionie wywodzi się w pierwszym rzędzie z tła historycznego nowych krajów członkowskich. Z racji tego nowe kraje członkowskie posiadają pewną względną przewagę – pytanie tylko, czy jest to dla nich rzeczywista przewaga. Gruntowny przegląd wyzwań i możliwych dróg usprawnienia odbywa się w powiązaniu z Perspektywą Praw Człowieka w Rozwoju międzynarodowym (HRBA).

SPOŁECZEŃSTWO CYWILNE I ROZWÓJ MIĘDZYNARODOWY W NOWYCH PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH

W następstwie runięcia muru berlińskiego w olbrzymiej skali ruszyła pomoc dla byłych krajów bloku komunistycznego. Większość donorów stanowiły stare kraje członkowskie, a koncentrowali się między innymi na demokratyzowaniu, wspieraniu praworządności, umocnieniu instytucji demokratycznych, decentralizacji i na gospodarce rynkowej. Jednym z ważnych aspektów tej interwencji było powołanie do życia i umocnienie społeczeństwa cywilnego.

W latach 1990-tych liczba organizacji społecznych szybko zaczęła rosnąć; niektóre organizacje, na przykład powiązane z kościołem zyskały szerokie doświadczenie w dziedzinie udzielania pomocy i wsparcia. W miarę jak społeczeństwo cywilne umacniało się i zaczęło wykształcać własny program rozwoju, próbowało zainicjować dialog z różnymi ministerstwami, stać się partnerem w kwestiach rozwojowych. Dążeniom tym jednak w dużej mierze stał na drodze brak otwartości, podejrzliwość i brak umiejętności współpracy ze społeczeństwem cywilnym obserwowany ze strony urzędników państwowych. Pojęcie rozliczalności i transparentności były w tamtych czasach raczej obce. Rozwojowe Organizacje Pozarządowe (NGDO) znalazły się w niezwykle niekorzystnej sytuacji, gdyż ministerstwa spraw zagranicznych nie były skłonne współpracować z sektorem cywilnym. Sytuacja ta uległa zmianie po przyłączeniu się tych krajów do UE. Sytuację tą natomiast dalej pogarszał brak wiedzy i umiejętności doświadczany zarówno ze strony sektora cywilnego, jak i administracyjnego, który opóźniał ich udział w międzynarodowej współpracy rozwojowej, w prawach człowieka i prawach mniejszościowych i w Perspektywach Praw Człowieka w Rozwoju.

Choć komunikacja międzyresortowa poprawiła się od tego czasu, to znajomość Perspektyw Praw Człowieka w Rozwoju i ich zalet ciągle nie jest wystarczające ani ze strony urzędników państwowych, ani ze strony aktywistów organizacji społecznych. Dużo trzeba jeszcze uczynić, aby odnośni uczestnicy zrozumieli znaczenie tych Perspektyw i stosowali je, oraz aby widzieli, w jaki spo-

sób mogą przyczynić się do bardziej efektywnej pomocy rozwojowej: polityki rozwojowe i udzielanie pomocy tylko wtedy odniesie sukces, jeżeli rozszerzy się na wspólnoty istniejące na obrzeżu społeczeństwa, an przykład na mniejszości etniczne, kobiety i osoby upośledzone.

Jako że NGDO nowych krajów członkowskich dziś już w większej mierze biorą udział w dialogach międzynarodowych i na szczeblu UE, tak więc obecne wyzwania i nowe kierunki rozwoju obok zmiany paradygmatu przyniosły ze sobą zaangażowanie na szczeblu zarówno UE, jak i narodowym. Według opinii NGDO Unii Europejskiej paradygmat Milenijnych Celów Rozwoju należy przyjąć krytycznie. Ciągłe toczą się rozmowy na temat, jakie opcje interpretacji są możliwe. Wydaje się, że nowe podejście, Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju — będące systemem ramowym zasad — wygra walkę o realizację wskaźników i celów Milenijnych Celów Rozwoju. Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju może oferować międzynarodowy język i bardziej efektywne argumenty, w chwili kiedy prawa są jednoznacznie naruszane — co zdarza się w każdym społeczeństwie, podobnie jak nierównomierny dostęp do dóbr. W tym rozumieniu Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju staje się coraz znacząca i może być bardziej popularna także i w nowych krajach członkowskich.

Narodowe platformy NGDO w nowych krajach członkowskich

Na wzór starych krajów członkowskich organizacje społeczne nowych krajów członkowskich określają siebie same jako NGDO i tworzą własne platformy narodowe. Po części krok ten był odpowiedzią na obawy starych krajów członkowskich, że nowe kraje członkowskie nie przygotowały się do pełnienia roli ofiarodawcy. W wyniku tego NGDO zespoliły swoje dążenia i wspólnymi siłami mogły prowadzić działalność lobbistyczną w ministerstwach spraw zagranicznych lub w innych instytucjach. To prawda, że należy nadal rozwijać i lepiej kierować współpracą pomiędzy tymi organizacjami. Platformy stały się częścią sieci obrony interesów na szczeblu UE i stworzyły tematyczne grupy robocze, które są zharmonizowane z sieciowym systemem grup roboczych UE.

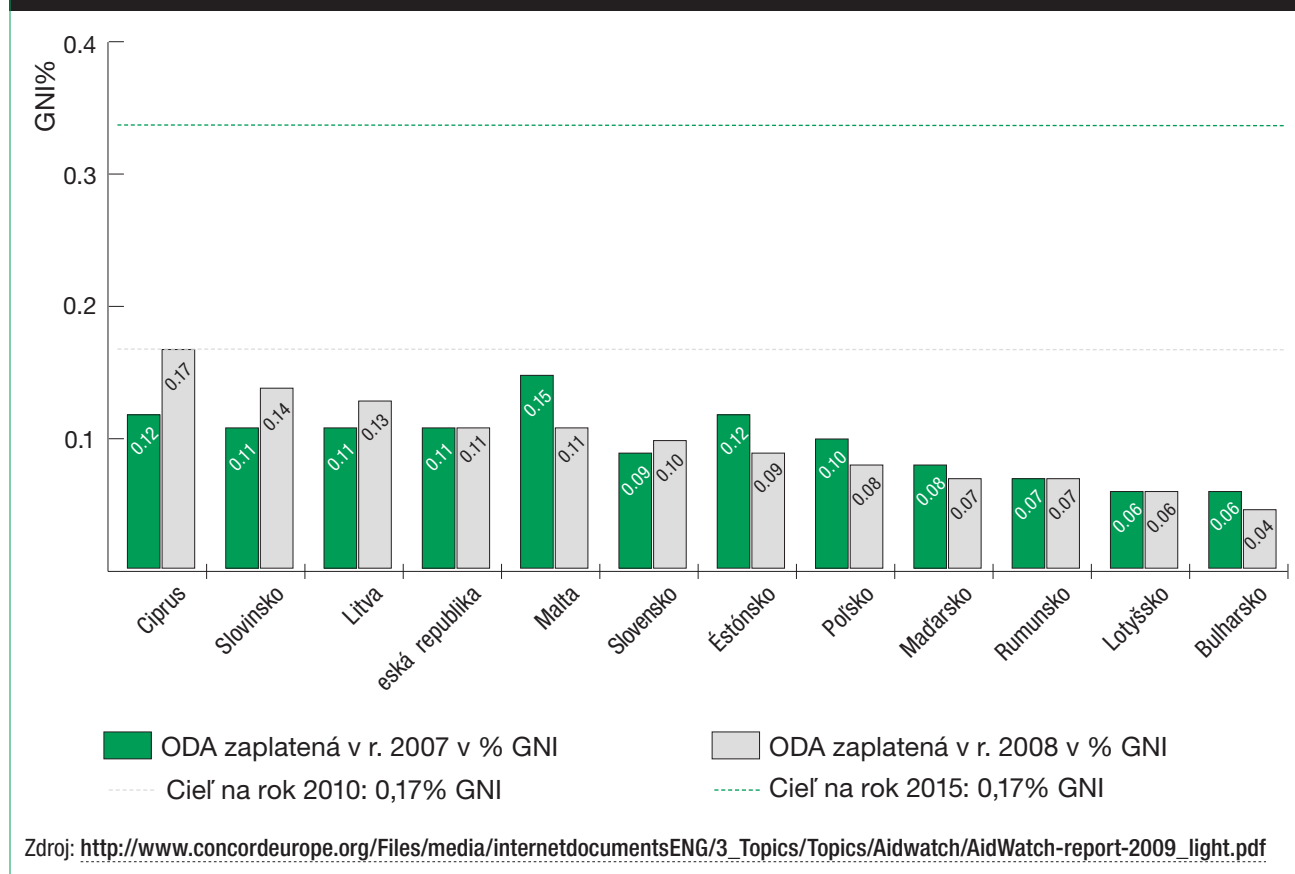
Jedną z najbardziej znanych sieci obrony interesów i lobbistycznych jest znajdująca się w Brukseli sieć CONCORD, europejska konfederacja organizacji społecznych działających w dziedzinie rozwoju międzynarodowego i pomocy humanitarnej. 18 międzynarodowych sieci i 22 krajowe organizacje CONCORD wywodzące się z europejskich krajów członkowskich zapewnia przedstawicielstwo ponad 1600 europejskich organizacji społecznych przed instytucjami europejskimi. Głównym celem CONCORD-u jest, aby poprzez połączenie fachowości i rozliczalności zwiększać wpływ europejskich NGDO na instytucje europejskie (zobacz link <http://www.concordeurope.org/Public/Page.php?ID=8>). Każdy nowy kraj członkowski jest członkiem swojej platformy i jest zobowiązany do zapłacenia składki rocznej, co stanowi prawdziwe wyzwanie dla nowych krajów członkowskich.

Jednym z projektów CONCORD-u jest TRIALOG, którego centrum znajduje się w Wiedniu, a zajmuje się on

budowaniem potencjału platform NGDO nowych krajów członkowskich i ich organizacji członkowskich. CONCORD poprzez swą grupę roboczą Wychowania Rozwojowego i projekt wychowania rozwojowego DEEEP pomaga platformom nowych krajów członkowskich i ich członkom także w tym, aby aktywniej wzięli udział w wychowaniu globalnym. Na przykład DEEEP corocznie organizuje uniwersytet letni, którego uczestnicy dyskutują o kwestiach związanych z wychowaniem rozwojowym. Główna działalność nie posiadających doświadczenia terenowego NGDO większości krajów członkowskich to wychowanie rozwojowe i działalność lobbistyczna na terenie własnych krajów związana z celami i zobowiązaniami Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (ODA).

Pomiędzy organizacjami społecznymi zajmującymi się obroną praw człowieka i NGDO nie ma kontaktów roboczych. Choć działalność tych dwóch grup może się pokrywać w pewnych dziedzinach, jako że pewni obrońcy

1. obr.: Oficjalne údaje o podpore EÚ-12, 2008

praw człowieka zasadniczo wykonują międzynarodową pracę rozwojową, to jednak organizacje praw człowieka nie nazwałyby tego w ten sposób. Jako pierwszy krok te dwie grupy organizacji powinny wypracować kontakt pomiędzy sobą i zapewnić czas i miejsce na wzajemne uczenie się i współpracę.

Pewne pozytywne wyniki narodziły się z pracy NGDO w trakcie ubiegłych trzech lat:

- ❑ Pewne platformy NGDO są aktywne i prowadziły rozmowy na przykład na temat ustawy regulującej ODA, Opracowań Strategii Krajowej, czy systemu donacji ODA. (Węgierskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych i węgierska platforma NGDO od r. 2008 co dwa miesiące prowadzą rozmowy ze sobą.)
- ❑ Umocnił się potencjał NGDO: na przykład potencjał finansowy wzrósł dzięki dostępowi do źródeł EuropeAid; organizacje rozwinęły swe zasoby ludzkie i umiejętności obrony interesów dzięki programom szkoleniowym, seminariom, konferencjom itd.
- ❑ Powstał kontakt roboczy w kręgu NGDO nowych krajów członkowskich, oraz pomiędzy NGDO nowych i starych krajów członkowskich.
- ❑ Kontakty na szczęblu brukselskim umocniły się dzięki członkostwu w sieciach EU, na przykład poprzez CONCORD.
- ❑ Coraz więcej spośród NGDO nowych krajów członkowskich bierze udział w projektach rozwojowych, uświadamiających i dotyczących wychowania rozwojowego.

Okazało się, że NGDO nowych krajów członkowskich odniosły sukcesy w następujących dziedzinach:

- ❑ *Działalność uświadamiająca i dotycząca wychowania rozwojowego:* czyli poprzez organizowanie wydarzeń publicznych i wykształcenie kontaktów z mediami w obliczu opinii publicznej upowszechniają kwestie rozwojowe, kształcą dziennikarzy, prowadzą działalność lobbystyczną na szczęblu narodowym i parlamentu europejskiego, budują kontakty ze szkołami i nauczycielami wspierają i przeprowadzają globalne programy wychowawcze, interweniują w ministerstwach;

- ❑ *Grupy ekspertów:* czyli konsultują w sprawach wytycznych i strategii związanych z ODA, biorą udział w przygotowaniu Opracowań Strategii Krajowej.
- ❑ *Strażnicy wytycznych rozwojowych:* czyli sporządzają roczne sprawozdania dotacji rozwojowych;
- ❑ Bronią interesów w dziedzinie globalnej odpowiedzialności i potrzeb sektora cywilnego.
- ❑ *Partnerstwo:* (1) nawiązują kontakty z miejscowymi partnerskimi organizacjami społecznymi i reprezentują ich potrzeby; (2) rozwijają współpracę z różnymi sektorami UE: wykształcają dobre kontakty z innymi NGDO; te kontakty są słabsze z sektorem rządowym i jeszcze słabsze z sektorem biznesu.
- ❑ *Rola pośrednika pomiędzy szczęblem UE i narodowym:* NGDO są członkami sieci z centrum w Brukseli i biorą udział w pracach lobbystycznych i obrony interesów na szczęblu UE.
- ❑ *Know-how:* organizacje społeczne szybciej niż rządy reagują na nowe kierunki rozwoju.
- ❑ *Wspomaganie norm rozwoju międzynarodowego:* realizacja programów musi trzymać się pewnych zasad, jak na przykład transparentność, rozliczalność, zasada zapewnienia równych praw, antysegregacja, zasada udziału wszystkich, których sprawa dotyczy i trzymania spraw we własnych rękach, itd.

KONTEKST HISTORYCZNY I WZGLĘDNE KORZYŚCI NOWYCH KRAJÓW CZŁONKOWSKICH

Można dostrzec oczywiste różnice pomiędzy działalnością rozwojową starych i nowych krajów członkowskich. Ma to swoje korzenie w przeszłości historycznej i ideologicznej, i może reprezentować wartość dodaną przy wypracowaniu międzynarodowych wytycznych rozwojowych, jednak różnice te stawiają też specyficzne wyzwania. Poprzez własny rozwój i zrozumienie historii zmian ustrojowych nowe kraje członkowskie zapewniają rozwijającemu się światu stosowną wiedzę fachową i know-how. Tą spuścizną NGDO mogą pozytywnie sponżytkować w trakcie swej pracy.

Nowe kraje członkowskie wcześniej otrzymały dotacje rozwojowe i nie są obciążone przeszłością kolonialną.

Dlatego też pojawiają się one na arenie rozwoju międzynarodowego w zupełnie innym kontekście politycznym i ideologicznym, niż niegdyś piętnaście krajów członkowskich UE.

Wady?

Nowe kraje członkowskie:

- ❑ nie posiadają kontaktów z krajami partnerskimi i z tradycyjnymi partnerami rozwojowymi krajów członkowskich UE;
- ❑ posiadają niewiele kontaktów i doświadczenia w dziedzinie współpracy rozwojowej, co mogłyby pomóc w wyjaśnieniu warunków rozwoju, wykształceniu i odnowieniu wytycznych rozwojowych i znalezieniu możliwości wytycznych rozwojowych;
- ❑ jako obowiązkową i nierozłączną część przyłączenia się do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, czy do UE, przez zastosowanie *acquis communautaire* (prawa wspólnotowego) odziedziczyły międzynarodowy program rozwoju, nie wykształcając w ten sposób własnego programu, i posiadają mniej wpływu na międzynarodowe (na poziomie UE lub globalnym) szczeble tworzące wytyczne rozwojowe.
- ❑ w dobie socjalizmu występowały jako donator pewnych azjatyckich, afrykańskich czy latynoamerykańskich krajów i wykształciły po dziś żywe kontakty, które służą w nowych krajach członkowskich za podstawę obecnych strategii narodowych związanych z ODA;
- ❑ same doświadczyły, w jaki sposób reżimy komunistyczne podkopują wiarę w wolontaryzm i zdolność państwa do wspomaganie rozwoju.

Po przyjęciu roli państw członkowskich kraje te zaczęły brać bardziej lub mniej aktywny udział w międzynarodowej działalności rozwojowej UE. Ciągłe jeszcze uczą się, co oznacza z kraju przyjmującego stać się donatorem.

Zalety

Nowe kraje członkowskie posiadają duże doświadczenie w dziedzinie zmian ustrojowych, co mogą wykorzystać jako wartość dodaną w swojej polityce rozwojowej. Dzięki temu, że doświadczyły obydwu stron relacji donator–przyjmujący (choć w inny sposób niż Najmniej Rozwinięte Kraje [LDC]), łatwiej potrafią wykształcić partnerskie stosunki w trakcie współpracy rozwojowej. Mogą podzielić się doświadczeniami własnego rozwoju i sukcesami z okresu zmian ustrojowych.

Typowe elementy względnych korzyści nowych krajów członkowskich można określić w następujący sposób:

- ❑ zdobyta w trakcie zmiany ustroju, odnosząca się do rozwijającego się świata wiedza fachowa w następujących dziedzinach:
 - demokratyzacja
 - reformy rynkowe
 - zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska
- ❑ doświadczenie zdobyte w trakcie przyłączania się do UE
- ❑ doświadczenie zdobyte w trakcie współpracy poprzez granice prowadzonej z krajami wschodnioeuropejskimi i zachodniobałkańskimi
- ❑ kontakty kulturalne i językowe z krajami zachodniobałkańskimi i Wspólnotą Niepodległych Państw (WNP)

Komisja Europejska w swym międzynarodowym programie rozwojowym coraz częściej podkreśla dobre rządy i demokratyzację. Dyrekcja Główna do spraw Rozwoju WE stworzyła właśnie inicjatywę, *Kompendium Przejścia Europejskiego* (*European Transition Compendium, ETC*), którego celem jest zebranie doświadczeń rządów nowych krajów członkowskich zyskanych w trakcie przeprowadzania procesów zmiany ustroju, a przez to umocnienie ich roli donatora spełnianej w UE, a także ich udziału w polityce rozwojowej UE.

To natomiast stawia następującą kwestię: jeżeli w nowych krajach członkowskich ich doświadczenia z okresu zmiany ustroju były określone przez chęć

Tabela 3: Zobowiązania ODA w UE	Cel (ODA w procencie GNI)	Kiedy?
Wspólny cel na szcze- blu UE	0.56	2010
EU-15	0.51	2010
	0.70	2015
EU-12	0.17	2010
	0.33	2015
Kraje, które wytyczyły sobie ambitniejsze cele		
Belgia	0.70	2010
Dania	0.80	2010
Irlandia	0.70	2012
Luksemburg	1.00	2010
Holandia	0.80	2010
Hiszpania	0.70	2012
Szwecja	1.00	2006
Zjednoczone Królestwo	0.70	2013
Kraje zmniejszające swe zobowiązania		
Estonia	0.10	2010
Grecja	0.35	2010
Łotwa	0.10	2010

Źródło: *Lighten the load* p. 6

Kraje latynoamerykańskie stanowią specjalny przypadek. Jako że podejście i ideologie socjalistyczne / komunistyczne jeszcze i dzisiaj są głęboko zakorzenione w tych społeczeństwach, kraje latynoamerykańskie poszukują kontaktów z nowymi krajami członkowskimi, które wcześniej należały do bloku socjalistycznego. Dzięki braku przeszłości kolonialnej rządów nowych krajów członkowskich nie obarcza poczucie winy w odniesieniu do krajów latynoamerykańskich, dzięki czemu mogą wykształcić zdrowsze kontakty z krajami partnerskimi.

przyłączenia się do UE, to jak mogą odnosić się te doświadczenia do Najmniej Rozwiniętych Krajów, czy do innych krajów, na których nie miało wpływu przyłączenie się do UE. Które „uniwersalne” elementy doświadczeń okresu przejściowego można nadal wszędzie stosować?

WYZWANIA DLA NOWYCH KRAJÓW CZŁONKOWSKICH I MO LIWE SPOSOBY STAWIENIA IM CZOŁA

A. Wyzwania finansowe

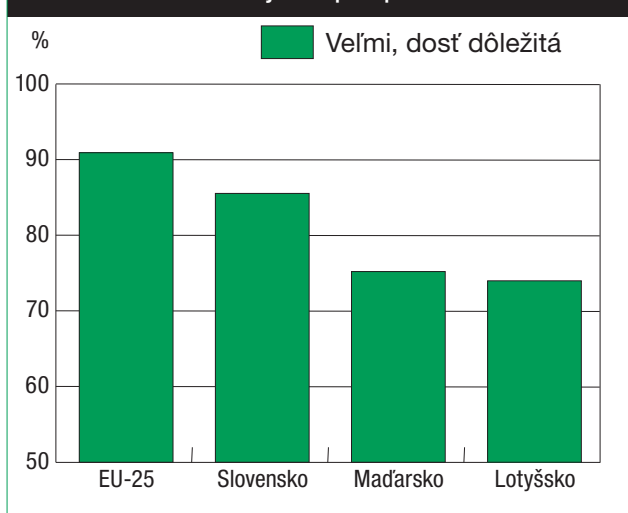
- ❑ W budżecie narodowym brakuje źródeł koniecznych do międzynarodowej działalności rozwojowej.
- ❑ W trakcie obecnego kryzysu światowego rządy wstrzymują źródła, lub zmniejszają poziom ODA.
- ❑ W niektórych nowych krajach członkowskich (głównie w tych, które są aktywne w Afganistanie) Ministerstwo Obrony prowadzi działalność lobbystyczną, aby otrzymać źródła odłożone na cel współpracy międzynarodowej.

B. Samoidentyfikacja na arenie globalnej i wybór międzynarodowych priorytetów rozwojowych

- ❑ o W interesie świadomego wyboru krajów cieszących się priorytetem nowe kraje członkowskie muszą zdefiniować się ponownie, jako postacie unijne lub globalne, i muszą zmienić swe poglądy związane ze sprawami zagranicznymi; jest to ciągle w toku.
- ❑ o Wpływ na większość nowych krajów członkowskich mają wyłącznie międzynarodowe zobowiązania, albo w trakcie określania priorytetów lub wyboru krajów partnerskich opierają się na kontaktach wypracowanych w dobie socjalizmu.
- ❑ o Przy braku strategicznej międzynarodowej polityki rozwojowej nowe kraje członkowskie mają tendencje do wyboru zbyt wielu krajów docelowych.
- ❑ o Nowe kraje członkowskie prawie wcale nie wpisują Najmniej Rozwiniętych Krajów na listę krajów partnerskich cieszących się priorytetem, choć właśnie one najbardziej potrzebują wsparcia i współpracy. Należy wziąć pod uwagę, że Afryka stanowczo znalazła się w centrum uwagi,

2. obr.: Je rozvojová spolupráca d ležitá?

co było zauważalne także w trakcie prezydentury Niemiec w Unii Europejskiej. Jest to szczególnie ważne w tych krajach członkowskich, gdzie kolonialna przeszłość lub brak innych historycznych kontaktów nie daje powodów do tego, aby zainicjowały one partnerstwo z krajami afrykańskimi.

C. Poparcie społeczne w kwestiach rozwoju międzynarodowego

- ❑ Szerokie kręgi społeczne nowych krajów członkowskich nie znają obowiązków związanych z rozwojem międzynarodowym, choć niektóre badania sprzeciwiają się temu stwierdzeniu (na przykład Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju w 2007-ym przeprowadzała badania opinii publicznej o popularności Milenijnych Celów Rozwoju, czy też kilka spośród badań Eurobarometer).
- ❑ Słaba jest komunikacja rządowa związana z międzynarodowym rozwojem (najważniejsze źródło informacji stanowią cywilne, uświadamiające projekty finansowane przez EuropeAid).
- ❑ 2. Niewiele jest takich programów szkolnych, lub kursów, które NGDO przeprowadzałyby we współpracy ze szkołami, czy instytucjami szkolnictwa wyższego (rząd łotewski w dużym stopniu współpracuje z łotewskim sektorem NGDO i wypracował on strategię wychowania rozwojowego, ale w pozostałych nowych krajach członkowskich

na szczeblu rządowym nie uznaje się wychowania rozwojowego). Należałoby wprowadzić wychowanie rozwojowe lub globalne na różnych szczeblach szkolnictwa; w niektórych krajach kluczową rolę może odgrywać interwencja ministerstwa oświaty i oficjalny proces akredytacyjny.

- ❑ społeczeństwach UE jednoznacznie zostało uznane znaczenie bardziej intensywnego uświadamiania, wychowania rozwojowego i komunikacji, co zostało także wypowiedziane przez przedstawicieli krajów partnerskich. Postacie odgrywające kluczową rolę, jak posłowie do parlamentu, media, oraz szerokie kręgi społeczne nie znają kwestji związanych z rozwojem międzynarodowym i nie wiedzą, co oznacza globalna solidarność i odpowiedzialność.

D. Iedzenie i kontynuowanie nowych trendów i paradygmatów wypracowanych w ramach międzynarodowej współpracy rozwojowej.

- ❑ Nowe kraje członkowskie są skłonne do śledzenia programów o zasięgu UE lub światowym, ale do zastosowania ich podejścia i mechanizmów potrzeba czasu. W ten sposób nowe kraje członkowskie zawsze pozostają w tyle za aktualnymi trendami (na przykład nowe kraje członkowskie ciągle jeszcze walczą o upowszechnienie — także w ramach sektora cywilnego — Milenijnych Celów Rozwoju, podczas gdy kraje piętnastki UE od lat krytykują Milenijne Cele Rozwoju; inny przykład to przestawienie się z efektywności pomocy na efektywność rozwoju).
- ❑ Na nowo trzeba sformułować stwierdzenie, zgodnie z którym nowe kraje członkowskie „nie mają doświadczenia w międzynarodowej współpracy rozwojowej”, albowiem nieprawda, że nowe kraje członkowskie nigdy nie rozpoczynały międzynarodowej współpracy rozwojowej, lub nie mają w tej dziedzinie doświadczenia. Nowe kraje członkowskie muszą natomiast od nowa zaplanować programy i perspektywy współpracy rozwojowej.
- ❑ Należy zwiększyć proporcje bilateralnych programów współpracy.

- ❑ Proporcje dotacji multilateralnych należy zmniejszyć, ale tak, aby zostały spełnione także oczekiwania organizacji multilateralnych.
- ❑ Zwiększyć należy potencjał ministerstw spraw zagranicznych, aby mogły zaprezentować kwestie rozwoju międzynarodowego w swoich rządach i przedstawić argumenty ministerstwom finansów, siłom zbrojnym, czy innym ministerstwom.

E. Wyzwania związane z programami, projektami i priorytetami

- ❑ Przejście od perspektywy projektowej do programowej zaowocowało bardziej wszechstronnym spojrzeniem, które zyskało kluczowe znaczenie w pomniejszeniu ubóstwa.
- ❑ Przy planowaniu programów współpraca donatorów ma decydujące znaczenie.
- ❑ Zgodnie z podejściem opartym na zarządzaniu cyklem projektowym planowanie projektowe lub programowe należy rozwijać zgodnie z następującymi kryteriami:
 - kontrola i ocena;
 - pomiar wpływu i prezentacja wyników;
 - PCM może pomóc w planowaniu strategicznym międzynarodowych wytycznych rozwoju, ale rządy nowych krajów członkowskich zazwyczaj nie znają tej techniki zarządzania.

F. Wyzwania związane z budowaniem instytucji i z partnerstwem

- ❑ Nowe kraje członkowskie ciągle są słabe w planowaniu i budowaniu stabilnych instytucji i systemów powołanych do podziału źródeł przeznaczonych na cele ODA. Jest to zrozumiałe, gdyż niedawno stały się donatorami. Bez tych instytucji i systemów wypracowanie wytycznych i podział ODA są nietransparentne i nierozliczalne. Brakuje:
 - instytucji związanych z narodowym ODA;
 - zarządzania zasobami ludzkimi;
 - chęć wybudowania instytucji.
- ❑ Umocnienie i dotacja wypłacania ODA poprzez partnerstwo:

- Na arenie międzynarodowej
 - z krajami docelowymi należy podpisać porozumienia;
 - należy bardziej skutecznie wykorzystać platformy multilateralne i śledzić przepływ pieniędzy;
 - zarówno kraje partnerskie, jak i organizacje społeczne nowych krajów członkowskich domagają się zwiększenia pomocy bilateralnej. Na przykład etiopscy urzędnicy rządowi preferują współpracę dwustronną, gdyż relacja ta kładzie większy nacisk na partnerstwo i na to, aby sprawy lokalne pozostały w ich własnych rękach. Większość nowych krajów członkowskich większą część ODA przydziela w postaci pomocy multilateralnej, choć ministerstwa finansów zdają sobie sprawę, że umożliwiałoby to mniejszą rozliczalność
- Na arenie krajowej
 - organizacje społeczne muszą zwiększyć swój potencjał obrony interesów w dziedzinie stosowania praw człowieka i praw mniejszościowych w ten sposób, że lepiej zrozumieją i włączą do swojej pracy Perspektywę Praw Człowieka w Rozwoju.
 - sektor prywatny — w interesie dostępu do Europejskiego Funduszu Rozwojowego potrzebne są przygotowanie i programy edukacyjne, w miarę możliwości dzięki takim projektom, które realizują współpracę sektora biznesowego, cywilnego i państwowego.
 - partnerstwo pomiędzy różnymi ministerstwami jeszcze należy rozwijać. Ścisłe łączy się to ze spójnością polityki zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i narodowym. Większość nowych krajów członkowskich więcej ODA przydzieliło w ramach pomocy multilateralnej, co popierają także ministerstwa finansów, choć w przypadku tych wydatków istnieje niewielka możliwość ich rozliczalności. Na poziomie Unii Europejskiej i narodowym duże wyzwanie stanowi spójność wytycznych, jako

że interesy handlowe często są sprzeczne z interesami rozwoju międzynarodowego.

- W niektórych nowych krajach członkowskich jeszcze nie została przyjęta ustawa regulująca ODA. W większości przypadków ministerstwa finansów nie popierają jej, gdyż czyni ona konieczną zmianę innych rozporządzeń. W niektórych nowych krajach członkowskich ministerstwa spraw zagranicznych są słabe w sytuacji, kiedy na poziomie rządowym mają prowadzić działalność lobbistyczną w interesie ODA.
- W następstwie braku planowania strategicznego nie włącza się do procesów wszystkich zainteresowanych stron.

□ Partnerstwo i globalny program rozwojowy:

- Nowe kraje członkowskie nie biorą udziału w wykształceniu programów na szczeblu UE lub globalnym. Poślowie do Parlamentu Europejskiego nowych krajów członkowskich powinni być bardziej zorientowani w temacie międzynarodowej współpracy rozwojowej, a dla nowych krajów członkowskich należy znaleźć nowe kanały, aby mogły one wypowiedzieć się w kwestiach programów rozwojowych Rady Europejskiej, jako że kraje te nie wykształciły jeszcze partnerstwa koniecznego do partycypacji.
- Należy rozwinąć wszechstronną politykę w partnerstwie z innymi krajami członkowskimi — ale wtedy nowe kraje członkowskie są traktowane jako partnerzy „juniorzy”.
- W interesie zdobycia brakujących doświadczeń również trzeba zapewnić środki dla

uczestników rozwoju na zorganizowane programy wymiany, programy praktykanckie oraz podróże naukowe.

- Wreszcie należy rozwijać i umacniać współpracę pomiędzy sektorami cywilnym, rządowym i biznesowym.

G. Wyzwania związane z osiągnięciem celów i ze zwiększeniem sum przeznaczonych na ODA — włączenie nowych krajów członkowskich do współpracy rozwojowej prowadzonej z Najmniej Rozwiniętymi Krajami do rozwojowej współpracy z mniej rozwiniętymi krajami

□ Globalne trendy, kryzys gospodarczy kontra zwiększająca się ODA

- W związku z globalizacją, z nowymi trendami społeczno-gospodarczymi, z niedawno zaistniałym kryzysem gospodarczym i ze zmianą klimatu nowe kraje członkowskie muszą zmierzyć się z nowymi wyzwaniami, tak samo jak inne kraje członkowskie UE, czy inne kraje świata.
- Nie tylko brak przeszłości kolonialnej jest przyczyną tego, że w programach rozwojowych nowych krajów członkowskich nie Najmniej Rozwinięte Kraje cieszą się priorytetem. Nowe kraje członkowskie mogą wyodrębnić w postaci ODA mniejsze źródła, a przez kryzys gospodarczy te małe sumy prawdopodobnie jeszcze się zmniejszą. Zarządzenia UE umożliwiają nowym krajom członkowskim, aby stopniowo osiągnęły przeciętną charakterystyczną dla UE.
- W obecnej dobie organizacje multilateralne i międzynarodowe, a także UE jednoznacznie twierdzą, że nie będą mogli spełnić Milenijnych Celów Rozwoju, oraz zobowiązań na rok 2015. Podążając za tym trendem rządy nowych krajów członkowskich zaczęły komunikować taką właśnie wiadomość, zamiast poszukiwania rozwiązań.

NGDO inicjowały powołanie Otwartego Forum, aby połączyć różne inicjatywy powołane przez rządy, donatorów i NGDO mające na celu ocenę siebie samych. Do platformy ktokolwiek może się przyłączyć i podzielić z innymi doświadczeniem, wiedzą, wątpliwościami i stawiać pytania, czy prosić o pomoc do mierzenia nie tylko „efektywności pomocy”, ale i nowego paradygmatu „efektywności rozwoju”. Otwarte Forum dla efektywności organizacji społecznych: <http://www.cso-effectiveness.org/>

- Nowe kraje członkowskie posiadają niewielkie źródła do międzynarodowej współpracy rozwojowej, ale jeżeli te źródła ze sobą, i więcej państw borykających się z takim problemem będzie współpracować ze sobą, i na przykład zaczną wspólnie koncentrować się na jednym regionie, to bardziej wszechstronną pomoc można udzielić jednemu z państw partnerskich, a koordynacja pomiędzy donatorami może ulec poprawie.
- Jeżeli państwa chcą współpracować z krajami docelowymi na szczeblu państwowym (jak to oświadczyły rządy na wielu forach), to innym rozwiązaniem może być decentralizacja źródeł ODA przy włączeniu regionalnych i lokalnych samorządów nowych krajów członkowskich, co pozwoliłoby na znacznie łatwiejszą współpracę z organizacjami społecznymi. Samorządy nowych krajów członkowskich muszą jeszcze zająć stanowisko w kwestii ODA. W centrum Europejskich Dni Rozwoju w 2008-ym stała decentralizacja pomocy. Niektóre rady miejskie nowych krajów członkowskich natomiast podpisały oświadczenie o zamiarze przyłączenia do międzynarodowych wysiłków rozwojowych.

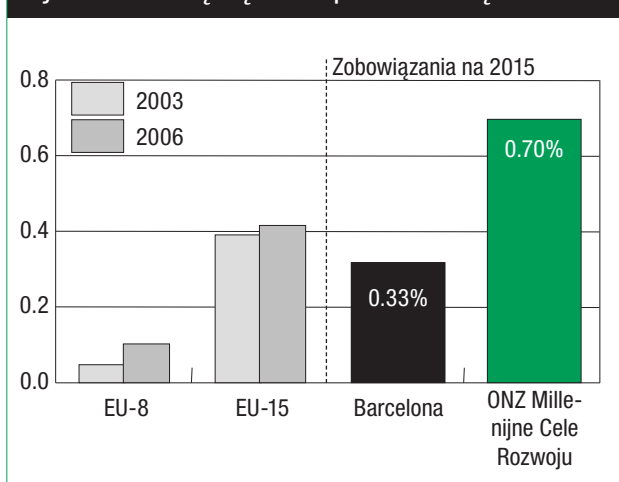
finansowych do tego, aby zatrudnić jednego pracownika odpowiedzialnego za obronę interesów, który reprezentowałby je w Brukseli, informowałby organizację o najnowszych kwestiach, wzięłoby udział w działalności lobbystycznej, wypracowaniu wytycznych, w dyskusji o strategii, o badaniach i o publikacjach.

- Organizacje społeczne zajmują się naraz zbyt wieloma projektami, wiele z nich wypało się już w codziennej walce o przetrwanie.
- *Nietransparentność przepływu pieniędzy:* w niektórych nowych krajach członkowskich (na przykład na Węgrzech) rozdział ODA generalnie jest niekontrolowany, nietransparentny i nierozliczalny, a do danych nie ma dostępu.
- *Ograniczone partnerstwa*
 - Organizacje społeczne starych krajów członkowskich niekoniecznie chcą włączyć organizacje społeczne nowych krajów członkowskich do projektów współpracy, choć potrzebują ich, aby łatwiej otrzymać fundusze Unii Europejskiej. Konieczność ta skłania organizacje społeczne starych krajów członkowskich do aktywnego budowania kontaktów partnerskich z organizacjami społecznymi nowych krajów członkowskich, co rozwija współpracę pomiędzy organizacjami starych i nowych krajów członkowskich.

POPRAWIENIE UDZIAŁU ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH ZAJMUJĄCYCH SIĘ ROZWOJEM NOWYCH KRAJÓW CZŁONKOWSKICH W MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY ROZWOJOWEJ

- *Trudności finansowe*
 - Źródła maleją i podtrzymałość mniejszych organizacji społecznych, a nawet platform staje się niepewna.
 - Organizacje społeczne nowych krajów członkowskich (za wyjątkiem kilku wielkich) nie posiadają wystarczających zasobów ludzkich i

Rysunek 3: Małą część GNI przeznacza się na ODA. . .

Źródło: Ben Slay, dyrektor Regionalnego Centrum UNDP w Bratysławie

- Rządy nowych krajów członkowskich nie zawsze przyjmują organizacje społeczne za pełnoprawnych partnerów przy wypracowaniu ODA.
 - Na platformach narodowych problemem może być koordynacja różnych punktów widzenia, oraz to, czy platforma może stać się wiarygodnym partnerem we współpracy rozwojowej.
 - Budowanie kontaktów z samorządami rozpoczyna się od zera, i konieczna byłaby silna obrona interesów, tak samo, jak w kierunku rządów.
 - Rządy nowych krajów członkowskich i ich organizacje społeczne nie posiadają dostatecznie rozwiniętych sieci, wybudowanych wspólnie z postaciami krajów partnerskich, pomimo tego, że w cyklu projektowym, włączając odcinki planowania i oceny, ważnym jest spojrzenie z perspektywy udziału, współpraca i partnerstwo z rządami krajów partnerskich, z NGDO, oraz ze sferą biznesu. Uczestnicy z Unii Europejskiej i spoza Unii Europejskiej (rządy lub NGDO) muszą współpracować, aby umożliwić krajom partnerskim inicjowanie wytycznych i uczynienie krajów partnerskich zdolnymi do bardziej efektywnego reprezentowania swoich interesów. Wspólnie należy także prowadzić działalność lobbistyczną.
- *Brakujące doświadczenia w terenie:*
Dla NGDO nowych krajów członkowskich trudno jest zdobyć doświadczenia w terenie, poza krajami ościennymi, jako że fundusze konieczne do dróg naukowych są niedostępne. Tylko duże organizacje społeczne (zwłaszcza organizacje kościelne) dysponują doświadczeniem w terenie na innych kontynentach. To doświadczenie jest ważne dla organizacji po to, aby uwzględniono ich podania projektowe. Natomiast według przedstawicieli niektórych krajów partnerskich nowe kraje członkowskie powinny skoncentrować się w swoich projektach na umożliwieniu, niż na rozwoju infrastrukturalnym. Organizacje społeczne krajów partnerskich podkreślają, że potrzebują takich zdolności

i umiejętności, które umożliwią im przeprowadzenie własnych projektów rozwojowych, na przykład budowę szkół. Proszą o pomoc od NGDO Unii Europejskiej przy wybudowaniu potencjałów, na przykład w tym, jakie możliwości współpracy istnieją, lub jak można bardziej efektywnie dotrzeć do funduszy. Proszą także, aby organizacje społeczne nowych krajów członkowskich przeprowadziły projekty uświadamiające, w celu unacznienia sytuacji krajów partnerskich w społeczeństwach europejskich, oraz aby przekonały polityków do przedłożenia takich wytycznych, które nie spowodują ich jeszcze większego wyobcowania. Organizacje społeczne krajów partnerskich także potrzebują projektów o długotrwałych efektach, które pomogą wykształcić bardziej inspirujące otoczenie, lub też uczynią grupy docelowe zdolnymi do zmiany własnej sytuacji.

■ *Brak doświadczenia w stosowaniu zasad horyzontalnych*

W inicjatywach UE od dawna zajmują miejsce takie zasady horyzontalne, jak płeć, środowisko i podtrzymalność. Większość organizacji społecznych wie, że wartości te należy wszechstronnie reprezentować w każdym projekcie unijnym. Badając statystyki skuteczności pomocy jest natomiast jednoznaczne, że na punkty widzenia dotyczące równości ról płciowych trzeba położyć większy nacisk, tak samo jak na zmiany klimatu i podtrzymalność.

■ *Pomiar skuteczności rozwojowej*

NGDO krytykowały interwencje rządów i sektorów biznesu, i omówiły skuteczność pomocy, a także opublikowały sprawozdania dotyczące pomocy. Obecnie podjęły kwestię pomiaru własnej skuteczności. Powołały dożycia platformę z udziałem wielu uczestników, jako że każdy społeczny uczestnik rozwoju międzynarodowego chce ocenić własną pracę, lub chce, aby inni go ocenili, gdyż inaczej niemożliwy jest pomiar skutków ich działań

Cisterna na pohonné hmoty v Ghane v Teme. Zdrojs: Balázs Lerner

ROZDZIAŁ 4

STUDIUM PRZYPADKU: PRAKTYCZNE PRZYKŁADY POLITYKI ROZWOJOWYCH STOSOWANYCH W NOWYCH KRAJACH CZŁONKOWSKICH

W tym rozdziale podamy przegląd struktury ODA czterech krajów wyszehradzkich (V4). Republika Czeska, Polska, Węgry i Słowacja historycznie są ze sobą silnie powiązane, wiele wspólnych elementów zawiera także porządek wartości każdego z nich, i te podobieństwa odzwierciedlają się także we współpracy rozwojowej. Ważne jest również, że te cztery kraje uważają, iż ich wydajności są porównywalne, podczas gdy przykłady skandynawskie bardzo trudno jest przedyskutować z urzędnikami ministerstwa spraw zagranicznych, gdyż nie uważają ich za miarodajne w swojej własnej sytuacji. Wszystkie cztery kraje wyszehradzkie są obecne na niektórych terenach geograficznych, nie oznacza to jednak automatycznie realizacji dążących do celu i skoordynowanych projektów. Jako że struktury Krajów Grupy Wyszehradzkiej ciągle się zmieniają, obecny rozdział tylko ogólnie ukazuje ich konstrukcję i główne trendy. Jednoznaczne jest, że pozycja donatora nie jest jeszcze zupełnie wypracowana, wielokrotnie nie określają one jasno odpowiedzialności i partnerstwa, dlatego też można stwierdzić, iż w dziedzinie udzielania pomocy rozwojowej państwa V4 ciągle jeszcze znajdują się w stadium przejściowym

PRAWNY I POLITYCZNY SYSTEM RAMOWY ROZWOJU

Podobieństwa prawnych i politycznych systemów ramowych krajów V4 wynikają głównie z ich przyłączenia do UE. Pierwsze inicjatywy rządowe rozpoczęły się w drugiej połowie lat 1990-ych (Republika Czeska: 1995; Polska: 1998; Republika Słowacka: 1999; Węgry: 2001). Nowe kraje członkowskie (NMS) musiały odpowiadać wielu międzynarodowym konwencjom, między innymi:

- Umowie z Cotonou,
- Konsensusowi z Monterrey,
- Deklaracji Milenijnej ONZ i MDG.

Członkostwo UE nowo przyłączającym się krajom przyniosło ze sobą także obowiązek wystąpienia na arenie międzynarodowej w charakterze donatora i wypracowania swych struktur ODA. We wszystkich krajach V4 zadaniem ministerstwa spraw zagranicznych stało się zarządzanie strukturami ODA, jako że współpracę rozwojową uważały one za sterowaną w dużej mierze centralnie klasyczną kwestię polityki zagranicznej, którą można wykorzystać do celów bezpieczeństwa i regionalnych celów geopolitycznych.

Państwa V4 na okres swego przyłączenia przygotowały oświadczenia dotyczące swej polityki rozwojowej, ale zostały one skrytykowane za poniższe:

- Nie prowadzą konsultacji o szerokim zasięgu
- Skupiają się na krajach ościennych
- W przeciwieństwie do zmniejszania ubóstwa dają pierwszeństwo stabilizacji politycznej i bezpieczeństwu w regionie.
- Wydają dyspozycje instytucjonalne ad hoc
- Zapewniają słabą regulację prawną
- Brak wydajności
- W odnośnym dziale ministerstwa spraw zagranicznych jest mało zatrudnionych i brakuje wiedzy fachowej
- Rozdrobniony system jest niewystarczająco skoordynowany (zbyt dużo małych projektów jest prowadzone w zbyt wielu krajach).

Instytucje rozwojowe i poprawa współpracy

Republika Czeska: Dla zarządzania projektami ODA od 1 stycznia 2008 r. zostało powołane Czeskie Biuro Rozwoju (CZDA). Zawiązała się Międzynarodowa Rada Współpracy Rozwojowej (IDCC), która w charakterze ciała doradczego nieustannie współpracuje z branżowymi ministerstwami. W IDCC biorą udział przedstawiciele NGDO (przedstawiciele organizacji społecznych do spraw rozwoju), którzy są skupieni w Czeskim Forum Współpracy Rozwojowej (FoRS).

Republika Słowacka Od 1 lutego 2008 r. słowacka struktura ODA podlega specjalnej regulacji prawnej Parlamentu (a nie tylko rządu słowackiego). Powstało Biuro Międzynarodowej Współpracy Rozwojowej, które przejęło zarządzanie środkami ODA od słowackiego regionalnego biura UNDP i od Funduszu Bratysławsko-Belgradzkiego. W trakcie procesu legislacyjnego organizacje społeczne i rząd współpracowały poprzez platformę NGDO, co okazało się być dobrą praktyką.

Węgry: od lat trwa wypracowywanie ram regulacji prawnych ODA; do tej pory nie wniesiono do Parlamentu żadnego wniosku ustawy dotyczącej ODA. Przed planowaniem na szczeblu ministerialnym ministerstwo spraw zagranicznych obraduje z organizacjami społecznymi, jednak jak dotąd nie udało się osiągnąć jednoznacznego rezultatu. Choć rządowe ministerstwo zajmujące się ODA w trakcie prac przygotowawczych bierze pod uwagę zdanie węgierskiej platformy NGDO (HAND), to inne ministerstwa branżowe, między innymi Ministerstwo Obrony Kraju bierze zupełnie za nic rolę organizacji społecznych.

Polska: rozgrywa się długi proces planowania, ale brak woli politycznej i opór, jaki wykazuje Ministerstwo Finansów stwarza znaczne przeszkody w trakcie wypracowywania ram regulacji prawnych. Ministerstwo Spraw Zagranicznych przeprowadziło rozmowy z platformą NGO Grupa Zagranica, jej wnioski nie zostały jednak wzięte pod uwagę w trakcie omawiania długoterminowego programu i bardziej skutecznych struktur ODA

Przez takie problemy procesy związane z ODA są nietransparentne, programowanie jest niewystarczająco skuteczne, i istnieją problemy ze sterowaniem. Od czasu przyłączenia do UE (2004) w strukturach ODA jest zauważalny powolny postęp, natomiast kilku krajom udało się poprawić skuteczność.

Odpowiedzialno za politykę rozwojową

Za politykę rozwojową odpowiedzialne są ministerstwa spraw zagranicznych danych państw V4, a ostatecznie ich rządy. Wbrew zobowiązaniom i deklaracjom wobec UE państwa V4 jednoznacznie mają na uwadze własne regionalne wytyczne bezpieczeństwa, kiedy przychodzi do określenia polityki rozwoju. Często powołują się na UE i na międzynarodowe wytyczne (np. na MDG), ale wytyczne ODA nie są dostosowane do indyktorów MDG, a wpływ ODA nie jest interpretowany z punktu widzenia realizacji dyrektyw MDG. MDG odgrywają znacznie ważniejszą rolę w projektach uświadamiających i wychowania globalnego.

POZIOMY FINANSOWE I ZOBOWIĄZANIA

W 2005-ym Rada ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrzných Unii Europejskiej uzgodniła, iż kraje członkowskie, które przyłączyły się po roku 2002 sumę przeznaczoną z budżetu na ODA muszą zwiększyć do roku 2010 do 0,17 procent GNI, a do roku 2015 do 0,33 procent. Ponownie umocniło to Europejski Konsensus dot. Rozwoju. Na dodatek Konsensus z Monterrey ogłosił, iż rządy muszą wydać skuteczne dyspozycje w interesie osiągnięcia przez ODA 0,7 procenta GNP.

Bilateralna Pomoc Rozwojowa: zgodnie z definicją OWGR darowizna lub kredyt zapewniony przez rząd donatora bezpośrednio rządowi kraju rozwijającego się.

Multilateralna Pomoc Rozwojowa: przydział z budżetu udzielony przez różne kraje poprzez pośredniczącą organizację międzynarodową (często przez któreś z przedstawicielstw ONZ lub przez instytucję UE). Niesienie pomocy odbywa się w formie składki członkowskiej.

Multilateralne i bilateralne przydziały pomocy

Proporcje pomocy bilateralnej w ramach ODA w dużej mierze ulegają zmianom w krajach V4. Dane figurujące w różnych sprawozdaniach i statystyki OWGR są problematyczne, gdyż pomoc bilateralna często ma skłonności do zawyżenia danych. Oznacza to, że na przykład ulgi zadłużenia, czy wiązane kredyty dotacyjne też rozlicza się jako pomoc bilateralną, lub — w niektórych przypadkach — (na polecenie Ministerstwa Obrony Kraju) także projekty pomocy realizowane przez armię w trakcie misji w Iraku czy w Afganistanie.

NGDO krytykują system pomocy ODA nowych krajów członkowskich, gdyż pomoc bilateralną przeznaczają często nie na MDG, ale na regionalne cele bezpieczeństwa, lub wdają na międzynarodowe zobowiązania związane z rekonstrukcją powojenną. Zgodnie ze zdaniem niektórych rządów w formie pomocy multilateralnej przeznaczały one ogromne sumy na MDG w Najmniej Rozwiniętych Krajach. Zawyżenie pomocy dotyczy natomiast głównie dotacji bilateralnych. Na podstawie szacunków NGDO na przykład w przypadku Polski

Tabela 4: ODA krajów V4 w latach 2004–8

	Republika Czeska ODA/GNI%	Węgry ODA/GNI%	Polska ODA/GNI%	Republika Słowacka ODA/GNI%
2004	0.11	0.07	0.05	0.07
2005	0.11	0.11	0.07	0.12
2006	0.12	0.13	0.09	0.10
2007	0.11	0.08	0.09	0.09
2008	0.11	0.07	0.08	0.10

Źródło: <http://stats.oecd.org/Index.aspx#>

88% pomocy bilateralnej udzielonej w 2007 r. składała się z zawyżonych komponentów pomocy (ulgi zadłużenia, pomoc łączona z ulgowymi kredytami, stypendia dla studentów zagranicznych itd.).

TEMATYCZNE I GEOGRAFICZNE PRIORYTETY POLITYCZNE

Priorytety polityczne są określane w danych strategiach narodowych ODA, do których przyłącza się ograniczona liczba Opracowań Strategii Krajowej (CSP). Priorytety tematyczne rzadko wspominają o zmniejszeniu ubóstwa, skupiają się raczej na względnych korzyściach państw V4, i podkreślają możliwość

Polska:

Resorty, o których mowa: służba zdrowia, oświata i nauka, dostęp do wody pitnej, ochrona środowiska, umocnienie miejscowych struktur, popieranie demokratycznych instytucji i systematycznych przemian, poprawa skuteczności i efektywności administracji publicznej, rozwój współpracy ponadgranicznej i przekształcenia resortowe. CSP dotyczący Gruzji można uważać za najbardziej efektywny, jako że Polska wzięła intensywny udział w udzielaniu pomocy po ostatnim konflikcie gruzińsko-rosyjskim.

Tereny geograficzne, o których mowa: Afganistan, Angola, Gruzja, Irak, Mołdawia, Palestyna, Wietnam i niektóre kraje środkowoafrykańskie.

Republika Czeska

Resorty, o których mowa: służba zdrowia, szkolnictwo, produkcja energii, oraz wybrane dziedziny techniczne i ochrony środowiska.

Tereny geograficzne, o których mowa: Angola, Bośnia i Hercegowina, Mołdawia, Mongolia, Serbia, Wietnam, Jemen, Zambia. W odniesieniu do tych krajów istnieją CSP, natomiast w odniesieniu do Iraku i Afganistanu nie, choć kraje te cieszą się średnioterminowym priorytetem.

Słowacja

Resorty, o których mowa: rozwój instytucji demokratycznych i otoczenia rynkowego (doświadczenia związane ze zmianą ustroju), infrastruktura (w tym także infrastruktura społeczna), kształtowanie architektoniczne, ochrona środowiska, rolnictwo, bezpieczeństwo żywności i wykorzystanie surowców (zalesianie, systemy nawadniania itd.). CSP istnieje wyłącznie w odniesieniu do Serbii.

Tereny geograficzne, o których mowa: Najważniejszymi krajami docelowymi są Serbia i Czarnogóra, ale prowadzone są projekty także w następujących krajach: Afganistan, Albania, Bośnia i Hercegowina, Kambodża, Kazachstan, Kenia, Republika Kirgizji, Macedonia, Mongolia, Mozambik, Sudan, Tadżykistan, Uzbekistan.

Węgry

Resorty, o których mowa: przekazanie doświadczeń związanych ze zmianą ustroju, udzielanie pomocy w dziedzinie wiedzy, edukacja, szkolenie ekspertów i fachowców technicznych, usługi służby zdrowia, rolnictwo, gospodarka wodna i stwarzanie ujęć wody, generalny rozwój infrastruktury, doradztwo techniczne w sprawach ochrony środowiska.

Tereny geograficzne, o których mowa: Bośnia i Hercegowina, Palestyna, Serbia, Wietnam. Z następującymi krajami planują dalsze partnerskie kontakty w ramach projektów: Chiny, Republika Kirgizji, Macedonia, Mołdawia, Mongolia i Ukraina; a oprócz nich pojawiają się na liście także Najmniej Rozwinięte Kraje: Kambodża, Etiopia, Laos i Jemen, oraz niewielką wzmiankę znajdujemy o Afryce Subsaharyjskiej, jako o regionie. Międzynarodowe zobowiązania podjęte w Afganistanie i w Iraku pochłaniają coraz większą część ODA. Węgry wypracowały CSP odnośnie Bośni i Hercegowiny, Serbii i Wietnamu, a w trakcie jest sformułowanie CSP także dla Mołdawii. CSP są krytykowane z powodu nieokreślonych i niejasnych wytycznych strategicznych.

przekazania doświadczeń związanych ze zmianą ustroju. Wybór terenów geograficznych rzadko podąża za logiką UE: kraje docelowe są zazwyczaj określone przez dotyczące bezpieczeństwa, polityki zagranicznej, handlu międzynarodowego i historyczne kontakty pomiędzy V4, a krajami donatorami. Oznacza to także, iż możliwość przekazania doświadczeń związanych ze zmianą ustroju opiera się na pewnego stopnia kontakcie, jaki został zbudowany za socjalizmu z krajami rozwijającymi się, a nie na starannym rozważeniu, czy takie doświadczenie może być pożyteczne w przypadku krajów rozwijających się.

We wszystkich krajach V4 można dostrzec politykę pobudzaną przez kraje ościenne i podejście regionalne (kraje zachodniobałkańskie, sąsiedzi wschodni, post-socjalistyczne przywiązanie do Azji Środkowej i Wietnamu). Dokumenty strategiczne i wytyczne ODA nie zawierają podejścia średnio- i długoterminowego (za wyjątkiem Republiki Czeskiej), i są one krytykowane ze względu na to, że brakuje w nich wysiłków podjętych w celu programowania strategii. Wytyczne krajów V4 klarownie odzwierciedlają dwojaką sytuację tych krajów: z jednej strony spoglądają one wstecz i skupiają się na powiązaniach historycznych, oraz na obecnych priorytetach bezpieczeństwa, z drugiej strony natomiast patrzą do przodu i próbują wbudować oczekiwania UE i zobowiązania globalne do strategii ODA. Przez te podwójne intencje brak jest klarowności, oraz nie udaje się odpowiednio wybudować wiedzy fachowej i potencjału.

Kontakty utrzymywane z NGO

Pomimo iż transparentność funduszy wydawanych na budżet jest powszechnie przyjętą ideą demokratyczną, to informacji związanych z ODA często się nie ujawnia. Powodem tego jest fakt, że ODA jest częścią polityki zagranicznej, oraz, że działają przestarzałe mechanizmy polityczne. Z drugiej strony wydatki ODA są podzielone pomiędzy różne ministerstwa resor-

we, a zbieranie i przetwarzanie danych jest źle zorganizowane. Duża część danych o ODA to dane post factum. Pogłębia ten problem brak procesów kontroli i oceny.

Procesy konsultacyjne rodzą się na skutek nacisku wywieranego ze strony platform NGDO; wysiłki te często wystarczają tylko na to, aby w następstwie planowania organizacje mogły zgłosić swe uwagi. Rezultatem tego jest to, że odpowiednie ciała rządowe nie biorą pod uwagę argumentów NGDO. W pewnych krajach tylko niewielką część ODA przeznaczają na projekty realizowane w partnerstwie z NGO, podczas gdy w Republice Czeskiej, dzięki ciągłym ekspertyzom i skupieniu, tego typu wydatki są znaczniejsze.

WYZWANIA: LUKA POMIĘDZY WYTICZNYMI I PRAKTYKĄ

Najslabszym punktem struktur ODA państw V4 jest kontrola i ocena. W każdym przypadku zwyczajowe regulacje dotyczą także wydatków ODA, jako że oznaczają one jednocześnie pozycje w budżecie państwa. Nie istnieje natomiast żaden mechanizm dla kontroli i oceny planowania i wdrażania projektów, oraz dokładności, efektywności i transparentności programów. W Polsce i na Węgrzech ministerstwa posiadające większą władzę (Ministerstwo Obrony Kraju) próbują przejąć wytyczne rozwojowe, twierdząc, że działania rozwojowe dokonywane przez siły zbrojne są bardziej efektywne, niż działania NGO, choć tej argumentacji nie popiera żaden dowód (nie istnieje żadna kontrola, czy ocena, tylko w przypadku projektów rozwojowych przeprowadzonych przez NGO, a finansowanych przez WE. Na dodatek siły zbrojne nie znajdują się w takiej sytuacji, aby zgodnie z wymogami partnerstwa i transparentności mogły realizować projekty rozwojowe, nie mówiąc już o Perspektywie Praw Człowieka w Rozwoju.

Parada wojskowa w obozie dla uchodźców na Saharze. Źródło: Balázs Lerner

ROZDZIAŁ 5

WYCHOWANIE ROZWOJOWE: SO TO JEST, I DLACZEGO JEST TO WAŻNE DLA OR- GANIZACJI SPOŁECZNYCH?

Wychowanie rozwojowe i związana z nim obrona interesów jest podstawowym instrumentem globalnej walki przeciwko ubóstwu. Jego celem jest zmiana rozumowania politycznego i społecznego, przyczynienie się do wykształcenia bardziej sprawiedliwego globalnego systemu kontaktów, oraz, w interesie globalnego rozwoju, zmniejszenie szkód spowodowanych przez osobistą lub kolektywną (obywatelską, zakładową, państwową itd.) postawę charakterystyczną dla globalnej Północy.

Dopóki — zgodnie z określeniem takich dominujących postaci, jak Komitet Pomocy Rozwojowej (DAC) Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OWGR) — współpraca rozwojowa zajmuje miejsce w ramach międzynarodowego programu niesienia pomocy (MDG, omówienie skuteczności pomocy itd.), to wychowanie rozwojowe wykracza poza kwestie niesienia pomocy. Dotyczy nie (tylko) pozyskania poparcia społecznego dla wytycznych dotyczących rozwoju, ale także przedyskutowania takich kwestii, jak handel światowy, emigracja, czy zmiana klimatu — czyli takich dziedzin polityki, które mają znacznie ważniejszy wpływ na rozwój, niż programy niesienia pomocy krajów donatorów. Dlatego też jest zbliżone do dziedziny koherencji polityki rozwojowej, która bada ogólny wpływ rozwojowy polityki krajów zamożnych, i której znaczenie dla sektora cywilnego ciągle rośnie.

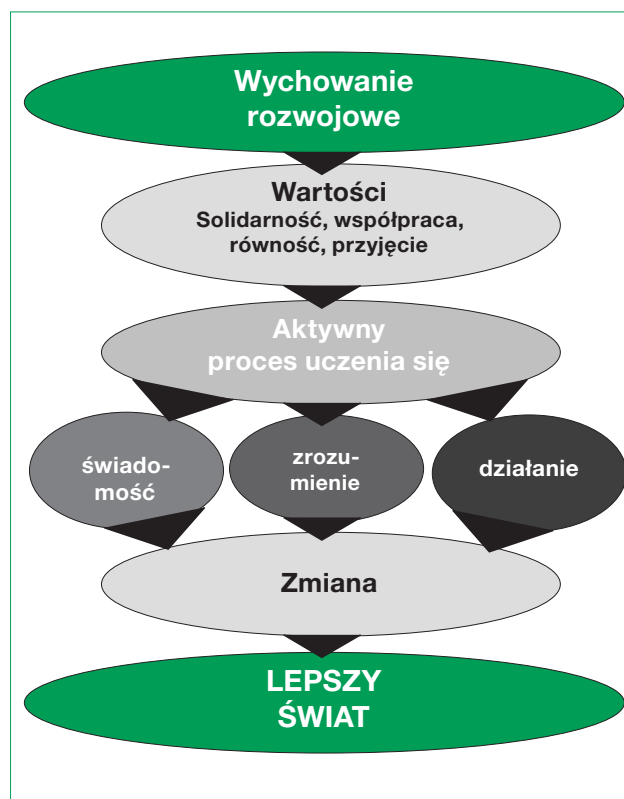
Tematami następującego rozdziału są:

- ❑ Wstęp do wychowania rozwojowego i jego znaczenie
- ❑ Przegląd europejskiej praktyki wychowania rozwojowego, ze szczególnym uwzględnieniem nowych państw członkowskich Unii Europejskiej
- ❑ Wstęp do planowania działalności obrony interesów.

CO TO JEST WYCHOWANIE ROZWOJOWE?

CONCORD, europejska konfederacja organizacji społecznych pracujących przy rozwoju międzynarodowym i udzielaniu pomocy humanitarnej w następujący sposób określiła pojęcie wychowania rozwojowego:

- ❑ Wychowanie rozwojowe jest aktywnym procesem uczenia się, bazującym na wartościach solidarności, równości, przyjęcia i współpracy.
- ❑ Cyni ludzi zdolnymi do tego, aby nie tylko znali międzynarodowe priorytety rozwojowe i pojęcie zrównoważonego rozwoju ludzkiego, ale też

Rysunek 4: Wychowanie rozwojowe

poprzez to, iż rozumieją przyczyny i skutki globalnych kwestii, poczynią kroki w kierunku osobistej partycypacji i działania opartego na zorientowaniu.

- ❑ Wychowanie rozwojowe pomaga wszystkim obywatelom w pełni wziąć udział w zlikwidowaniu ubóstwa na całym świecie i w walce przeciwko wykluczeniu. Poszukuje bardziej sprawiedliwych i zrównoważonych gospodarczych, społecznych, dotyczących środowiska i praw człowieka wytycznych narodowych i międzynarodowych.

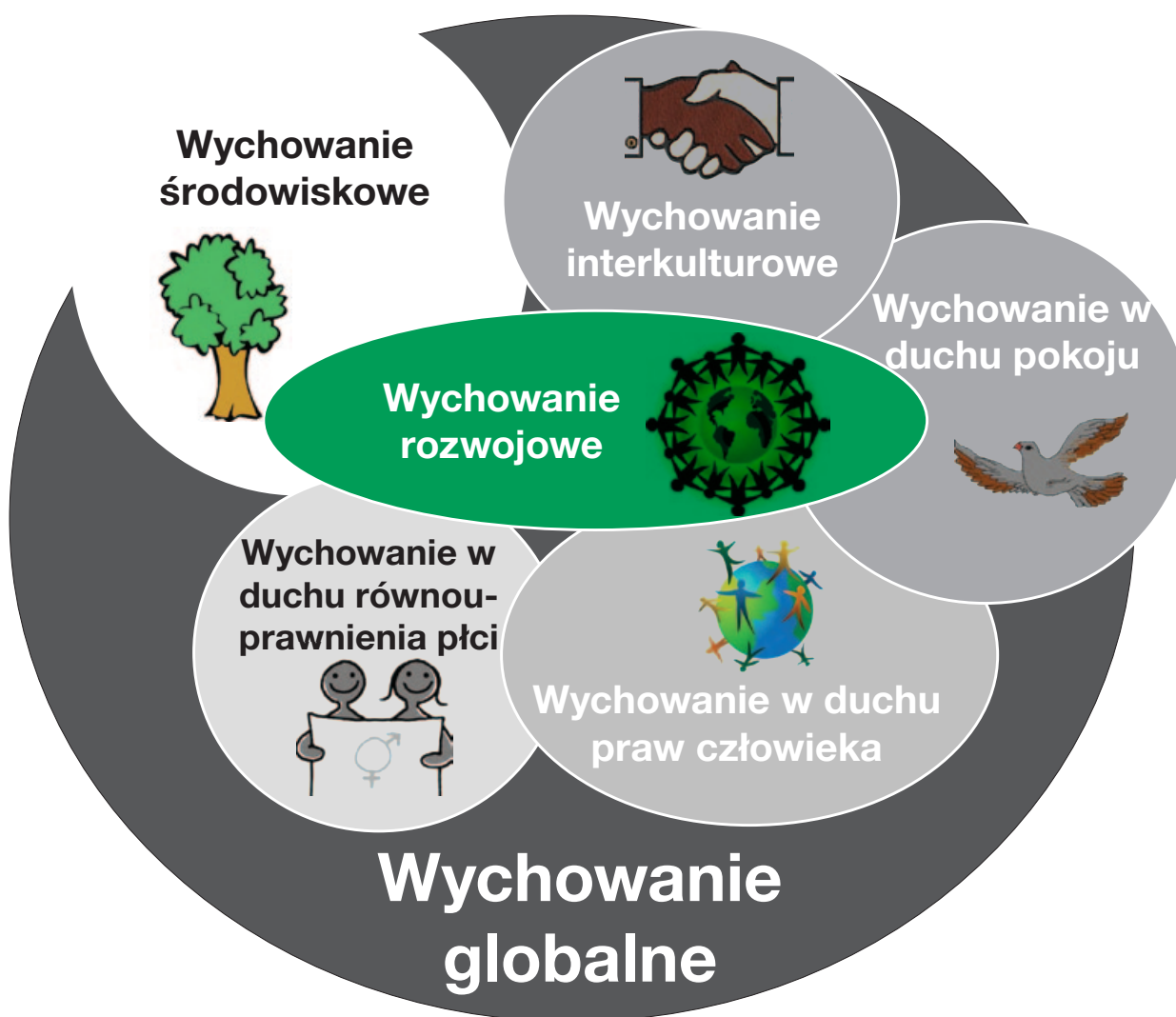
Choć postacie tego sektora formują coraz to więcej ogólnych określeń wychowania rozwojowego, to powyższe stwierdzenie zawiera w sobie najważniejsze elementy tego podejścia. Celem ostatecznym jest bardziej sprawiedliwy i zrównoważony rozwój globalny za sprawą wpływu na postawę i politykę globalnej Północy. Grupa docelowa działań wychowania rozwojowego musi przejść przez pewien proces — musi dotrzeć od świadomości poprzez zrozumienie do działania.

Przesłaniem wychowania rozwojowego jest to, że każdy może przyczynić się do zmian społecznych. Każde z działań wychowania rozwojowego powinno zapewnić konkretny sposób na to, aby ludzie stali się uczestnikami procesów. Z czasem uwiecznione sukcesem wychowanie rozwojowe doprowadzi do wykształcenia społeczeństw złożonych ze świadomych i uzbrojonych w odpowiednie umiejętności obywateli, którzy w interesie bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego rozwoju globalnego przyczynią się do przekształcenia gospodarki światowej i relacji władzy.

Wychowanie rozwojowe i inne typy wychowania

Wychowanie rozwojowe ściśle łączy się z innymi dziedzinami i spojrzeniami edukacji, jak na przykład z wychowaniem w duchu praw człowieka, czy z wychowaniem w duchu Zrównoważonego Rozwoju. Pojęcia te często pokrywają się. Pojęciem ogólnym jest „wychowanie globalne”. Słowo „globalne” wskazuje na swą treść (kwestie w skali światowej), oraz na holistyczne metody podejścia pedagogicznego. Pojęcia wychowania rozwojowego i wychowania globalnego znaczna część ważnych postaci tego sektora, jak na przykład Forum Edukacji Rozwojowej CONCORD,

Rysunek 5: Wychowanie globalne

„Weź wszystkie grosze, które odłożyłeś na pomoc dla Tanzanii i wtdaj je w Zjednoczonym Królestwie na wytłumaczenie ludziom faktów związanych z ubóstwem i ich przyczyn.” (Julius Nyerere, dawniejszy prezydent Tanzanii)

europiejska sieć wychowania globalnego (GENE), czy europejska grupa kierująca wychowaniem rozwojowym używa jako synonimów.

Jako że wychowanie rozwojowe jest holistyczne, opiera się na podejściu pedagogicznym, w którego centrum znajduje się uczeń, tak więc metodologia działań wychowania rozwojowego musi odpowiadać następującym punktom (nie wszystkim):

- ❑ *Jest osobista* — łączy lokalne z globalnym
- ❑ *Opiera się na partycypacji* — pracuje razem z grupą, a nie dla niej
- ❑ *Jest kreatywna* – oddziałuje na wszystkie zmysły, stosuje nie tylko mowę
- ❑ *Ma działanie pobudzające* – wykorzystuje sprzeczności, a nie ukrywa ich
- ❑ *Jest motywująca* – ukazuje sposób partycypacji

Wychowanie rozwojowe jako czyn polityczny

Oprócz charakteru wychowawczego wychowanie rozwojowe posiada silnie polityczny cel ostateczny: poprzez zmianę stosunku i zachowania obywateli (z decydentami włącznie) chce osiągnąć zmiany polityczne i społeczne. Realizuje się to poprzez różnorakie czynności i dziedziny działalności, od uświadamiania, poprzez formalne i nieformalne procesy uczenia, aż po przeprowadzanie kampanii i pracę polityczną w obronie interesów. W tym znaczeniu wychowanie, które czyni obywateli zdolnymi do wzięcia udziału w procesach społecznych jest z konieczności narzędziem politycznym.

Dlaczego jest ono ważne?

Istnieje dziesięć ugruntowanych argumentów, dlatego wychowanie rozwojowe staje się coraz ważniejsze:

Wychowanie rozwojowe jest jedną z odpowiedzi na globalizację

Wychowanie rozwojowe zapewnia konieczną wiedzę, zrozumienie, sprawności i wartości do wzięcia pełne-

go udziału w zapewnieniu dobrobytu własnego i innych, oraz do tego, abyśmy tak lokalnie, jak i globalnie w sposób pozytywny przyczynili się do globalizacji.

Wychowanie rozwojowe przyczynia się do walki przeciwko globalnemu ubóstwu

Jak stwierdził przed dziesięcioleciem Julius Nyerere (zobacz wyżej), najskuteczniejszym sposobem walki przeciwko ubóstwu byłoby zlikwidowanie przyczyn ubóstwa, co kryje się na globalnej Północy i w międzynarodowym systemie gospodarczym. W interesie zmiany tego systemu wychowanie rozwojowe przyczynia się do wykształcenia masy krytycznej.

Wychowanie rozwojowe walczy przeciwko dezinformacji

Europejską opinię publiczną w odniesieniu do kwestii globalizacji i rozwoju charakteryzują stereotypy, oraz niewiedza. Wychowanie rozwojowe pomaga zwalczyć te niedostatki wiedzy.

Wychowanie rozwojowe wykształca zdolności i kwalifikacje

Nowoczesne społeczeństwo charakteryzują poczucie własnej wartości, myślenie krytyczne, komunikacja, współpraca, zdolność do przystosowania się, postawa w grupie i globalne obywatelstwo. Aktywne i oparte na partycypacji metody wychowania rozwojowego skupiają uwagę ucznia i pomagają jednostce w rozwoju i wykształceniu własnych możliwości. Wychowanie rozwojowe jest wychowaniem jakościowym.

Wychowanie rozwojowe umacnia społeczeństwo cywilne

Wychowanie rozwojowe wykształca zdolności, a jego podejście oparte na partycypacji umacnia podjęcie roli obywatelskiej. Silne społeczeństwo cywilne jest jednym z warunków wstępnych spójnych międzynarodowych wytycznych współpracy, zwłaszcza w nowych krajach członkowskich, gdzie międzynarodowe wytyczne współpracy oczekują jeszcze na wykształcenie.

Sytuacja wychowania rozwojowego w kilku nowych krajach członkowskich UE

Na *Węgrzech* dotacje UE odgrywały efektywną rolę w uformowaniu wychowania globalnego (jest to terminologia preferowana na *Węgrzech*), jako że wychowanie rozwojowe nie jest priorytetem rządu. W programach nauczanie nie ma systematycznie wbudowanego wychowania rozwojowego, niskie jest także finansowanie (560.000 euro w r. 2007). Społeczność cywilna natomiast poprzez HAND, narodową platformę rozwojowych organizacji pozarządowych dąży do silniejszych programów wychowania rozwojowego. Platforma posiada globalną roboczą grupę wychowawczą, a HAND na szczeblu europejskim bierze udział w konsorcjum projektu DEEEP3, a także jest gospodarzem europejskiego letniego uniwersytetu wychowania rozwojowego w r. 2010.

W *Polsce* rząd i organizacje społeczne w coraz większym stopniu podejmują się roli w wykształceniu wszechstronnego podejścia do wychowania rozwojowego. Będąc częścią GENE członkowie sieci w *Polsce* w r. 2009 dokonają przeglądu sektora. Raport ten będzie w przyszłości podstawą narodowej strategii wychowania rozwojowego. Grupa Zagranica, platforma szczebla narodowego rozwojowych organizacji pozarządowych prowadzi nieustanny dialog zarówno z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, jak i z Ministerstwem Oświaty w interesie tego, aby wychowanie rozwojowe zostało wprowadzone do programów nauczania szkół i do szkolenia nauczycieli, a także, aby został wypracowany mechanizm finansowania wychowania rozwojowego. Dla potrzeb wychowania rozwojowego dzięki dotacji Ministerstwa Spraw Zagranicznych jest do dyspozycji 900.000 euro, a 10 procent dofinansowania zagranicznych projektów rozwojowych może być w *Polsce* przeznaczony na cele wychowania rozwojowego.

Choć kilka *słowackich* organizacji społecznych dosyć aktywnie bierze udział w programach wychowania rozwojowego, czy w ukształtowaniu działań, to w wyniku niekonsekwentnego wsparcia rządowego i braku potencjału organizacji społecznych sektor pozostaje słaby. Niskie jest wsparcie dla wychowania rozwojowego (300.000 euro) i wychowanie rozwojowe nie stanowi części szkolenia nauczycieli, czy programów nauczania szkół (choć figuruje w nich wychowanie multikulturalne). *SlovakAid* posiada niewielkie dotacje na wychowanie rozwojowe i nie istnieje proces strategiczny na szczeblu narodowym.

Wychowanie rozwojowe ciągle nie posiada odpowiedniego akcentu w *Słowenii* w następstwie braku wsparcia rządowego i potencjału organizacji społecznych. Pomoc WE, zwłaszcza w czasie słoweńskiej prezydentury UE, dała impet SLOGA, narodowej platformie rozwojowych organizacji pozarządowych, która prowadzi grupę wychowania rozwojowego. W r. 2008 SLOGA zorganizowała dla odgrywających rolę w temacie międzynarodową konferencję pod tytułem „Dialog interkulturalny w wychowaniu rozwojowym”, oraz wspólnie z rządem rozpoczęła kształtowanie wszechstronnego podejścia do wychowania rozwojowego. Proces ten jest natomiast powolny, a finansowanie wychowania rozwojowego nadal jest słabe.

Choć na *Łotwie* wychowanie rozwojowe jest podejściem uznanym, to w wyniku wpływu, jaki kryzys finansowy wywiera na kraj sytuacja finansowania całego sektora cywilnego jest katastrofalna. *Łotwa* bierze bardzo aktywny udział w Sieci Wychowania Globalnego Młodych Europejczyków (GLEN), oraz regularnie jest obecna na licznych imprezach europejskich, jak na przykład na letnim uniwersytecie wychowania rozwojowego, czy forach wychowania rozwojowego, ale sektor ten jest ciągle kruchy.

Większość Europejczyków nie wie, że w krajach partnerskich również działają programy wychowania rozwojowego. Na przykład brazylijskie szkolne programy wychowania rozwojowego działają bardzo aktywnie.

Dlatego też europejskie organizacje społeczne do spraw rozwoju powinny czuć się zdopingowane do:

1. połączenia europejskich i nieeuropejskich programów wychowania rozwojowego,
2. zorganizowania wymiany nauczycieli i uczniów,
3. wzięcia udziału w programach wychowania rozwojowego krajów partnerskich,
4. zapewnienia, aby kraje partnerskie miały możliwość zabrania głosu w sprawach programów wychowania rozwojowego, na przykład poprzez włączenie imigrantów mieszkających na terenie UE

Wychowanie rozwojowe wspomaga poparcie społeczne dla ODA

Centrum Rozwoju OWGR dostrzega pozytywne zależności pomiędzy większą świadomością, a wyższą sumą przeznaczoną na wychowanie rozwojowe. W tych pięciu krajach członkowskich UE, gdzie najwięcej wydawano na wychowanie rozwojowe, wartość wypłaconej ODA zbliża się do proporcji 0,7 procent wartości GNP, lub nawet ją osiągnęła.

Wychowanie rozwojowe jest demokratycznym wymogiem

Jest demokratycznym prawem, aby opinia publiczna otrzymała odpowiednie informacje o współpracy rozwojowej, i aby mogła rozliczyć swój rząd z tego, czy konsekwentnie i skutecznie wykorzystuje podatki w interesie zwalczania ubóstwa.

Wychowanie rozwojowe jest politycznym obowiązkiem

W coraz liczniejszych politycznych zobowiązaniach i deklaracjach rządu i instytucje uznają ważność wychowania rozwojowego.

Wychowanie rozwojowe wzrasta

Sektor ten w ostatniej dekadzie uległ szybkiemu wzrostowi: coraz więcej państw posiada strategię wychowa-

nia rozwojowego na szczeblu narodowym, budżety rosną, a liczba uczestników się zwiększa.

Wychowanie rozwojowe działa

Oceny i studia, jak na przykład materiały OWGR, Komisji Europejskiej, czy GENE wykazują pozytywny wpływ wychowania rozwojowego

ROLA WYCHOWANIA ROZWOJOWEGO W NOWYCH KRAJACH CZŁONKOWSKICH

Programy wychowania rozwojowego odgrywają kluczową rolę w tym aby społeczeństwa nowych krajów członkowskich były bardziej zorientowane w kwestiach związanych z rozwojem. Organizacje społeczne nowych krajów członkowskich odgrywają aktywną rolę we wprowadzeniu wychowania rozwojowego na szczeblu szkolnictwa podstawowego, średniego i wyższego, a także poza oficjalnymi systemami szkolnictwa. Obecnie ma miejsce wymiana poglądów związanych z określeniem i treścią wychowania rozwojowego.

Wychowanie rozwojowe może się przyczynić w szczególności do:

- przekazania młodzieży wiedzy o ludzkości,
- nauczania kwestii globalnych przy wykorzystaniu interaktywnych metod pedagogicznych,
- poinformowania płatników podatków o tym, jak są wydawane ich pieniądze,

- ❑ zachęcania do lepszego rozdziału dotacji publicznych w przypadku zapotrzebowania w sytuacji awaryjnej, lub projektów związanych z rozwojem i prawami człowieka ,
- ❑ potwierdzenia nadwyżki wydatków rządu, tak jak czyni to koniecznym *acquis communautaire* (prawo wspólnotowe),
- ❑ umocnienia w nowych krajach członkowskich rozliczalności, a przez to i demokracji.

Aktywista PAH protestuje na konferencji ONZ na temat zmiany klimatu w Poznaniu. Źródło: PAH

ROZDZIAŁ 6

CZY TO DZIAŁA? PRAKTYCZNY PRZEWODNIK DO PRZEPROWADZANIA KAMPANII POPIERAJĄCYCH ROZWÓJ — PERSPEKTYWA PRAW CZŁOWIEKA W ROZWOJU W PRZEPROWADZANIU KAMPANII

W ramach programu MRG pod nazwą „Wspomaganie rozwoju w Europie: W kierunku masy krytycznej i poza nią” osiem organizacji społecznych — Słoweńskie Centrum Afryki, Annwin Słowacja, Węgierska Fundacja Rozwoju Praw Demokratycznych (DemNet), Węgierska Platforma Afrykańska (MAP), Polska Koalicja Karat, Polska Akcja Humanitarna (PAH), SOS Malta i Łotewska Młodzież Przeciwko AIDS – przeprowadziły roczne kampanie w swoich krajach. Celem było zwiększenie w szerszym kręgu świadomości w dziedzinie rozwoju. Wspólnym punktem tych kampanii było związane z rozwojem wychowanie młodzieży. Rozdział ten przedstawia najważniejsze zasady przeprowadzania kampanii. Jego celem nie jest zaprezentowanie całego arsenału przeprowadzania kampanii, ale podsumowanie podstawowych wiadomości, oraz, koncentrując się na know-how, na dobrych praktykach, na pozytywnych i negatywnych przykładach z kampanii przeprowadzonych przez organizacje partnerskie, czyli z perspektywy praktycznej, pokazuje, jak należy stosować Perspektywę Praw Człowieka w Rozwoju w przeprowadzaniu kampanii.

CO OZNACZA PERSPEKTYWA PRAW CZŁOWIEKA W ROZWOJU W PRZEPROWADZANIU KAMPANII?

Przeprowadzanie kampanii to wypracowanie i zastosowanie takiej strategii, która pobudza ludzi do działania w celu osiągnięcia pewnego wyniku, albo zmiany. Kampania jest zbudowana w oparciu o badania analityczne, zwraca uwagę na jakiś problem, a jej celem jest zaoferowanie rozwiązania. Przeprowadzanie kampanii nigdy nie oznacza jednej działalności, zawsze jest serią wielu działań, które w sposób strategiczny przyczyniają się do osiągnięcia celu (-ów) ostatecznego (-ych). Kiedy w przeprowadzaniu kampanii stosujemy Perspektywę Praw Człowieka w Rozwoju, to na każdym odcinku procesu przeprowadzania kampanii realizujemy idee godności, sprawiedliwości, równości, oraz poszanowania praw człowieka i praw mniejszościowych.

Zastosowanie Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju w przeprowadzaniu kampanii oznacza jak następuje:

- ❑ *Twoja kampania wykorzystuje przede wszystkim system ramowy praw człowieka.* Jako podstawę do porównania używaj międzynarodowych i krajowych norm prawa człowieka, i w tym systemie ramowym sformułuj swe przesłanie, o ile zostały naruszone prawa. Na przykład jeżeli jakaś grupa nie ma dostępu do wody pitnej: zgodnie z MPPGSiK każda istota ludzka ma niezbywalne prawo dostępu do wody.
- ❑ *Twoja kampania uczyni beneficjentów zdolnymi do obrony swoich interesów.* Uzbrój posiadaczy praw (wyobcowane wspólnoty, mniejszości etniczne, narodowe, religijne i językowe, niepełnosprawnych, młodzież, kobiety itd.) w wiedzę, że potrafią domagać się u władz, aby broniły, szanowały i dotrzymywały ich praw. Daj usłyszeć głos społeczności, kiedy jest to tylko możliwe, proś ich, aby opowiedzieli to, co się z nimi stało. Nie ukazuj ich w roli ofiar, nie wybieraj takich zdjęć i nie formułuj swych wypowiedzi tak, aby były przesadne dla wzbudzenia sensacji,

Przy pomocy pięciu poniższych zasad upewnij się, że odpowiednio posługujesz się Perspektywą Praw Człowieka w Rozwoju:

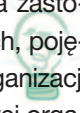

- ❑ Twoja kampania wykorzystuje prawa człowieka jako system normatywny.
- ❑ Twoja kampania czyni beneficjentów zdolnymi do walki o swoje prawa.
- ❑ Twoja kampania jest adresowana do każdego segmentu społeczeństwa, między innymi do wyobcowanych mniejszości.
- ❑ Twoja kampania reprezentuje szerokie spektrum interesów grupy, włącznie z interesami najbardziej bezbronnych społeczności.
- ❑ Twoja kampania jest rozliczalna.

czy aby stereotypizowały ludzi, lub miejsca. (zobacz kodeks postępowania **CONCORD odnoszący się do zdjęć i wypowiedzi**).

- ❑ *Twoja kampania jest adresowana do każdego segmentu społeczeństwa, w tym także do wyobcowanych mniejszości.* Wspomagaj współpracę z organizacjami społecznymi, które reprezentują grupy wyobcowane społecznie, jak na przykład mniejszości, imigrantów, uchodźców, niepełnosprawnych itd. Możecie wymienić się wiedzą, z czego obydwie strony mogą wyciągnąć korzyści.
- ❑ *Twoja kampania reprezentuje szerokie spektrum interesów grupy, włącznie z interesami najbardziej bezbronnych społeczności.* Kiedy wal-

Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju ma zastosowanie nie tylko do wytycznych rozwojowych, pojęcie to w pełni odnosi się także do pracy organizacji społecznych. Dokonaj przeglądu struktury swej organizacji i sprawdź, czy podejmowanie decyzji odbywa się na bazie współudziału i czy jest rozliczalna, oraz czy procesy kierownicze są przejrzyste i rozliczalne, wreszcie na ile udało się wciągnąć do pracy grupy wyobcowane, na przykład mniejszości, niepełnosprawnych, czy ludzi LGBT. Wypracuj plan działania do wykorzystania w ramach struktury organizacyjnej Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju. Do odzworowania używaj **instrukcji Amnesty International**.

czysz przeciwko naruszeniom praw człowieka, zawsze reprezentuj interesy takich grup, które są zaangażowane w sprawę, w tym kobiet, dzieci, mniejszości, tubylców, lub innych wyobcowanych grup. Wciągnij ich do swojej pracy, lub poproś, aby opowiedzieli to, co się z nimi stało.

- *Twoja kampania jest rozliczalna.* Uczyń swą kampanię przejrzystą. System kontroli i oceny zaprojektuj wspólnie ze społecznościami, które reprezentujesz w trakcie kampanii. Zapewnij ich uczestnictwo w planowaniu, projektowaniu, wykonaniu, kontroli i ocenie kampanii i staraj się, aby ich poglądy znalazły miejsce w kampanii. Dzięki temu wzrośnie legitymizm twojej kampanii.

1 KROK: ABY ZROBIĆ COŚ DOBRZE, MUSIMY WIEDZIEĆ, CO SIĘ DZIEJE

Jeżeli chcesz zmienić wytyczną, lub praktykę, czy też czyjaś postawę, musisz znać sprawę, jej uczestników i własne zasoby. Rozpoznanie tego wcale nie musi być żmudnym procesem. Poświęć trochę czasu na badanie tła i upewnij się, że twoje działania są celowe i skuteczne. Sporządź listę najważniejszych danych i faktów, i rozpocznij szczegółowe planowanie. Do przeprowadzenia kampanii potrzebne są energia, czas i pieniądze. Wielkie wyniki osiągniemy wtedy, gdy sprawę zbadamy z perspektywy krytycznej i analitycznej. Planuj do przodu i staraj się wypracować różne możliwe scenariusze. Do tego musisz znać sytuację w całej jej głębi.

Sprawa

Poniższa lista pytań pozwoli określić aspekty mogące wpływać na twoją kampanię:

1. Które z dotyczących praw człowieka międzynarodowych i regionalnych obowiązków kraju docelowego odpowiadają tematowi? Zobacz tabelę odnoszącą się do sytuacji ratyfikacji **MRG** lub **bayefski.com**.

Dokonaj analizy sytuacji teraz. Jako aktywista nowego kraju członkowskiego planujesz kampanię zajmującą się związaniem z rozwojem naruszeniem praw człowieka. Jednym z podjętych działań ma być wychowanie rozwojowe. Szukaj w swoim kraju postaci, które mogą wywrzeć wpływ na rząd kraju przyjmującego pomoc, i spowodować zmiany. Analizuj swą sytuację.

2. Czy prawo jest chronione przez konstytucję, lub inne ustawy krajowe? Jakie oficjalne lub nieoficjalne przeszkody tamują pełną realizację prawa?
3. Jakich społeczności dotyczą naruszenia praw człowieka, i jakie ma to skutki uboczne na daną społeczność (choroby, ubóstwo). Wymień podstawowe i najbardziej oburzające fakty. Czy istnieją takie warstwy społeczne, na przykład kobiety, dzieci, mniejszości, czy tubylcy, których bardziej dotyczy dana sprawa, niż innych?
4. Co uczyniły jednostki, grupy, organizacje pomocy, lub organizacje społeczne w kraju docelowym, aby poprawić sytuację mieszkańców.
5. Co trzeba zmienić? Sporządź listę spraw, które chciałbyś zmienić i ustaw priorytety.
6. Dlaczego zmiana nie nastąpiła do tej pory?
7. Jakich zobowiązań podjął się twój kraj w swych międzynarodowych wytycznych rozwojowych?
8. W jakich krajach twój kraj realizuje projekty rozwojowe? Które kraje są najważniejszymi partnerami twojego rządu w międzynarodowej współpracy rozwojowej?
9. Na ile ludzie w twoim kraju znają obowiązki związane z rozwojem? Zobacz sprawozdanie Eurobarometru o nowych krajach członkowskich (link http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_286_en.pdf)
10. Co zrobiły jednostki, grupy, czy organizacje społeczne w twoim kraju? Jakie kroki lub dyspozycje podjęły władze?
11. Jaka jest sytuacja wychowania rozwojowego w twoim kraju? Czy wychowanie rozwojowe występuje w szkolnych planach nauczania? Czy twój rząd wyodrębnił środki na poparcie wy-

chowania rozwojowego? Zobacz **sprawozdania i ankiety** znajdujące się na stronie internetowej DEEEP.

Poszerz listę o więcej pytań.

Uczestnicy

1. Które ministerstwo jest odpowiedzialne za koordynację i realizację międzynarodowej polityki rozwoju? Które ministerstwa biorą udział w procesach międzynarodowej współpracy rozwojowej? Które ministerstwo decyduje o kwocie ODA?
2. Czy istnieje firma bezpośrednio zaangażowana w realizację rządowych projektów rozwojowych?
3. Co czyni rząd kraju docelowego w interesie ochrony, poszanowania i wypełnienia praw człowieka?
4. Kim są ofiary naruszeń praw człowieka w kraju docelowym? Czy takie osoby mieszkają w twoim kraju (uchodźcy, aktywiści, eksperci, ludzie sławni itd.)? Są oni twoimi potencjalnymi sojusznikami.
5. Jakie jednostki, grupy, organizacje pomocy lub organizacje społeczne działają w kraju docelowym? Są oni twoimi potencjalnymi sojusznikami.
6. Które organizacje społeczne realizują międzynarodowe projekty rozwojowe, lub walczą o przejrzystą i lepszą politykę rozwojową? Są oni twoimi potencjalnymi sojusznikami.
7. Którzy funkcjonariusze rządowi, posłowie parlamentarni, lub posłowie do parlamentu euro-

pejskiego wypowiadali się, lub podjęli (pozytywne lub negatywne) kroki w związku z interesującym cię tematem? Są oni twoimi potencjalnymi sojusznikami lub przeciwnikami.

8. Którzy reporterzy, redaktorzy czy media, lub też eksperci akademicki opublikowali (pozytywne lub negatywne) artykuły w związku z kwestiami rozwoju, lub wychowaniem globalnym, rozwojowym, czy dotyczącym praw człowieka? Są oni twoimi potencjalnymi sojusznikami lub przeciwnikami.
9. Jacy ludzie sławni wzięli już udział w akcjach pomocy, lub użyczyli swych twarzy do takich kampanii? Są oni twoimi potencjalnymi sojusznikami.
10. Jakie firmy realizują międzynarodowe projekty rozwojowe?
11. Jakie organizacje społeczne pracują nad popularyzacją wychowania rozwojowego, wychowania globalnego, wychowania na prawach człowieka, lub prowadzą szkolenia tego rodzaju w szkołach? Są oni twoimi potencjalnymi sojusznikami.
12. Które szkoły umieściły już w swych planach nauczania elementy wychowania rozwojowego, lub którzy nauczyciele dali aktywistom pracującym nad popularyzacją wychowania rozwojowego możliwość przeprowadzenia lekcji, lub poza planem nauczania organizacji programów związanych z kwestiami rozwoju. Są oni twoimi potencjalnymi sojusznikami.

Rozірzoznam o dāl ie otázky.

Odpoczynek i rozrywka na jednym z warsztatów zorganizowanym przez Węgierską Platformę Afrykańską, na Węgrzech. Źródło: MAP

Sojusznicy	Przeciwnicy
Potencjalni sojusznicy	Potencjalni przeciwnicy

6. obr: Matrix moci

Poznaj swych sojuszników i przeciwników. Po określeniu uczestników musisz postawić prognozę, czego możesz oczekiwać od nich w trakcie kampanii. Użyj matrycy sił i mapy postaci kluczowych. Umieść uczestników w tej tabeli na podstawie ich prognozowanej postawy wobec kampanii.

7. obr.: Mapa kluczowych uczestników

Najważniejszych uczestników poddaj trójwymiarowej ocenie. Umieść swych sojuszników i przeciwników w systemie współrzędnych na podstawie tego, jaki wpływ mogą mieć na wynik twojej kampanii. Zanotuj przynajmniej po jednej z ich silnych i słabych stron i spróbuj przewidzieć ich cele i plany dotyczące przyszłości.

Dalsze instrukcje do odnalezienia postaci kluczowych znajdziesz w **podręczniku przeprowadzania kampanii Civica**.

Zasoby

1. Czy masz kontakty z jednostkami, grupami lub organizacjami społecznymi w kraju docelowym?
2. Jakich posiadają oni zasoby? Jak mogą przyczynić się do sukcesu kampanii?
3. Jak chcesz wciągnąć posiadaczy praw do podejmowania decyzji i do wszystkich pozostałych części kampanii?

Najważniejsze, abyś SIĘ NIE PODDAŁ. Wyciśnij jak najwięcej z tego, co masz do dyspozycji, a zdziwisz się, ile możliwości masz w ręku. Jeżeli jakiegoś źródła nie jest do twojej dyspozycji, zastanów się, czym mógłbyś je zastąpić. Na przykład jeżeli nie masz do swego projektu kreatywnego projektanta, to śmiało poszukaj profesjonalnej firmy. Łatwo sobie wyobrazić, że z radością będą do twoich usług w imię dobrej sprawy, jako że swą pracę mogą rozliczyć jako działalność CSR (Społeczna Odpowiedzialność Biznesu), albo dlatego, że ich materiały kreatywne mogą wziąć udział w współzawodnictwie zawodowym.

4. Jak można rozliczyć kampanię w stosunku do posiadaczy praw?
5. Jakich zasoby posiadasz do kontroli procesów kampanii? Czy posiadasz dobrze dobrane wskaźniki do oceny efektu, jaki kampania wywarła na rozwój i prawa człowieka?
6. Ile ludzi potrafisz zmobilizować do pracy związanej z realizacją kampanii? Czy posiadają oni podstawowe wiadomości związane z rozwojem i normami praw człowieka?
7. Jakich posiadają oni umiejętności i zdolności i jakie zadania można im powierzyć? Ile czasu mogą temu poświęcić?
8. Ilu ludzi możesz znaleźć i zmobilizować?
9. Jakich źródła finansowe posiadasz?
10. Jakich źródła czasowe posiadasz?
11. Jaką posiadasz infrastrukturę

Rozjrzyj się w dół i odzyskaj pytania.

2. KROK: OKREŚL CELE

Podczas głębokiej analizy sytuacji praw człowieka musisz określić liczbę spraw, którymi chciałbyś się zająć w trakcie kampanii. Musisz przekształcić je w cele ostateczne i specyficzne, oraz ustalić priorytety.

Cel ostateczny

Ostateczny cel oznacza twoje długoterminowe wyobrażenie o sprawie. Ostateczny cel może być bardzo obszerny i niekoniecznie możliwy do zmierzenia. Odzwierciedla wizję będącą w twoim umyśle i wyraża to, jakim chciałbyś widzieć świat.

Przykład

Pierwszy Milenijny Cel Rozwoju: zlikwidowanie skrajnego ubóstwa i głodu.

Cele specyficzne

Na podstawie głębokiej analizy sytuacji określ problemy, z którymi chciałbyś walczyć. Podziel te problemy

na kategorii i przekształć je na średnioterminowe i krótkoterminowe cele.

Wyznacz sobie starannie wypracowane cele. To jest kluczem do sukcesu. Operuj bardzo konkretnymi, jednoznacznie określonymi i — co jest bardzo ważne — dającymi się zmierzyć celami. Musisz mieć przejrzystą wizję rezultatu, jaki chcesz osiągnąć poprzez kampanię, aby po drodze nie stracić z oczu celu.

Przykład

Cele specyficzne przynależne do pierwszego Milenijnego Celu Rozwoju wyznaczono na okres lat 2000-2015. Cele te są następujące:

Cel specyficzny 1.a: Zmniejszyć o połowę liczbę ludzi, których dochód wynosi mniej niż 1 dolar dziennie.

Cel specyficzny 1.b: Urzeczywistnić dostępne dla każdego pełne i produktywne zajęcia i godną pracę, włączając w to kobiety i młodzież.

Cel specyficzny 1.c: Zmniejszyć o połowę liczbę ludzi cierpiących głód.

Określ indykatory. Kluczem sukcesu jest ocena. Wypracuj swe indykatory, kontroluj procesy kampanii, i po każdym działaniu, oraz po zakończeniu działalności oceń osiągnięte wyniki.

Używaj istniejących indykatorów. Raporty opisowe i jakościowe, dane na podstawie ankiet dotyczących percepcji ochrony praw, oraz oficjalne statystyki pomagają na poziomie podstawowym zdecydować, czy nastąpił postęp.

Dalsze przykłady indykatorów praw człowieka dotyczących programów rozwojowych znajdziesz w **przewodniku UNDP**.

Przykład

Indykatory celów specyficznych pierwszego Milenijnego Celu Rozwoju są następujące:

Bądź S.M.A.R.T

Š. Specyficzny

Niech twoje cele będą bardzo konkretne i nastawione na osiągnięcie wyników.

M. Mierzalny

Określ także w liczbach, co chciałbyś osiągnąć. Indykatory można przyporządkować tylko do specyficznych celów.

A. Adekwatny

Licz się z zasobami ludzkimi, finansowymi i czasowymi. Upewnij się, że twoje cele są ambitne, a jednocześnie realne.

R. Rzeczowy

Zajmij się takim problemem, który wywołał w ludziach zaniepokojenie lub gniew. Zaoferuj rozwiązanie.

P. Terminowy

Określ termin, w którym chciałbyś osiągnąć swoje cele.

MeIndykatory celu specyficznego 1.a:

1.1 Proporcja ludzi, których dochód wynosi mniej niż 1 dolar dziennie [z parytetem siły nabywczej (PPP)].

1.2 Proporcja progę ubóstwa.

1.3 Udział najbiedniejszej jednej piątej ludności w konsumpcji narodowej.

Poddawaj się autorewizji i myśl o tym, jak mógłbyś pracować bardziej skutecznie. Przecież chciałbyś zmienić świat.

Indykatory celu specyficznego 1.b:

1.4 Tempo wzrostu GDP na jednego zatrudnionego.

1.5 Proporcja zatrudnienia do liczby ludności.

1.6 Proporcja zatrudnionych, których dochód wynosi mniej niż 1 dolar dziennie (PPP).

1.7 Proporcja samozatrudnionych i żyjących w jednym gospodarstwie chałupniczych członków rodziny do pełnej liczby zatrudnionych.

Indykatory celu specyficznego 1.c:

1.8 Częstość występowania niedożywionych dzieci poniżej piątego roku życia.

1.9 Proporcja ludności żyjącej poniżej minimalnego poziomu energii konsumowanej wraz z pożywieniem.

ONZ wytyczyła sobie ambitne cele z uwagi na swój rozmiar, zasoby ludzkie, oraz potencjał, jaki może przeznaczyć na ocenę i kontrolę. Bądź świadom, jakimi zasobami dysponujesz i bądź ambitny, ale na podstawie zasobów, jakie masz do dyspozycji. Wyniki są przynajmniej tak ważne — o ile nie ważniejsze — niż sam proces. Może być przydatne, abyś swą działalność ograniczył do okręgu, lub regionu. Pomoże ci to pracować w ściśle określonych ramach, a oczekiwane wyniki uczynić łatwiejszymi do zmierzenia.

3. KROK: ZBUDUJ SWĄ STRATEGIĘ I OKREŚL SWĄ TAKTYKĘ

Teraz musisz zdecydować, na jakim polu bitwy chciałbyś walczyć. Jeżeli na przykład dążysz do zrealizowania dostępnego dla każdego pełnego i produktywnego zajęcia i godnej pracy, włączając w to kobiety i młodzież (Milenijne Cele Rozwoju, cel specyficznego 1.b), to możesz zastosować bardzo różnorodne strategie. Możesz prowadzić działalność lobbistyczną w rządzie w interesie bardziej skutecznej polityki rozwojowej. Możesz wywierać nacisk na firmy, które nie pła-

W tym punkcie nie musisz jeszcze spisywać działań (zbieranie podpisów pod petycją, organizowanie bojkotu produktów lub akcji publicznej przed supermarketami). Są to narzędzia, a ich zebranie stanowiło będzie następny krok.

Możesz zdecydować, że powołasz do życia więcej grup roboczych, stosownie do tego wypracujesz strategię, i rozpoczniesz walkę z wielu stron. Nie zapomnij **zharmonizować** swoich kroków.

cą wystarczająco za pracę mieszkańcom danego terytorium, a pomimo to za bardzo wysoką cenę sprzedają swe produkty w krajach rozwiniętych. Możesz zmienić poglądy ludzi na dany temat i zmobilizować ich do wywierania nacisku na wspomagane rządy, aby wyodrębniły one środki także dla regionów, które znalazły się na marginesie. Możesz to połączyć z akcjami zbierania pieniędzy wspomagającymi pracę działających na danym terytorium miejscowych organizacji społecznych lub organizacji pomocy. Możesz przyłączyć się do ruchu praw kobiet i możesz mobilizować ludzi, aby zmienili zarządzenia lub oparte na tradycjach praktyki stawiające kobiety w niekorzystnej sytuacji. Możesz to połączyć z akcjami zbierania pieniędzy wspomagającymi pracę działających na danym terytorium miejscowych organizacji społecznych lub organizacji pomocy.

Jest to tylko kilka przykładów — do dyspozycji jest wiele różnych możliwości. Do wybrania najlepszego podejścia musisz znać sprawę, uczestników i — co jest bardzo ważne — własne zasoby i umiejętności. Różne strategie implikują różne grupy docelowe — musisz wiedzieć, do wywierania wpływu na którą grupę docelową jesteś wystarczająco silny. W każdym wypadku wypracuj różne możliwe scenariusze, i pomyśl do przodu, co się stanie, kiedy wkroczysz do akcji.

Części planu kampanii organicznie łączą się ze sobą. W miarę jak posuwasz się do przodu w procesie planowania, czy też również w trakcie kampanii może się zdarzyć, że musisz uaktualnić listę sojuszników i przeciwników, lub dopracować szczegóły strategii.

Słoweńskie Centrum Afryki

Słoweńskie Centrum Afryki rozpoczęło kampanię uświadamiającą na temat kwestii rozwoju Afryki. Kampania wiązała się z życiem afrykańskich imigrantów żyjących w Słowenii, i organizacja społeczna wciągnęła do pracy mieszkającym w kraju imigrantów. Centrum Afryki przeprowadziło warsztaty prawne dla afrykańskich imigrantów. Po wykładach ekspertów nastąpiły osobiste sprawozdania afrykańskich imigrantów żyjących w Słowenii, którzy z pierwszej ręki mogli podzielić się swymi doświadczeniami i najlepszymi przykładami do naśladowania o tym, jak udało im się uporządkować swój status pobytu i osiągnąć ponowne połączenie rodziny, albo jak zdobyli pozwolenie na pracę. Imigranci wzięli udział także w dalszych działaniach — na przykład w rozmowach okrągłego stołu.

Uczestnik zajęć warsztatowych w Centrum Afryki.
Źródło: Słoweńskie Centrum Afryki

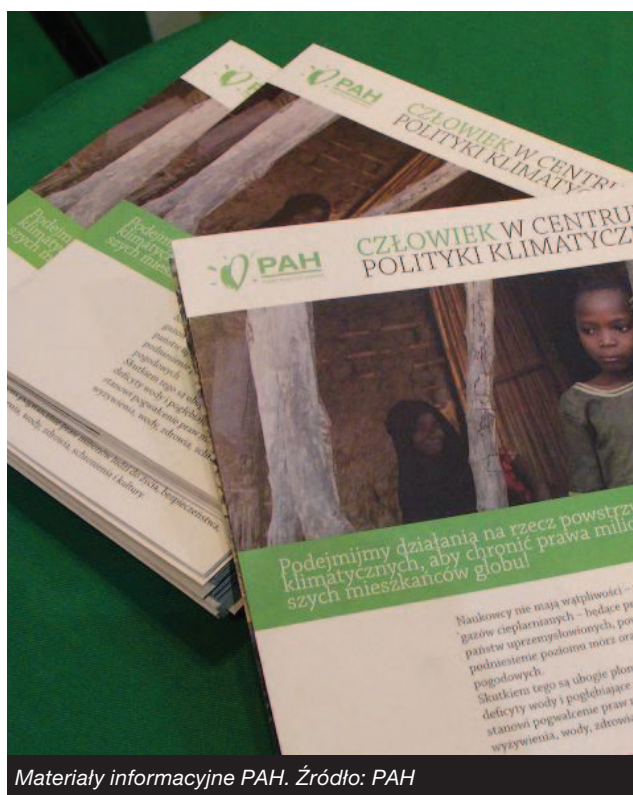
Określ swoją grupę docelową

Twa grupa docelowa składa się z sojuszników, przeciwników, pełniących obowiązki i posiadaczy praw. Możliwie najdokładniej opisz osoby należące do twej grupy docelowej i nazwij właściwe jednostki lub grupy (posłowie do parlamentu, kierownictwo przedsiębiorstw, grupy, osoby itd.). Im dokładniej opiszesz ich, tym lepiej potrafisz określić, jakie wiodą ich interesy i wartości. Koncentruj się na decydentach. Podążając za powyższym przykładem, jeżeli zdecydujesz, że będziesz wywierał wpływ na przedsiębiorstwa, to musisz znać kierownictwo przedsiębiorstw, ich oświadczenia, politykę przedsiębiorstwa, produkty, które wytwarzają w krajach posiadaczy praw, i musisz posiadać listę sklepów, w których te firmy sprzedają swoje produkty. Musisz wiedzieć też, kogo chcesz zmobilizować.

PAH

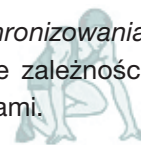
Polska Akcja Humanitarna (PAH) rozpoczęła kampanię w celu zwrócenia uwagi na szkodliwy wpływ zmian klimatu na kraje rozwijające się, oraz na wynikające stąd naruszenia praw człowieka. Konferencję ONZ na temat zmian klimatu zorganizowano w dniach 1-12 grudnia 2008 r. w Poznaniu, i PAH wykorzystała tę możliwość do zwrócenia uwagi na wymiar tego tematu dotyczący praw człowieka. Jednym z ich celów było przed konferencją poinformowanie mediów o zależnościach pomiędzy prawami człowieka, a zmianą klimatu. Przetłumaczyli na polski sprawozdanie Oxfama pod tytułem „Niesprawiedliwości związane ze zmianą klimatu, a prawa człowieka: Niech człowiek będzie w sercu wytycznych związanych ze zmianą klimatu”, w dniu ukazania się sprawozdania, na miesiąc przed poznańską konferencją, wspólnie z Oxfamem i Polską Zieloną Siecią zorganizowali konferencję prasową. Na konferencji prasowej wskazali na zależności pomiędzy naruszaniem praw człowieka, a zmianą klimatu. Pośród dziennikarzy przybyłych na poznańską konferencję rozdali polską wersję sprawozdania, oraz materiały informacyjne. Dzięki dobremu rozplanowaniu w czasie wymiar zmiany klimatu dotyczący praw człowieka wywołał duże echo w mediach.

Materialy informacyjne PAH. Źródło: PAH

W tym przypadku musisz mieć wyobrażenie o tym, jacy ludzie kupują te produkty, musisz znać ich stosunek do sprawy, oraz na jakich platformach są oni osiągalni (gdzie on-line, poprzez jaką prasę lokalną, w jakich restauracjach itd.). Podążając za tym przykładem

Używaj tabeli GANNTA do zsynchronizowania swoich poczynań. Tabela ta obrazuje zależności pomiędzy harmonogramem i działaniami.

Na tym poziomie możesz zorganizować burzę mózgów na temat poczynań. Nie staraj się wypracować działań, tylko ustal ich kolejność. Obserwuj dynamikę swej kampanii, patrz na nią, jak na utwór muzyczny. Zdecyduj, co jest lepsze: wywieranie nacisku krok po kroku, czy start powodujący wielką sensację. Określ, gdzie ma być szczyt (lub szczyty) twojej kampanii. Przemyśl, na które części kampanii chciałbyś zwrócić uwagę mediów, a gdzie chciałbyś uniknąć opinii publicznej.

Jeżeli więcej grup roboczych pracuje razem, to teraz zsynchronizuj ich kroki i strategie. Dynamika każdej serii działań jest inna. Kolejność narzędzi, na przykład mobilizacji, działań lobbistycznych, publiczności mediów, protestów, czy innych działań uświadamiających, może być różna, natomiast wszystkie wysiłki muszą być skierowane w tym samym celu. Skomponuj jednorodny utwór poprzez synchronizację działań mających miejsce na różnych scenach.

ANNWIN

ANNWIN przeprowadzał na Słowacji kampanię na rzecz popularyzacji rozwoju, oraz chciał nakłonić rząd do zwiększenia wysokości ODA. W r. 2009 na Słowacji odbyły się podwójne wybory – wybierano prezydenta i posłów do Parlamentu Europejskiego. Wydawało się dobrym pomysłem, aby w czasie kampanii medialnej zwrócić się z tą sprawą do posłów, w końcu jednak krok ten okazał się niewłaściwym. W nowych krajach członkowskich większość ludzi nie zdaje sobie sprawy ze zobowiązań rozwojowych swojego rządu, dlatego nie warto propagować tej kwestii w czasie kampanii wyborczej. Na dodatek uwaga mediów była skupiona nie na temacie rozwoju.

Študentia ich práce v jednej z tvorivých dielní ANNWIN na Slovensku. Zdroj: ANNWIN

Jeżeli chcesz wygłosić wykład o kwestiach rozwoju, lub planujesz programy poza planem nauczania, nie zapomnij, aby dostosować je do roku szkolnego, i znacznie wcześniej, jeszcze przed pierwszym półroczem skonsultuj się z nauczycielami i z wychowawcą klasy. Koniec roku zarówno w szkołach średnich, jak i na uniwersytetach jest okresem bardzo zapelnionym.

Przykład diagramu GANNTA	11.09	12.09	01.10	02.10	03.10	04.10	05.10	06.10
Analiza sytuacji								
Analiza sprawy	■							
Analiza uczestników		■						
Nakreślenie matrycy siły			◆					
Mapa postaci kluczowych			◆					
Analiza zasobów			■					
Wyznaczenie celów				■				
Analiza S.M.A.R.T.				◆				
Wypracowanie strategii i taktyki								
Określenie grup docelowych				■				
Określenie tonu kampanii				■				
Rozplanowanie w czasie				■				
Strategia budowania kontaktów				■	■			
Działania								
1. działanie					■	■	■	
2. działanie						■	■	■
3. działanie							■	■
Ocena								■

można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że właściciele sklepów sprzedających produkty tych firm będą w kampanii twoimi przeciwnikami.

Ton kampanii

Ton tego, co mówimy w dużym stopniu określa nastawienie naszego rozmówcy. Decyzją strategiczną jest, czy w trakcie kampanii zaczynasz z tonu krytycznego skierowanego przeciwko rządowi, czy też najpierw jesteś cierpliwy, i dopiero wtedy zmieniasz ton na silniejszy, kiedy twoje żądanie nie zostało spełnione.

Przy budowaniu swej strategii stosuj Perspektywę Praw Człowieka w Rozwoju. Powołuj się na prawa człowieka. Przecież chciałbyś wspomóc realizację uniwersalnych praw człowieka. Sformułuj swe cele używając systemu ramowego praw człowieka. Broń praw człowieka.

Daj usłyszeć głos posiadaczy praw. Podejmij kontakt z jednostkami, grupami, lub organizacjami społecz-

Budowanie kontaktów

Kiedy przeprowadzasz kampanię na rzecz rozwoju przy zastosowaniu Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju, i wprowadzasz do niej wychowanie rozwojowe, to staraj się wybudować kontakty z którąkolwiek z poniższych grup (z gruntu z tymi, które określiłeś jako sojuszników, lub potencjalnych sojuszników):

- Mieszkający w twoim kraju posiadacze praw, jak na przykład uchodźcy, aktywiści, eksperci, ludzie sławni itd.
- Jednostki, grupy lub organizacje społeczne walczące w kraju posiadaczy praw przeciwko naruszeniom praw człowieka
- Organizacje społeczne realizujące międzynarodowe projekty rozwojowe, lub walczące o bardziej przejrzystą i lepszą politykę rozwojową.

- Organizacje pomocy działające w kraju posiadaczy praw
- Pracownicy służby zdrowia działające w kraju posiadaczy praw
- Młodzi aktywiści
- Organizacje praw kobiet w obydwu krajach
- Organizacje praw dzieci w obydwu krajach
- Organizacje praw mniejszości i tubylców w obydwu krajach
- Organizacje – np. EBRD, czy Banku Światowego – śledzące inwestycje międzynarodowe
- Organizacje zajmujące się zmianami klimatu
- Instytuty badawcze zajmujące się kwestiami rozwojowymi
- Organizacje społeczne lub sieci podnoszące głos za wychowaniem globalnym lub rozwojowym, lub przeprowadzające programy wychowania w duchu praw człowieka, lub podobne programy
- Dziennikarze, redaktorzy i media uczuleni na sprawy rozwoju.
- Biura podróży propagujące zrównoważoną turystykę
- Stowarzyszenia nauczycielskie otwarte na ideę wychowania globalnego
- Nauczyciele i dyrektorzy szkół, którzy już włączyli elementy wychowania rozwojowego do planów nauczania, lub udzielili możliwości aktywistom propagującym wychowanie rozwojowe, aby poprowadzili lekcje lub programy poza planem nauczania o kwestiach dotyczących rozwoju
- Instytucje kształcenia nauczycieli

nymi w kraju posiadaczy praw, lub z uchodźcami żyjącymi w twoim kraju i daj usłyszeć ich głos. Poproś ich, kiedy jest to tylko możliwe, aby opowiedzieli to, co się z nimi stało.

Zapewnij udział najbardziej bezbronnych grup. Wciągnij tych, którzy znajdują się w niekorzystnej sytuacji, także w ramach własnej społeczności, na przykład kobiety, dzieci, mniejszości, czy tubylców.

Trening medialny DemNet, Budapeszt, Węgry. Źródło: DemNet

Uczynź beneficjentów zdolnymi do tego, aby sami wypowiedzieli się o swoich problemach. Nie ukazuj ich w roli ofiar, nie wybieraj takich zdjęć i nie formułuj swego przesłania tak, aby było przesadne dla wzbudzenia sensacji, czy aby stereotypizowało ludzi, lub miejsca (**zobacz kodeks postępowania CONCORD odnoszący się do zdjęć i wypowiedzi**).

DemNet

Trening kampanii splata się z wychowaniem rozwojowymi

Według Fundacji Rozwoju Praw Demokratycznych (DemNet) na Węgrzech zainteresowanie kwestiami rozwoju jest niskie. Organizacja społeczna postanowiła, zamiast rozpoczynać kampanię tematyczną – której wpływ jest trudno oceniać, – jako narzędzie zastosować wychowanie rozwojowe, media i działania lobbistyczne. DemNet zorganizował trening medialny i dotyczący kampanii, w trakcie którego słuchacze uniwersyteccy mogli uczyć się o związku pomiędzy międzynarodowym rozwojem i mediami, mogli przyswajając sobie wiedzę o przeprowadzaniu kampanii, a zdobyte informacje mogli zastosować w praktyce. Na to dwudniowe wydarzenie zostali zaproszeni słuchacze wydziałów medialnych, komunikacyjnych, studiów międzynarodowych lub nauk społecznych.

Trening medialny

W pierwszym dniu eksperci do spraw rozwoju i mediów wygłosili wykłady na następujące tematy:

- Historia i struktura międzynarodowej współpracy rozwojowej
- Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju
- Charakterystyka drukowanych i elektronicznych mediów
- Kierunki dziennikarstwa w dziedzinie polityki zagranicznej
- Prezentacja globalnych kwestii w mediach

Drugiego dnia słuchacze wcielili się w skórę dziennikarzy polityki zagranicznej. Musieli pisać artykuły dla wymyślnego kanału telewizyjnego, oraz nagrywać i redagować reportaże z wiadomościami. Słuchaczom pomagali profesjonalni dziennikarze i sztab filmowy. Regułą było to, że bloki wiadomości musiały zawierać słowa „woda”, „prawa człowieka”, „współpraca rozwojowa” i „Ministerstwo Spraw Zagranicznych”.

Trening kampanii

Trening ten skupił się na przyswojeniu sobie technik medialnych i dotyczących kampanii. Słuchacze zdobyli wiadomości z dziedziny komunikacji medialnej i edycji filmów, oraz nakręcili i zredagowali film swej kampanii o kwestiach rozwoju dotyczących praw człowieka. Filmy tej kampanii możesz obejrzeć [tu](#).

Uczuloną młodzież wciągnij do innych dziedzin kampanii!

Uczulonym przyszłym decydom zaoferuj taką platformę, gdzie mogą oni wyrazić swoje zdanie. DemNet zorganizował konkurs na najlepszy artykuł o kwestiach rozwoju dla uczestników treningu, oraz dla pozostałych słuchaczy uniwersyteckich. Najlepsze artykuły zostały opublikowane na ich uświadamiającej stronie [internetowej](#) lub w ich periodycznym serwisie wiadomości, w Volumenie. Strona globalance.hu przedstawia wiadomości i analizy na tematy rozwoju, a zawierający artykuły o rozwoju międzynarodowym Volumen jest przygotowywany dla decydentów, jako część działalności DemNet-u dotyczącej obrony interesów.

Natalia Czbanu, *Impresje na temat starości*, Mołdawia

Ekonomiczne prawa kobiet są prawami człowieka

Gospodarcze i ludzkie prawa kobiet.
Zdjęcie: Natalia Czbanu, *Impresje o starości, Mołdawia* Pocztówka
wydana przez Karat, Polska.
Źródło: Karat

Koalicja KARAT

Przebij się przez napływ informacji!

Koalicja KARAT wybrała prostą metodę uświadamiania. Organizacja społeczna wydała pocztówki, aby zwrócić uwagę na niekorzystną sytuację kobiet w Środkowej Azji i na Zachodnich Bałkanach, oraz aby popularyzować gospodarcze prawa kobiet. Obejrzyj pocztówki tu.

Jeżeli wizualnie chcesz zwrócić uwagę na coś, wypróbuj następujące pomysły.

Niech twe przesłanie pobudza uwagę. Umieść kreatywny obraz w niezwykłym otoczeniu, powiedzmy w jakimś nieoczekiwanym miejscu. I nie myśl tylko o obrazach. Do przekazania przesłania wykorzystaj możliwości, jakie daje otoczenie. Niech twoim celem będzie kreatywność i niepowtarzalność. Wprawiaj w zdumienie – tak będziesz mógł przebić się przez napływ informacji. **Bierz pomysły stąd.** Zobacz kodeks postępowania CONCORD odnoszący się do zdjęć i wypowiedzi.

Zachęcaj do działania. Udało ci się zwrócić uwagę na przesłanie. Wykorzystaj okazję i wezwij ludzi, aby wsparli twój cel. Jeżeli wydajesz pocztówki, wykorzystaj je jako narzędzie lobbystyczne. Zaadresuj do odpowiedniego urzędu i nadrukuj tekst ze szczegółami sprawy, twoimi obawami i żądaniami. Zapłać do przodu koszty pocztowe, aby ludzie musieli tylko podpisać i wysłać pocztówki.

Podaj swoje dane adresowe. Podaj adres swojej strony internetowej i dane adresowe. By może więcej ludzi chętnie pomogłoby, przyłączyłoby się do ciebie, lub przekazałoby darowizny.

Informacje przekazuj w niezwykłej formie. Wszystko to dotyczy także plakatów, naklejek i ulotek. Jeżeli walczysz za prawami do ziemi i przeciwko wysiedleniu tubylców, to wydaj przyciągającą wzrok broszurę, która na pierwszy rzut oka wydaje się reklamować biuro podróży. Zaznacz na mapie miejsca, skąd wysiedlono tubylców i zachęcaj czytelników do natychmiastowego działania, choćby poprzez to, że dołączysz pocztówkę. Klienci biur podróży popierających ideę zrównoważonej turystyki mogą być twoją grupą docelową. Rozprowadzaj swe broszury w tych biurach i koniecznie podaj swoje dane adresowe.

Kodeks postępowania odnoszący się do zdjęć i wypowiedzi

W trakcie działalności uświadamiającej, wychowania rozwojowego i obrony interesów organizacje społeczne chcą zwrócić uwagę opinii publicznej na oburzającą rzeczywistość ubóstwa i niesprawiedliwości. Niezwykle ważne jest, aby w trakcie tego zdjęcia i wypowiedzi nie naruszyły godności ludzi, których dotyczą. W interesie stworzenia wspólnych zasad dotyczących użycia zdjęć i wypowiedzi w r. 2007 CONCORD przyjął kodeks postępowania odnoszący się do zdjęć i wypowiedzi. Celem było utworzenie systemu ramowego, który pomoże organizacjom w wypracowaniu i realizacji swoich strategii komunikacyjnych. Choć wybór zdjęć i wypowiedzi jest z natury rzeczy subiektywny, to kodeks służy za praktyczny przewodnik dla fachowców, oraz formułuje zasady wyboru zdjęć i wypowiedzi używanych w trakcie komunikacji.

Słoweńskie Centrum Afryki

Rozmowy, rozmowy, rozmowy... Informuj i zachęcaj do działania

Rozmowy okrągłego stołu są zupełnie codziennymi i popularnymi działaniami wśród organizacji społecznych. Słoweńskie Centrum Afryki chciało popularyzować ideę wychowania rozwojowego wśród nauczycieli i uczniów, i sześciokrotnie zorganizowało rozmowy okrągłego stołu w następujących tematach: przyczyny migracji; historyczne wzory migracji; przedstawienie imigrantów w słoweńskich mediach i w UE; przedstawienie Afryki w słoweńskim systemie oświaty; imigracja, a prawa człowieka; wpływ migracji na kraj wysyłający i przyjmujący.

Jeżeli organizujesz rozmowy okrągłego stołu przy zastosowaniu Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju:

- ❑ *Zadbaj o to, aby twoi partnerzy rozmów dysponowali odmiennym zapleczem.* Zapewnij, aby twoja grupa docelowa też otrzymała głos i mogła opowiedzieć, co się z nią stało. Uwważaj na jednakową proporcję płci, zaproś ludzi z różnych sektorów. Dyrektor instytucji kształcącej nauczycieli, jeden z sekretarzy Ministerstwa Edukacji, pełen zapału nauczyciel i przedstawiciel organizacji społecznej mogą wnieść do rozmowy o wychowaniu rozwojowym różne podejścia, z czego może wywiązać się ciekawa i pouczająca dyskusja. Możesz zapewnić platformę do wzajemnego dialogu, i jeżeli zaprosisz ludzi otwartych, to mo-

żesz przyczynić się do współpracy pomiędzy różnymi resortami.

- ❑ *Używaj rozmów okrągłego stołu jako narzędzia strategicznego.* Niech to stanowi organiczną część planu twojej kampanii.
- ❑ *Wybierz odpowiednie miejsce.* Dołóż starań, aby miejsce spotkania było łatwo dostępne zarówno dla docelowego audytorium, jak i dla posiadaczy praw, a także niech przekazuje odpowiednie przesłanie o organizacji, którą reprezentujesz.
- ❑ *Zachęcaj do działania.* Rozmowy okrągłego stołu służą celom twojej kampanii. Na koniec wyciągnij wnioski i umówcie się, jakie dalsze zadania mogą stać przed uczestnikami, włączając w to także audytorium. Na podstawie własnych wniosków ostatecznych wybuduj kontakty, a potem odwiedź uczestników.

ANNWIN i SOS Malta

Połączenie wychowania rozwojowego ze zbiórką darów i działalnością lobbistyczną

ANNWIN Słowacja i SOS Malta zorganizowały programy dla dzieci ze szkół podstawowych i średnich na temat kwestii rozwojowych. Dzieci na tematy rozwoju tworzyły dzieła sztuki, które te organizacje wykorzystywały do działalności lobbistycznej i do zbiórki darów. ANNWIN zrobiła z tych rysunków plakat, i wraz z tymi materiałami kreatywnymi wysłała listy do kandydatów na radnych. SOS Malta z najlepszych prac zrobiła kalendarze, które w ramach kampanii zbierania darów rozprowadziła wśród firm, stowarzyszeń, banków i związków zawodowych.

Jeżeli prowadzisz działania lobbistyczne przy zastosowaniu Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju:

- ❑ *Używaj systemu ramowego praw człowieka.* Powołuj się na normy na poziomie międzynarodowym i narodowym, oraz na zobowiązania

nia prawne. Określ te prawa, które przysługują posiadaczom praw, i które są oni zobowiązani przestrzegać, chronić i wypełniać.

- ❑ *Upoważnij posiadaczy praw.* Na rozmowy idź z nimi, a nie zamiast nich. Jeżeli pracujesz w partnerstwie z odległą organizacją społeczną, wprowadź ją do procesu lobbistycznego.
- ❑ *Odnajdź decydentów uczulonych na prawa człowieka.* Sporządź analizę sytuacji i rozeznaj się, kto ma władzę. Dowiedz się więcej o danych funkcjonariuszach, przeczytaj ich oświadczenia związane z prawami człowieka, dowiedz się więcej o ich działalności i nastawieniu na podstawie ich strony internetowej, blogu lub z gazet. Określ tych funkcjonariuszy, którzy muszą poczynić kroki.
- ❑ *Staraj się, aby twoje wytyczne odzwierciedlały potrzeby także najbardziej bezbronnych grup.* Swoje cele podziel na mniejsze, jasne i osiągalne cele. To będzie długa walka, i musisz jasno widzieć, kiedy masz powód do świętowania.

Linijka i broszura zaprojektowana do celów kampanii SOS Malta Woda dla życia. Źródło: SOS Malta

Rozplanowanie w czasie i taktyki

Ważne, ażebyś do przodu zaplanować, kiedy ruszy twoja kampania, na kiedy masz rozplanować poszczególne działania, i jaka ma być kolejność kroków. Możesz zdecydować, że zaczynasz od działalności lobbistycznej. Możliwe, że uznasz za bardziej skuteczne, jeżeli zmobilizujesz ludzi, nawołujesz do bojkotu jakiegoś produktu, a później zaczniesz rozglądać się wśród kierownictwa przedsiębiorstw. Możliwe również, że akurat jest organizowana jakaś konferencja na ten temat, lub jakiś przywódca zaangażowany w sprawę przybywa do twojego kraju. Wykorzystaj te możliwości, kiedy to uwaga wszystkich i tak skierowana jest na dany temat. Przy odpowiednim rozplanowaniu w czasie bardziej skutecznie możesz unaocznic opinii publicznej nadużycia praw człowieka.

Sporządź kalendarz. Na rok do przodu wymień w nim wszystkie ważne daty; pomoże to podjąć decyzję, na kiedy powinieneś rozplanować poszczególne działania. Umieść w nim daty związanych z danym te-

matem posiedzeń parlamentu narodowego i europejskiego, krajowych, regionalnych i międzynarodowych konferencji praw człowieka, dni ONZ, rocznice, regularne coroczne pochody itd.

Wypełnij poniższą tabelę.

Mocne strony	Słabe strony
Szanse	Zagrożenia

4 KROK: DZIAŁAJ!

Rozwojowe organizacje pozarządowe organizują się w sieci, lub w narodowe platformy koordynowane przez platformy międzynarodowe. Tu odnajdziesz swoją platformę narodową (kliknij na odsyłacz <http://www.deeep.org/usefullinks.html>). Budowanie kontaktów jest dla organizacji pożytecznym narzędziem dla zjednoczenia swoich sił, do założenia grup

Węgierska Platforma Afrykańska

Nauczanie MDG dla nauczycieli – efekt powielania

Węgierska Platforma Afrykańska (MAP) zorganizowała program edukacyjny dla uczniów szkół średnich, w większości w regionach, które znalazły się na marginesie społeczeństwa. Po tym, jak przedstawiono słuchaczom MDG, musieli oni napisać mini-projekty i zaproponować rozwiązania na jeden z MDG-ów. Uczniowie wzięli udział we współzawodnictwie i dostali nagrody. W tym czasie MAP przeprowadziło dla nauczycieli szkolenie na temat MDG, aby wspomóc wprowadzenie kwestii rozwoju do szkolnego programu nauczania.

- ❑ *Pozostań w kontakcie z tymi nauczycielami, którzy wpuszczą cię do swoich klas.* Zorganizuj sieć dla propagowania wychowania rozwojowego, lub zaproś ich do już istniejącej sieci. Jeżeli mieszkacie w oddalonych mia-

stach, uczynić ich zdolnymi do zorganizowania własnych sieci.

- ❑ *Przygotuj nauczycielom profesjonalny materiał edukacyjny skrojony na cały rok szkolny, lub popularyzuj już istniejące w twoim kraju materiały.* Wciągnij nauczycieli do pracy. Zobacz książkę o wychowaniu globalnym **w języku węgierskim**.
- ❑ *Wybuduj kontakty z organizacjami, które już zajmują się wychowaniem globalnym, lub w duchu praw człowieka, i zapytaj o ich doświadczenia.*
- ❑ *Zorganizuj dla nauczycieli warsztaty specjalistyczne na temat wychowania rozwojowego.* Wciągnij nauczycieli do tej pracy.
- ❑ *Wciągnij posiadaczy praw.* Jeżeli masz fundusze, zorganizuj turę sprawozdawczą (ang. „speaking tour”) dla jednego z nich. Umożliw mu odwiedzenie wielu miejsc, aby mógł złożyć sprawozdanie z łamania praw, którego był świadkiem. Dowiedz się więcej o tym instrumencie z **Podręcznika Przeprowadzania Kampanii Amnesty International**.

Zapewnienie tematowi rozgłosu – media jako sprzymierzeniec

Organizacje społeczne zapewniają swoim tematom rozgłos zazwyczaj przy wykorzystaniu mediów. Dobrymi metodami przyciągnięcia uwagi do tematu i do organizacji są oświadczenie w prasie, konferencja prasowa, wywiad. Jako część projektu organizacja społeczna może poprosić znanego dziennikarza, aby napisał coś na dany temat, może zapłacić za jego podróż, i w ten sposób wprowadzić temat rozwoju do mediów. Koalicja KARAT też tak zrobiła – jej artykuł zobacz tu. DemNet uzgodnił z wiodącym dziennikiem, że w weekendowym wydaniu specjalnym zamieści artykuł o rozwoju.

- ❑ *Analizuj media.* Podziel programy na kategorie i zbadaj, który zajmuje się, lub mógłby się zajmować twoim tematem. Stwórz listę redaktorów i dziennikarzy, i nawiąż z nimi kontakty.
- ❑ *Upoważnij posiadaczy praw.* Daj im dojsć do głosu w oświadczeniach prasowych lub na

konferencji prasowej. Zaproś ludzi z najbardziej bezbronnych grup. Rozwijaj w sobie zdolności związane z mediami.

- ❑ *Używaj systemu ramowego praw człowieka.* Powołuj się na normy międzynarodowe i narodowe, oraz na zobowiązania prawne. Posługuj się językiem praw człowieka, kiedy komunikujesz się z mediami. Nazwij pełniących obowiązki i posiadaczy praw, i nie ukazuj posiadaczy praw w roli ofiar.
- ❑ *Zapewnij udział posiadaczy praw.* Wciągnij ich do planowania strategicznego, do komunikacji i do organizacji wydarzeń.
- ❑ *Zapewnij mediom pełną obsługę.* Do oświadczenia prasowego dołącz zdjęcia, i jeżeli to możliwe, podcasty dźwiękowe i wideo. Wykorzystaj możliwości elektronicznych mediów.
- ❑ *Zobacz kodeks postępowania CONCORD* odnoszący się do zdjęć i wypowiedzi.

roboczych i do zsynchronizowania wspólnymi wysiłkami swych kampanii. Budowanie kontaktów może być działaniem pojedynczym, ograniczającym się do jedynej kampanii, lub może być zaledwie jednym z elementów kampanii. Poza tym współpraca może się rozwinąć w długoterminowe, dobrze zorganizowane kontakty z grupami, organizacjami i jednostkami, kiedy to zsynchronizują oni swoje cele i strategie i współpraca ta realizuje się w formie platform lub sieci.

Działania

Stosuj oryginalne pomysły i przebij się przez napływ informacji. Wypracuj swoje działania stosownie do potrzeb swojej grupy docelowej. Zajmuj się aktualnymi pytaniami, uzbroj się w odpowiednie argumenty i proponuj rozwiązania. Oprócz tego wiedz, co chcesz osiągnąć u swojej grupy docelowej.

Wnioski, najlepsze przykłady i pomysły do na ładowania

Teraz podzielimy się z tobą wnioskami z kampanii organizacji społecznych biorących udział w naszym projekcie. Ten rozdział da ci wskazówki i pomysły technik związanych z Perspektywą Praw Człowieka w Rozwoju, które stosujemy w naszych kampaniach, ale nie da ci instrukcji do organizowania protestów, czy zbierania podpisów. Przedstawione tu narzędzia kampanii przeznaczone są do swobodnego wykorzystania, oraz mogą inspirować do wynalezienia nowych.

5. KROK: OCENIAJ

Ocena pokaże, gdzie należy poprawić technikę przeprowadzania kampanii, gdzie należy zmienić strategię lub taktykę, i da obraz już osiągniętych wyników. Ocena nie zabierze ci dużo czasu, jeżeli do działań przyporządkowałeś dobrze określone indykatory i nieustannie śledziłeś proces kampanii. Wyciągnij konsekwencje i zdam sprawę posiadaczom praw z wyników. Jeżeli odpowiadasz zasadzie rozliczalności, to możesz świętować sukces swojej kampanii!

Na koniec każdego z działań sporządź szczegółową ocenę. Używaj wielu indykatorów i wiele źródeł informacji w interesie zmniejszenia błędów.

Sporządzaj protokoły z rozmów z funkcjonariuszami i pisz konspekty z konferencji, na których bierzesz udział. Uczyń z tego część pamięci instytucjonalnej. Zanotuj, kogo poznałeś i oceń rezultaty.

Oceń zawartość oddźwięku w prasie z punktu widzenia praw człowieka. Jaki obraz ukazuje artykuł o posiadaczach praw? Czy dziennikarz unika szablonów? Czy posiadacze praw doszli do głosu?

Oceń oświadczenia decydentów w swoim kraju. Czy zajmowali się oni kwestiami rozwoju, lub potrzebami najbardziej bezbronnych grup? Ilorotnie.

Starsi członkowie wspólnoty endoreicznej na linii granicznej oddzielającej ich ziemię od ziemi zabranej przez rząd. Źródło: MRG

ROZDZIAŁ 7

PERSPEKTYWA PRAW CZŁOWIEKA W ROZWOJU W PRAKTYCE AFRYKAŃSKIEJ: TRZY STUDIA PRZYPADKU

W krajach rozwijających się NGO walczą o prawa obywateli do równego dostępu do ziemi, wody, lub do oświaty, oraz o realizację równouprawnienia płci. A jednak nie jest pewne, czy w terminie ustalonym na r. 2015 uda się zrealizować Milenijne Cele Rozwoju. Zapoznanie się z projektami NGO pracujących na miejscu zawsze przybliży kwestie rozwojowe aktywistom działającym w Europie i naświetla znaczenie Perspektywy Praw Człowieka w Rozwoju. W tym rozdziale MRG, który od dawna w swoich projektach na całym świecie współpracuje w partnerstwie z miejscowymi NGO, umacnia nawiązywanie kontaktów i współpracę w tym kierunku.

Trzy studia przypadku ukazują działalność afrykańskich NGO stosujących podejście prawne, walczących o prawa do ziemi w Ugandzie, o prawo do wody w Etiopii, oraz w Kenii, poprzez uznanie konstytucyjne, przeciwko wyobcowaniu.

1. STUDIUM PRZYPADKU: PRAWA KARAMOJONGU DO ZIEMI

Studium przypadku ugandyjskiego zarządzania własno cią ziemską

Projekt zrealizowany przez Ugandyjski Związek Ziemski (ULA)

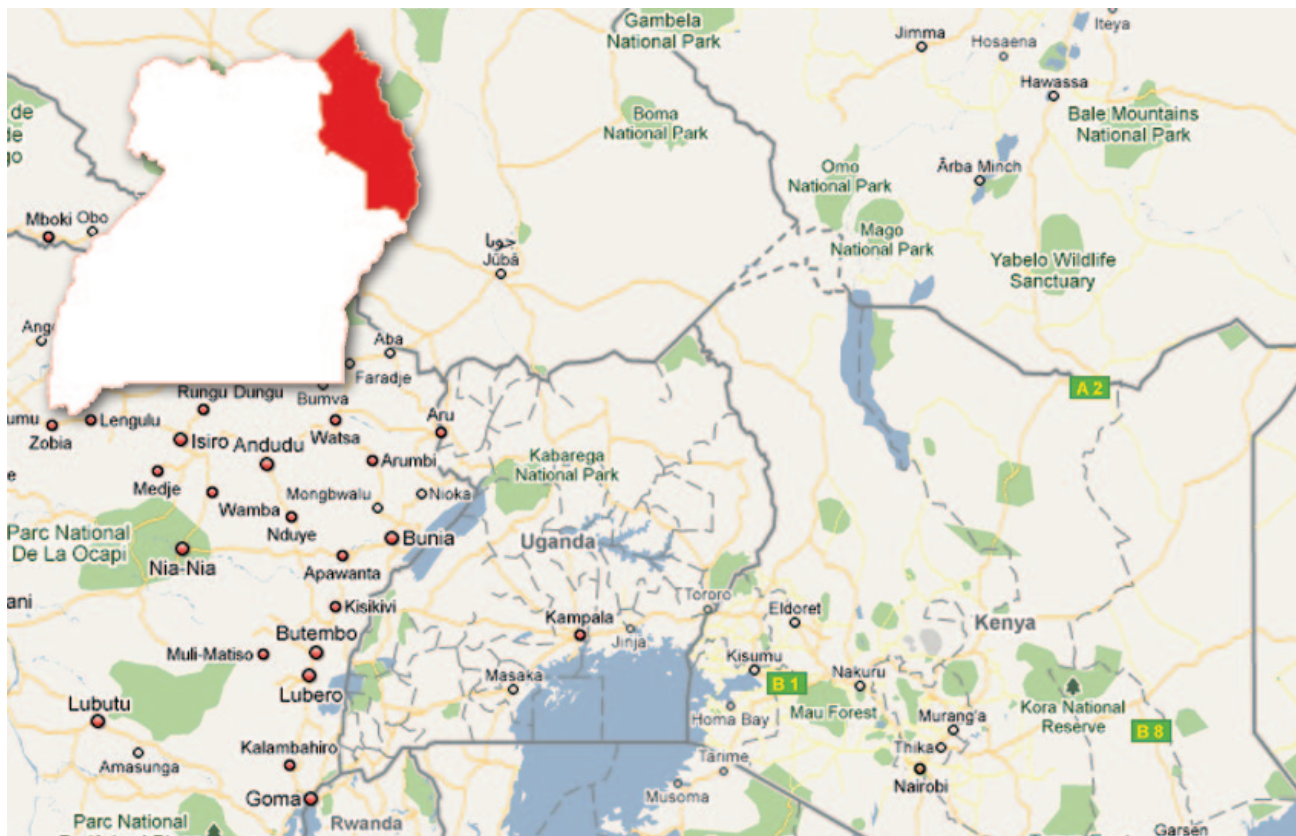
Sumaryczny

Studium przypadku ukazuje działalność i zadania obrony interesów wykonywane przez Ugandyjski Związek Ziemski (ULA) w terenie, w obronie praw do ziemi jednej z najbardziej wyobcowanych społeczności Ugandy, Karamojongu. W celu nawiązania kontaktów ze społecznością ULA wbudowała w fazy planowania i realizacji projektu także elementy budowy potencjału i obrony interesów. NGO stanęła przed wyzwaniem: musiała przezwyciężyć różnice kulturalne i zastąpić język prawni-

czy prawa ziemskiego terminologią posiadającą znaczenie dla żyjących na wyizolowanych terenach społeczności rolniczo-pasterskich.

Zaplecze projektu

W Ugandzie 65 procent pastwisk zostało wyznaczone dla projektów ochrony środowiska. Wyznaczenie jest to procedura, w trakcie której rząd oświadcza, że ziemia znajduje się pod jego ochroną, i wydziela z niej tereny na różne cele, na przykład dla rezerwatów, czy w celu eksploatacji zasobów naturalnych. Żyjące tu społeczności tracą swe prawo do ziemi i grozi im niebezpieczeństwo wygnania, lub też rzeczywiście zostali oni już wygnani ze swoich prastarych terytoriów. To posunięcie rządu dotyczy przede wszystkim mniejszości i ludności rdzennej. To stało się z Batwami w południowo-zachodniej części Ugandy, czy z plemionami żyjącymi w Parku Narodowym Mount Elgon.

Rejon Karamoja w Ugandzie. Źródło: GoogleMaps & Wikipedia

W Karamoja wyznaczono 80 procent ziemi, następując w ten sposób niezwykle trudnościami żyjącej tam społeczności rdzennej, **Karamojongowi**. Członkowie Karamojongu prowadzą pasterski i osiadły, rolniczy tryb życia. Praktykują oni sezonowe pędzenie bydła, wędrują razem ze swoimi zwierzętami, i konkurują z sąsiadującymi grupami o pastwiska i źródła wody. Z powodu od dawna istniejących i głęboko zakorzenionych uprzedzeń wobec społeczności reszta, a między nimi i rząd, patrzą na nich, jako na zacofany, prymitywny lud, który unika modernizacji i rozwoju.

Prawa Karamojongów do ziemi istnieją w systemie zarządzania własnością ziemską opartym na prawie zwyczajowym, a co z tego wynika, ziemię nadzorują – na bazie prawa zwyczajowego, w ramach własnego systemu zarządzania – starszyzna, naczelnicy plemion, albo grupa; ziemia jest własnością społeczności, ale społeczność nie posiada tytułu własności ziemskiej. Możliwość dostępu do ziemi i korzystania z niej legitymuje przynależność do społeczności, pochodzenie i rodzina. Obok tego, że wyznaczenie zagraża dostępowi społeczności do ziemi i jej tradycyjnemu sposobowi życia, wewnątrz społeczności utrudnia również dostęp do ziemi kobiet, które przez oparte na tradycjach uprzedzenia kulturalne nie mogą brać udziału w podejmowaniu decyzji związanych z ziemią.

Tą skomplikowaną sytuację pogarsza dalej szczególnie zacięty w Karamoja agresywny konflikt, który jest dalej podsycany przez niemal bezprzeszkodowe rozpowszechnianie się broni i przez spuściznę kolonialną. Konflikt jest spowodowany sporami granicznymi, oraz bierze się z tego, że szczepy zostają stłoczone na niewielkich terytoriach w wyniku nabywania ziemi przez rząd lub przedsiębiorstwa.

Cele i wyzwania

Ugandyjski Związek Ziemski (ULA) rozpoczął projekt w obronie użytkowania ziemi przez wyobcowane społeczności Karamoja. Celem projektu jest położenie kresu uwłaszczaniu bez wyboru zie-

Przepisy chroniące praw kobiet w Ugandzie

Ustawa Ziemska z r. 1998: rozdział 227, ustępy 27, 38. (A) i 39.

Zmodyfikowany ustęp 38. (A) Ustawy Ziemskiej mówi, że każdy współmałżonek ma prawo do posiadania ziemi będącej własnością rodziny. Zapewnienie posiadania oznacza dostęp do ziemi rodziny i prawo do życia na niej. 39 ustęp Ustawy Ziemskiej wymaga, aby zanim zostanie dokonana jakakolwiek transakcja (na przykład sprzedaż, oddanie w zastaw, lub zastaw hipoteczny, dzierżawa, cesja lub podarowanie) na obszarze ziemi należącym do rodziny, współmałżonek musi dać swoją zgodę w formie przepisanej przez rozporządzenia.

Konstytucja z 1995 roku: artykuł 33

„Kobiety mają prawo do traktowania ich na równi z mężczyznami, i prawo to musi zawierać jednakoowe możliwości poczynania politycznych, gospodarczych i społecznych.”

Afrykańska Karta Praw Człowieka i Narodów, 1986: artykuł 18, ustęp 3

„Państwo musi zapewnić zlikwidowanie wszelkich form dyskryminacji kobiet, a także zapewnić ochronę praw kobiet i dzieci, zgodnie z ustaleniami międzynarodowych deklaracji i traktatów.”

Konwencja o eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, 1979: artykuł 13, 14 i 15

Międzynarodowe Porozumienie o Prawach Obywatelskich i Politycznych, 1966: artykuł 23

„Państwa będące stronami poczynią odpowiednie kroki w interesie zapewnienia równych praw i obowiązków współmałżonków w czasie pozostawania w związku małżeńskim i w przypadku jego rozwiązania.”

Práca so spoločnosťou s odlišnou kultúrou

ULA sa na úrovni spoločnosti opiera o už existujúce predstavy a znalosti, a pokúsila sa pochopiť, ako určujú ľudia svoje práva a povinnosti, a chcela tiež vidieť, kde sa tieto práva dostatočne neplnia. Potom, čo ULA lepšie pochopila momentálne spoločenské normy a mechanizmy, zabezpečilo to pre ňu dobrý základ na sformulovanie svojich odkazov, a pre vypracovanie materiálov na výuku.

mi Karamojongu, oraz łamaniu praw kobiet dotyczących ziemi.

Wspólnie ze społecznością i opierając się na solidnej współpracy projekt skupił się na tym, aby za-

poznać ich z prawami dotyczącymi ziemi, aby dać im do zrozumienia, że kobiety mają takie same prawa do ziemi, a również aby pomóc im w stworzeniu własnego wspólnotowego towarzystwa ziemskiego pozwalającego im na wystąpienie wobec rządu w charakterze partnera do rozmów.

ULA w trakcie realizacji swego dążenia stawał przed wieloma wyzwaniami. Choć ziemia zajmuje główną rolę w sposobie życia Karamojongu, to pojęcie prawa własności ziemskiej i granic odbiega od oficjalnych ram prawnych. ULA musiał przezwyciężyć te różnice kulturalne i zastąpić język prawniczy terminologią posiadającą znaczenie dla rolniczo-pasterskiej grupy. Prawa kobiet popularyzowano w środowisku, w którym ludzie ciągle uznają kwestię ziemi za „męską sprawę”. Stąd też ULA dążył do przemian społecznych w społeczności, która jest przeciwna udziałowi kobiet w sprawach

Nauczanie prawa ziemskiego w społeczności ugandyjskiej. Źródło: Ugandyjski Związek Ziemski

Kobiety rysujące szkice do map w Ugandzie. Źródło: Ugandyjski Związek Ziemi

związanych z ziemią. Powstała sytuacja konfliktowa uczyniła koniecznym, aby ULA podjął kroki w interesie rozwiązania konfliktu, sporządził rozegnanie i udowodnił, które ziemie są od wielu pokoleń użytkowane przez grupy mniejszościowe. W końcu projekt musiał uznać istnienie niezwykle wyobcowania, uprzedzeń i dyskryminacji, jakie spotykają Karamojongów.

Strategia i taktyka

ULA prowadził swe działania na szczeblu parlamentu i na szczeblu społeczności, i duży nacisk położył na to, aby wprowadzić poglądy społeczności do pracy wykonanej z funkcjonariuszami w dziedzinie obrony interesów. Odzwierciedlało to wyobrażenie, zgodnie z którym praw społeczności pasterskich związanych z ziemią tylko wtedy można skutecznie i trwale

bronić, jeżeli sama społeczność weźmie udział w realizacji projektu i zapozna się z prawami i z ustawowymi instrumentami obrony praw.

Ze strategicznego punktu widzenia na poziomie miejscowej społeczności duże wyzwanie stanowiło pokonanie przepaści kulturalnej pomiędzy wyobrażeniem społeczności o prawie własności ziemi, a oficjalnymi ramami prawa. Podejście ULA było oparte na partycypacji: na podstawie pojęć i zasobu słów społeczności wykształcił wspólną terminologię dotyczącą praw do ziemi, nawiązał z nimi kontakt roboczy, po czym wprowadził nowe pojęcia praw do ziemi.

ULA pracował nad tym, aby wciągnąć społeczności do projektu i zapewnić, aby projekt odzwierciedlał i zawarł w sobie ich wyobrażenia. Organizacja wy-

Deklaracje praw człowieka dotyczące ugandyjskich mniejszości i ludności rdzennej

Deklaracja o prawach ludności rdzennej, 2007

Deklaracja praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych, 1922: artykuł 2

„2.2. Osoby należące do mniejszości mają prawo do skutecznego uczestnictwa w życiu kulturalnym, religijnym, społecznym, gospodarczym i w życiu publicznym.

2.3. Osoby należące do mniejszości mają prawo do skutecznego uczestnictwa – na szczeblu państwowym i, gdzie to jest właściwe, na szczeblu regionalnym – w decyzjach dotyczących mniejszości, do których one należą lub regionów, w których one zamieszkują, w sposób dający się pogodzić z ustawodawstwem państwowym.”

Deklaracja o Środowisku i Rozwoju z Rio de Janeiro, 1992: zasada 22

„Ludność rdzenna i jej społeczności, oraz inne społeczności miejscowe odgrywają niezbywalną rolę w gospodarce środowiska i w rozwoju, ze względu na tradycyjne praktykowanie swej wiedzy. Państwa

muszą znać i odpowiednio wspomagać ich świadomość tożsamości, kulturę i wartości, oraz umożliwić im skuteczny udział w osiągnięciu zrównoważonego rozwoju.” (tłumaczenie nieoficjalne)

Konwencja MOP nr 169 o prawach ludności rdzennej i plemiennej, 1989: artykuł 7

Zainteresowana ludność ma prawo w trakcie procesu rozwoju określić swoje priorytety, albowiem wszystko to ma wpływ na ich życie, religię, instytucje i dobrobyt duchowy, a także na posiadaną lub w inny sposób używaną przez nich ziemię, i mają prawo w możliwie największym stopniu nadzorować swój rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny. Oprócz tego mają wziąć udział w wypracowaniu, realizacji i ocenie tych narodowych i regionalnych planów i programów rozwoju, które ich bezpośrednio dotyczą.” (tłumaczenie nieoficjalne).

Międzynarodowe Porozumienie o Prawach Obywatelskich i Politycznych, 1966: artykuł 27

„W Państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe, osoby należące do tych mniejszości nie mogą być pozbawione prawa do własnego życia kulturalnego, wyznawania i praktykowania własnej religii oraz posługiwania się własnym językiem wraz z innymi członkami danej grupy.”

kształciła w kwestiach ziemskich ochotników spośród społeczności. ULA nawiązał z NGO okręgu i z samorządem kontakt roboczy oparty na współpracy.

Na szczeblu parlamentu poprzez spotkania konsultacyjne i osobiste lobby projekt został skierowany do wielu zainteresowanych. Wciągnięci zostali posłowie do parlamentu, głównie kobiety posłanki, oraz pokrewne w temacie komisje parlamentarne, a także ministrowie rządu, półoficjalni przywódcy, akademicy i media. Projekt podkreślał konieczność takich dyspozycji, które zahamowałyby rozprzestrzenianie się broni, uzbroiłyby społeczność w informa-

cję, przypomniatyby przywódcom miejscowej rady ich rolę i zobowiązania związane z rozwojem społeczności, oraz rozpoczynałyby w regionie odnowione inicjatywy, a także prowadziłyby lobby o dotacje.

Projekt wyraźnie identyfikuje wyzwanie, jakie stanowi integracja prawa własności opartego na prawie zwyczajowym w krajowe ustawowe ramy posiadania ziemi. Państwo uważa własność opartą na prawie zwyczajowym za mniej wartościowy system własności, a nacisk jest położony na to, aby własność opartą na prawie zwyczajowym stopniowo przemieszczać w kierunku wolnego prawa posiadania.

Ożesz:

- ❑ Zmienić poglądy społeczności mniejszościowych o prawach do ziemi
- ❑ Wyszkolić ochotników z podstaw ustawy o ziemi
- ❑ Uczynić ich zdolnymi do utworzenia własnych wspólnotowych związków ziemskich, aby chronili i używali swych praw związanych z ziemią
- ❑ Wspólnie ze społecznością sporządzić dokumentację, w jaki sposób społeczność mniejszościowa podchodzi do kwestii prawa własności ziemskiej w swoim regionie, i prowadzić działalność lobbistyczną dla wbudowania tej dokumentacji do procesu wypracowania Narodowej Polityki Ziemskiej.

Najprawdopodobniej musi się to odbyć po linii prawa zwyczajowego, ale tradycyjne instytucje, których zadaniem byłaby realizacja tego, nie posiadają pełnego zaplecza prawnego i instytucjonalnego. Zgodnie z wytycznymi rynku ziemskiego ziemia jest towarem, który można dobrowolnie sprzedać i kupić; jest takim procesem, który wyklucza niezainteresowanych handlem ziemią odbywającym się na oficjalnych rynkach. Oprócz tego ramy administracyjne popierające zarządzanie własnością ziemską są nieskuteczne i nie potrafią odpowiednio spełniać swoich zadań; dlatego też istnieje potrzeba rewizji całego systemu administracji prawa ziemskiego, zwłaszcza w interesie uproszczenia rejestru posiadaczy ziemskich.

Działania

Do działań zrealizowanych w ramach projektu należał rozwój zasobów, budowanie potencjału, uświadamianie, obrona interesów, lobby i badania, a także dokumentacja kwestii prawa ziemskiego.

Rezultaty i wnioski projektu

Ogólnym celem projektu było zwiększenie ochrony posiadłości Karamojongu, jako mechanizmu wspomagającego

WSKAZÓWKI dla aktywistów pracujących w regionie

- ❑ Uczynić beneficjentów zdolnymi do obrony swoich interesów. Nie reprezentuj ich interesów w ich imieniu, albo zamiast nich. Kluczem powodzenia każdego projektu wspólnotowego jest umożliwienie społeczności wyrażenia swoich poglądów związanych z projektem i typem działań, i wciągnięcie ich do realizacji projektu.
- ❑ Nawiąż kontakty z partnerami i z zainteresowanymi. Zapewnij to, abyś mógł więcej działać przy ograniczonych źródłach. Oferuj to różnym organizacjom forum dla podzielenia się doświadczeniami związanymi ze swoimi projektami i do poszerzenia światopoglądu swoich organizacji.
- ❑ Pracuj w grupie także w trakcie szerzenia informacji. Jest to ważne w interesie nieustannego przepływu informacji i pokrycia znacznej powierzchni geograficznej.
- ❑ Zaraz na początku projektu nawiąż kontakt z kierownictwem politycznym i zawodowymi współpracownikami rządu, w celu trzymania spraw we własnym ręku i w celu przyjęcia projektu.

jącego ich produktywność i postęp gospodarczy. Projektowi udało się przyspieszyć pewne zmiany w myśleniu politycznym, na przykład naświetlił znaczenie wykorzystania zasobów naturalnych w Karamoja, poświadczając, jako najpewniejszy sposób zagwarantowania praw własnościowych, oraz planowanie użytkowania ziemi, co ma na celu rozwój pasterstwa. Docelowe wyniki projektu były następujące:

- ❑ Pasterskie cywilne organizacje społeczne poznały swoje prawa dotyczące ziemi i potrafiły wziąć udział w zmianie polityki i w decyzjach społeczności dotyczących praw ziemskich i użytkowania ziemi.
- ❑ Żyjące w danych częściach kraju społeczności pasterskie używają swych praw związanych z ziemią.

- ❑ Ci, którzy wypracowali i ci, którzy wprowadzają w życie wytyczne rozumieją wyniki badań i stosują je. Projekt przyczynia się do procesów obrad prowadzonych o Narodowej Polityce Ziemskiej.
- ❑ Poprawia się otoczenie prawne i polityczne na terenach wspólnot pasterskich.

2 STUDIUM PRZYPADKU: PRAWO DO WODY I TROSKI SANITARNEJ W ETIOPII

Studium przypadku projektu wodnego przeprowadzonego w okręgu Achefer

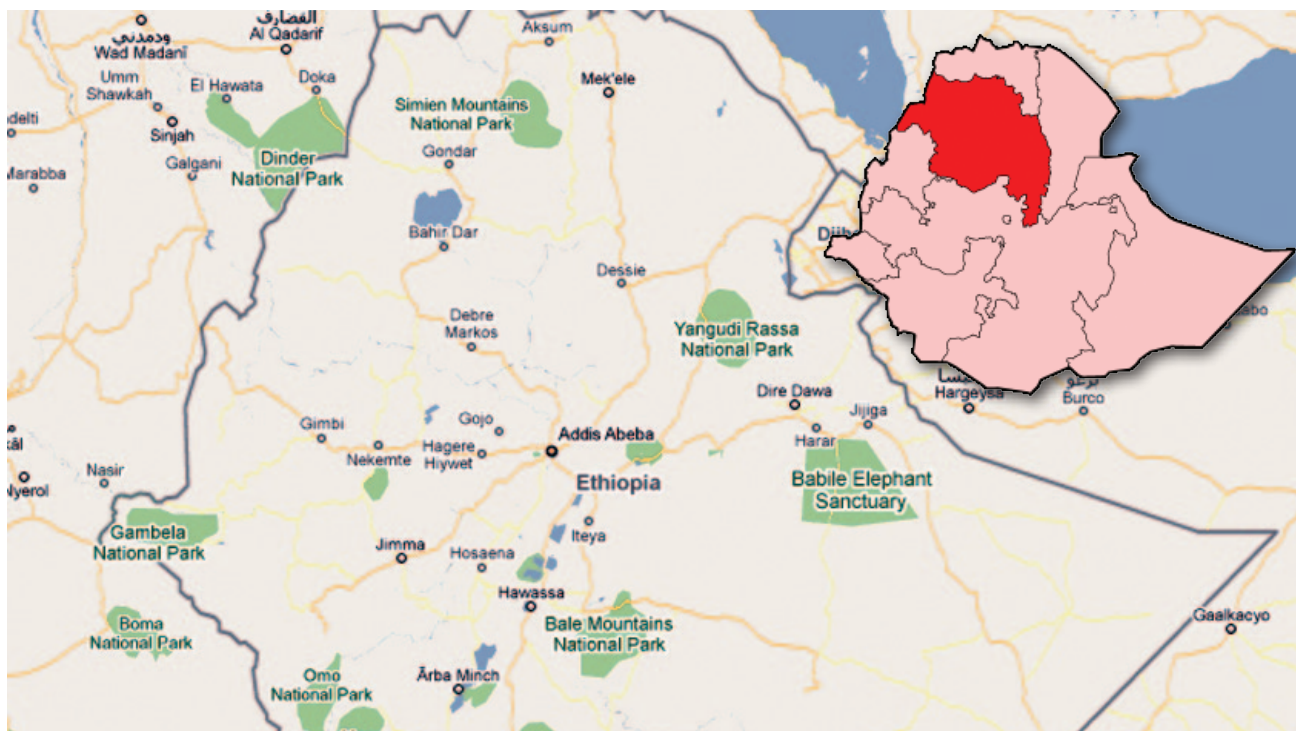
We współpracy międzynarodowej organizacji społecznej zajmującej się rozwojem, WaterAid i miejscowej Organizacji Rehabilitacji i Rozwoju w Amharze (ORDA)

Sumaryczny

Organizacja Rehabilitacji i Rozwoju w Amharze (ORDA) i WaterAid wywierali presję na władze miejscowe, aby w trakcie planowania i realizacji projektów związanych z zaopatrzeniem w wodę, w interesie efektywności i zrównoważonego rozwoju w tym regionie Etiopii wzięli pod uwagę punkt widzenia praw człowieka. Ludność współpracuje jako partner z samorządami w ten sposób, że bierze udział w pracach ciał wspólnotowych zarządzających wodą.

Zaplecze projektu

Etiopia jest czwartym co do wielkości, a jednocześnie jednym z najbiedniejszych i najbardziej suchych krajów w Afryce. Zaledwie 22 procent ludności ma zapewnione zaopatrzenie w wodę, a tylko 13 procent cieszy się odpowiednimi warunkami sanitarnymi. I tak w dziedzinie bezpiecznego użytkowania wody i higieny Etiopia jest jednym z najslabiej stojących krajów na świecie. Na porządku dziennym są choroby związane z wodą, wysoka jest śmiertelność dzieci, a usługi lekarskie są ograniczone. Jakość wody używanej przez większość mieszkańców nie jest bezpieczna: W Etiopii 80 procent chorób wywodzi się z pozbawionego bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę i złych nawyków higienicznych — dzieci stanowiące 40 procent mieszkańców są jedną z najbardziej bezbronnych grup. Wodę trzeba przynosić z daleka, zwłaszcza w suchej porze roku, co uprzykrza codzienne prace domowe, i kładzie duży ciężar na kobiety w gospodarstwach domowych. Rodzina jest zmuszona do trwonienia sił, czasu i energii na te czynności, zamiast działań przynoszących dochód, które z jednej strony przyczyniłyby się do wzrostu produktywności, z drugiej strony podnio-

Region Amhary w Etiopii. Źródło: GoogleMaps & Wikipedia

słyby dochody gospodarstw domowych i uczyniłyby bezpieczniejszym zaopatrzenie w żywność.

W regionie Amhary, na prowincji 43 procent ludności żyje w zupełnym ubóstwie. W jednym z okręgów (woreda), w Acheferze sytuacja jest kryzysowa. Zgodnie z oszacowaniem Urzędu Wodnego w Acheferze tylko 21 procent mieszkańców ma zapewniony dostęp do wody. Powierzchniowe źródła wody istniejące na terenie objętym przez projekt są niebezpieczne i niewystarczające na potrzeby ludzi i zwierząt, zwłaszcza w porze suchej, od grudnia do maja, i poprzez ich używanie społeczności narażają się na niebezpieczeństwo najróżniejszych chorób związanych z jakością wody. Według urzędów służby zdrowia w okręgu tylko 23 procent mieszkańców ma dostęp do odpowiednich warunków higienicznych.

W wyniku tego w tym regionie z dziesięciu najczęstszych codziennych chorób, za przyczynę sześciu z nich można uznać brak czystej wody i higieny, oraz odpowiednich warunków sanitarnych, takimi są na przykład ostra biegunka wodna i malaria. Te częste i w szerokim kręgu rozpowszechnione choroby zmniejszają siłę i zdolność do pracy społeczności, oraz dużymi wydatkami na lekarza obciąża i tak bardzo biedne rodziny. Dalej pogarsza sytuację niskie zaopatrzenie zdrowotne okręgu.

Co więcej, członkowie społeczności — zwłaszcza kobiety i dziewczęta — w większości czasu noszą wodę, na dodatek złej jakości, i tak nie zostaje im wcale, albo prawie wcale czasu na działalność dochodową i na chodzenie do szkoły. W porze suchej podróżują nawet do godziny. To, że rodziny nie uzyskują w sposób odpowiedni wody pitnej zwiększa obciążenie kobiet pracą i ma wpływ także na odżywianie i zdrowie rodziny, jako że kobietom pozostaje mniej czasu na prace domowe, oraz na działalność dochodową. Mężczyźni przeważnie gospodarują, i nie noszą wody.

Równocześnie z decentralizacją etiopskich instytucji rządowych i przekazaniem władzy na poziom lokalny oczekuje się od okręgowych urzędów administracyjnych, aby zaplanowały własne inicjatywy rozwojowe i sterowały ich realizacją. Organizacje społeczne natomiast stwierdziły, że decentralizacja nie jest popierana odpowiednimi fun-

duszami i przez zapewnienie wykształconych, doświadczonych pracowników, potrafiących zaplanować i zrealizować skuteczne programy rozwojowe. Dlatego też istniejące obecnie plany zaopatrzenia prowincji w wodę w Acheferze stoją na niskim poziomie i nie są w stanie odpowiednio funkcjonować. Nie wykorzystują będących do dyspozycji funduszy finansowych, gdyż nie istnieją odpowiednie mechanizmy do tego, aby pieniądze dotarły z poziomu krajowego na lokalny poziom administracji.

Wyznaczone cele

Zaangażowane w realizację organizacje społeczne postawiły sobie za cel zaspokojenie potrzeb najbardziej bezbronnych segmentów amharskich społeczności. Do nich należą kobiety i dziewczęta noszące wodę z daleka, lub zarażeni wirusem HIV/AIDS, których zdrowie zależy od czystej wody.

Organizacje społeczne poprzez przekazanie wiedzy chciały umożliwić udział obydwu społeczności lokalnych w dotyczących gospodarki wodnej, sanitarnych i dotyczących higieny edukacyjnych projektach ciał wspólnotowych zarządzających wodą, oraz w lokalnych organizacjach partnerskich. Społeczności lokalne poprzez ciała zarządzające wodą mogą domagać się od samorządu, aby w sposób dający się podtrzymać (zrównoważony) zaopatrzył ich w działające plany gospodarki wodnej i możliwości sanitarne. Organizacje społeczne posłużyły się też możliwością włączenia do realizacji odpowiednich i podtrzymywanych projektów ważnych postaci z sektora gospodarki wodnej i sanitarnego, w tym także członków samorządu. W trakcie tej pracy musieli stawić czoło wielu wyzwaniom.

Po pierwsze, po okresie surowych sankcji, w następnym wyborów w r. 2005 arena polityczna w Etiopii znowu stała się otwarta. Umocniło to te cywilne organizacje społeczne, które popularyzują aspekt praw człowieka w dziedzinie gospodarki wodnej i sanitarnej i popierają udział społeczności w podejmowaniu decyzji w tych kwestiach. W styczniu 2009 r. natomiast sytuacja znowu się pogorszyła po tym, jak rząd

uchwalił deklarację o organizacjach i związkach charytatywnych, która efektywnie zabrania istniejącym lokalnym organizacjom społecznym starań o prawa człowieka. Ustawa nazywa „zagranicznymi” te organizacje, które zapewniają ponad 10 procent swych wydatków na działalność ze źródeł zagranicznych. Z kolei „zagraniczne” organizacje społeczne nie mogą zajmować się działalnością dotyczącą demokracji, praw człowieka, łagodzenia konfliktów, czy przestęp-

czości i wymiaru sprawiedliwości. Realizacja ustawy spowodowała już rozwiązanie wielu organizacji praw człowieka, między innymi tych, które walczyły o prawa do wody.

Po drugie, społeczności mniejszościowe — jako że są one grupami najbardziej zepchniętymi na margines społeczeństwa — są często trudno osiągalne z powodu języka, odległości, kulturalnej formy życia (pasterstwo), zakorzenionych uprzedzeń i dyskryminacji, oraz z racji wydatków. Samorządy i organizacje społeczne muszą troszczyć się o to, aby społeczności te nie znalazły się poza kręgiem widzenia projektów rozwojowych. Potrzeba świadomego wysiłku, aby ich nie wykluczyć i zapewnić fundusze dla dostępu przez te społeczności do wody i higieny.

Ostrzeżenie

Nie wykluczaj ich. Staraj się dotrzeć także do grup najbardziej zepchniętych na margines społeczeństwa. Oczekiwania donatorów dotyczące efektywności kosztów zmuszają rządy i organizacje społeczne do planowania programów o niskim budżecie. Dlatego też na korzyść łatwiej osiągalnych społeczności często zaniedbuje się najdalsze, trudno osiągalne terytoria. Donatorów należy poinformować o tym, i trzeba przygotować ich do dotowania inicjatyw służących społecznościom żyjącym w trudno dostępnych miejscach.

Strategia i taktyka

Podejście zintegrowane

V zújme maximálneho stupňa účinnosti rozvojových projektov treba ľudí naučiť správne používať vodu a udržiavať ju čistú. Treba používať integrovaný prístup,

Mieszkańcy wsi etiopskiej. Źródło: Barbara Erős

Pomysły dla aktywistów pracujących w regionie

W interesie maksymalizacji skuteczności projektów ludzie muszą nauczyć się właściwego użytkowania wody i utrzymywania jej w czystości. Zapewnienie bezpiecznej, taniej wody i skutecznych rozwiązań sanitarnych połącz z odpowiednią edukacją higieniczną.

zjednocujący zabezpieczenie bezpiecznej, cenowo przystępnej użytkowej wody a efektywnej environmentalnej sanacji, respektive vyhovujúcej higienickej výuky. V chudobných spoločnostiach sa tento integrovaný prístup ukázal ako najúspešnejší v prípade projektov, zameraných na dosiahnutie zdravých podmienok a na likvidáciu chudoby. Podľa prieskumov Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) integrovaný prístup v priemere o 65 percent znižuje počet prípadov smrti spôsobených hnačkou.

Podejście oparte na współpracy sektorów

Zadaniem rządów jest zapewnienie swym obywatelom odpowiedniej jakości wody i warunków sanitarnych. Udział obywateli w projekcie zwielokrotnia, lub proporcjonalnie powiększa pozytywne efekty projektu i sposób podejścia do niego. Prywatni przedsiębiorcy odgrywają kluczową rolę w zadaniach, których samorządy i organizacje społeczne nie potrafią wykonać, na przykład w pracach budowlanych. Kluczem do sukcesu w projekcie gospodarki wodnej, sanitarnym i higienicznym jest nawiązanie ścisłych kontaktów ze wszystkimi urzędami rządowymi i z przedsiębiorcami, budowanie potencjału, oraz zapewnienie aktywnego udziału w projekcie.

Działalność rządowa

W projektach rozwojowych rządu etiopskiego coraz częściej priorytetem jest gospodarka wodna i sytuacja sani-

tarna. Jego dwie ostatnie inicjatywy to Narodowa Strategia Sanitarna i Powszechny Plan Dostępu.

Narodowa Strategia Sanitarna stawia sobie za cel, aby do 2015 roku 56 procent Etiopczyków mieszkało w miejscowościach w 100 procentach wyposażonych z punktu widzenia sanitarnego. Oznacza to, że w tych miejscowościach ludzie w bezpieczny sposób będą mogli pozbyć się fekalii, umyć ręce po defekacji, utrzymywać bezpieczny łańcuch wody pitnej (bezpieczny łańcuch wody pitnej oznacza, że woda przeznaczona do celów gospodarstwa domowego zostanie zebrana i bezpiecznie przechowywana od źródła do momentu zużycia). Do „Strategicznych filarów polepszonych stanu sanitarnego i higieny” należy promocja wiedzy sanitarnego i higieny poprzez edukację opartą na udziale, obronę interesów, komunikację, marketing społeczny, bodźce i sankcje budzące popyt i wywołujące zmianę postępowania.

Przyjęty przez rząd etiopski Powszechny Plan Dostępu stawia sobie za cel zapewnienie zaopatrzenia w wodę i urządzenia sanitarne dla całej ludności do roku 2012. Choć plan ten jest dowodem, że rząd opowiada się za zapewnieniem wody i urządzeń sanitarnych, a temat posiada priorytet, to plan jest krytykowany, gdyż jest nierealny, jest oparty na niejasnych liczbach i kalkulacjach, i jest znacznie niedofinansowany. Dlatego wydaje się, że samorządy regionalne nie popierają powszechnie tego planu.

Konkluzje

Obecne, dające pierwszeństwo prawu do wody i sytuacji sanitarnej inicjatywy rozpoczęte przez rząd etiopski i donatorów są zachęcające. Do osiągnięcia celów natomiast potrzebne jest bardziej realne planowanie i jednoznaczne plany ze strony rządu i donatorów. Decydującej ważności jest to, aby beneficjenci — a zwłaszcza wspólnoty zepchnięte na marginesy społeczeństwa — wzięły udział w sporządzeniu, wypracowaniu, kontroli i ocenie tego rodzaju planów rozwojowych.

Legalizacja wspólnotowych ciał zarządzających wodą zapewniłaby, aby plany gospodarki wodnej były podtrzymywalne (zrównoważone), jako że w tym przypadku ciała te miałyby już podstawę prawną do pociągnięcia do odpowiedzialności tych usługodawców, którzy nie zapewniają odpowiedniej jakości wody i możliwości dostępu. Legalizacja ciał zarządzających wodą dałaby broń do ręki miejscowym społecznościom, którzy mieliby dostęp do środków prawnych w przypadku

niewłaściwego dostarczania usług przez usługodawców. Dzięki temu można byłoby umocnić udział społeczności i popierać ich walkę o podstawowe usługi.

Studium przypadku jest oparte na pierwszym doświadczalnym projekcie zrealizowanym przez Organizację Rehabilitacji i Rozwoju w Amharze (ORDA) i popieranym przez WaterAid.

STUDIUM PRZYPADKU NR 3: REWIZJA KONSTYTUCJI W KENII

Studium przypadku o procesie rewizji konstytucji w Kenii

Udział mniejszości i ludności rdzennej w procesie rewizji popierała Sieć Pasterzy i Łowiecko-Zbiwackich Mniejszości Etnicznych (PHGEMN), a nadzorowało Centrum Rozwoju Praw Mniejszościowych (CEMIRIDE).

Sumaryczny

Oficjalne uznanie mniejszości umożliwia danym społecznościom stosowanie praw mniejszościowych. Jeżeli mniejszości przez dłuższy czas są wykluczone z procesów rozwojowych, to może to doprowadzić do głębokich konfliktów. Proces rewizji konstytucji w Kenii był próbą konstytucyjnego uznania praw mniejszości i

ludzi zepchniętych na margines społeczeństwa, którzy z powodu tego braku nie mogli upomnieć się o swą integrację społeczną i nie mogli w odpowiedni sposób skorzystać z dobrodziejstw rozwoju. Proces był koordynowany przez Sieć Rdzennych Rybaków (IFP).

Zaplecze projektu

Od kiedy kraj w r. 1963 uzyskał niezależność, konstytucja Kenii stanowi przedmiot dyskusji. Ponieważ system został przekształcony z wielopartyjnej demokracji na reżim jednopartyjny, zniesiono pozycję premiera, a władza skupiła się w ręku prezydenta. Administracja stała się scentralizowana i straciła swą przejrzystość i rozliczalność.

Od 1965 kenijska rządowa polityka rozwojowa była wyraźnie skierowana na 30 procent powierzchni kraju, jako na tereny obiecujące wielkie możliwości gospodarcze. W tych regionach jest dużo opadów i dlatego są bar-

Kenia. Źródło: GoogleMaps

Jeden z męskich członków społeczności endoreicznej. Źródło: MRG

dziej urodzajne. Rząd poczynił tu największe inwestycje (Zob. protokół nr 10 z posiedzenia rządu z r. 1965). Członkowie rdzennych społeczności i mniejszości żyjący na zajmujących około 70 procent powierzchni kraju terenach zaniedbanych z punktu widzenia inwestycji odczuli ten rodzaj polityki rozwojowej rządu jako skierowaną przeciwko nim dyskryminację.

W prowincji Północno-Wschodniej, a także w prowincjach Północnej, Nyanza, Wschodniej i Zachodniej ludzie są biedniejsi, a indykatory związane z opieką lekarską, bezpieczną jakością wody, stanem sanitarnym, komunikacją i transportem są niższe, natomiast wyższa jest rata zgonów. Według UNDP w 2001 w zachodniej części prowincji Nyanza i w prowincji Północno-Wschodniej, gdzie żyją głównie mniejszości, ludność rdzenna i inne wspólnoty zepchnięte na margines społeczeństwa, rata ubóstwa wynosiła 40%, co było wówczas najwyższe w Kenii. W stosunku do tego w prowincji Środkowej, gdzie żyje głównie panująca społeczność Kikuyu, rata ubóstwa wynosiła 30,7 procent. Odmiennej poziom ludzkiej nędzy ukazuje różnice widoczne także w innych wymiarach niedostatku: przedwczesne zgony, brak podstawowej edukacji, oraz niedostępność funduszy wspólnotowych i prywatnych.

Władza skoncentrowana w ręku prezydenta umożliwiła mu, aby własną wspólnotę etniczną traktował preferencyjnie w stosunku do innych grup. Ze względu na takie wykluczenie ludność rdzenna (pasterze prowadzący koczowniczy tryb życia, ludy polujące i zbierające na terenach leśnych, a także rybacy), mniejszości i inne wspólnoty zepchnięte na margines społeczeństwa doświadczyły głębokich poziomów nędzy, niskiej raty udziału w nauczaniu, analfabetyzmu, złego stanu zdrowia, nierówności płciowej i generalnego niedorozwoju. Oczywiście z czasem wywołało to oburzenie wobec panujących społeczności.

Ludzie byli spragnieni zmian i położyli nadzieje w reformie konstytucyjnej, która ukazała perspektywę ponownego podziału władzy. W r. 2000 powołano Kenijską Komisję Reformy Konstytucji, która skupiła znanych ekspertów prawa konstytucyjnego. Komisja zaproponowała zmniejszenie i decentralizację zakresu praw pre-

zydenta w interesie zapewnienia lepszej rozliczalności rządu. Obok tych celów zaproponowała, aby wszystkie narody zamieszkujące Kenię wzięły udział w podejmowaniu decyzji, włącznie z mniejszościami i ludnością rdzenną. Od decentralizacji władzy oczekiwali, że zapewni samostanowienie, oraz prawo do przywrócenia i rozwoju źródeł surowców, czyli zaopatrzenia w wodę, terenów rybackich, lasów, stanu dzikich zwierząt i pastwisk. Zgodnie z propozycjami (1) wybrany prezydent wyznaczałby ministra; (2) premier wyznaczałby radę ministrów; (3) premier przywołałby rządowi i przewodniczyłby radzie ministrów; a (4) prezydent pozostałby przywódcą sił zbrojnych.

Wyznaczone cele

Celem ogólnym biorącej udział w procesie rewizji Sieci Pasterzy i Łowiecko-Zbierackich Mniejszości Etnicznych (PHGEMN) było – zyskując konstytucyjne uznanie żyjącym w Kenii mniejszościom i ludności rdzennej – zapewnienie zaspokojenia ich potrzeb rozwojowych. Społeczności te były przekonane, że poprzez uznanie ich praw w konstytucji zostaliby oni włączeni do podejmowania decyzji, i mogliby skutecznie brać udział w procesach rozwojowych.

W procesie rewizji konstytucji w Kenii (CKRP) została zrealizowana wszechstronna konsultacja z mieszkańcami i z przedstawicielami społeczeństwa cywilnego. W Bomas odbyły się dwie narodowe konferencje konstytucyjne, w których wzięli przybywający z całego kraju delegaci reprezentujący różne grupy interesów i wspólnoty zepchnięte na margines społeczeństwa, między innymi mniejszości i ludność rdzenną, i próbowali osiągnąć szeroki konsens.

Działania

W trakcie procesu rewizji PHGEMN prowadziła działalność lobbistyczną i organizowała wizyty delegatów na terenach zamieszkałych przez mniejszości i ludność rdzenną. Delegaci, zarówno mężczyźni, jak i kobiety, odwiedzili elektrownię geotermiczną w Olkarii i

otrzymali informacje o tym, jaki wpływ ma wysiedlenie i niszczenie środowiska na mniejszości i ludność rdzenną. Do informowania szerokich kręgów społeczeństwa kenijskiego wykorzystano także media, choć większą część pracy medialnej stanowiły wydawnictwa PHGEMN. PHGEMN i jej partnerzy mieli możliwość wysłania delegatów – i w ten sposób wziąć aktywny udział w komisji rewizyjnej konstytucji kenijskiej, a organizacje miały swoją reprezentację także na narodowej konferencji konstytucyjnej.

PHGEMN organizowała także szkolenia, w trakcie których członkowie społeczności przyswoili sobie wiadomości o lobbowaniu, oraz nauczyli się skutecznego i jasnego wyrażania swoich obaw, kiedy to w charakterze delegatów lub obserwatorów wzięli udział w narodowej konferencji konstytucyjnej.

Rezultaty i wnioski projektu

Komisja reformy konstytucji rozpoczęła pracę w r. 2000 za prezydentury Daniela arap Moi. Kiedy w 2002 prezydentem Kenii został Mwai Kibaki, popierał on reformę konstytucji i ograniczenie zakresu praw prezydenckich. W trakcie wyborów obiecał nawet, że w ciągu 100 dni przyjmie nową konstytucję. Po sfinalizowaniu projektu konstytucji natomiast rząd wycofał się z rozmów i zaczął podkopywać proces reformy. Doprowadziło to do konfliktu pomiędzy posłami, jako że niektórzy chcieli kontynuować proces, a to zaowocowało w końcu osłabieniem koalicji. Latem 2004 Kibaki oświadczył, że termin 100 dni został przekroczony, a projektu konstytucji nie można przyjąć, gdyż nie narodziło się porozumienie w ważnych kwestiach.

W rok później Kibaki zaproponował nowy projekt, Projekt z Wako (link http://www.justice.go.ke/images/stories/wako_draft.pdf), który natomiast został odrzucony przez referendum krajowe, jasno wyrażając zdanie i sprzeciw ludzi. Z powodu niedotrzymania obietnic po pięciu latach wytworzyło się napięcie etniczne, od dawna prześladowało politykę kenijską.

43 artykuł Projektu z Bomas z r. 2004

Mniejszości i grupy zepchnięte na margines społeczeństwa

43. (1) Mniejszości i grupy zepchnięte na margines społeczeństwa na podstawie równości – biorąc pod uwagę ich specjalne warunki i potrzeby – mają prawo do korzystania ze wszystkich praw i swobód, które wymienia list konstytucyjny.

(2) Państwo musi wydać dyspozycje prawne i inne odnośnie rozpoczęcia programów działania służących dobru mniejszości i grup zepchniętych na margines społeczeństwa.

(3) Dyspozycje wymienione w punkcie (2) muszą zapewnić, aby mniejszości i grupy zepchnięte na margines społeczeństwa:

(a) wzięły udział i w pełnej mierze były reprezentowane w rządzeniu i w innych dziedzinach życia kraju;

(b) otrzymały specjalne możliwości w dziedzinie szkolnictwa i gospodarki;

(c) otrzymały specjalne możliwości pozyskania pracy zarobkowej;

(d) otrzymały pomoc dla rozwoju swych wartości kulturalnych, języka i zwyczajów;

(e) otrzymały pomoc w rozsądnym dostępie do wody, opieki lekarskiej i infrastruktury transportowej;

(f) miały odpowiednie możliwości zaspokojenia swych podstawowych potrzeb; oraz

(g) prowadziły życie wolne od dyskryminacji, wyzysku i nadużyć

Reaguj szybko na zmieniające się warunki. W trakcie procesu planowania przemyśl najróżniejsze scenariusze, abyś mógł dostosować swą strategię i taktykę do pojawiających się nagle przeszkód.

Sporządź bezpieczny plan działania w interesie grupy i własnej nienaruszalności. Planuj do przodu, jeżeli zajmujesz się kwestiami, które mogą zagrażać twojemu osobistemu bezpieczeństwu.

W trakcie diskutowanych wyborów w grudniu 2007, kiedy Kibaki został posądzony o oszustwo wyborcze, znalazły ujście głęboko zakorzenione animozje i gniew wywodzące się z tego, że pewne społeczności przez lata były spychane na margines społeczeństwa i cierpiały dyskryminację. Kenijskie wspólnoty etniczne podzieliły się na dwa obozy: jeden z nich popierał Kibakiego, drugi aprobował przywódcę opozycji, Railę Odinga. Głębokie oburzenie znalazło ujście wobec społeczności Kikuju, do której należał Kibaki. Myślano, że to oni przeszkadzają w realizacji praw mniejszości i wspólnot ludności rdzennej. Przemoc została rozpoczęta przez członków społeczności określających siebie jako mniejszości i/lub jako ludność rdzenną, lub ogólnie jako społeczności odczuwające, że następujące jedno po drugim rządy kenijskie zepchnęły je na margines społeczeństwa.

Od roku 2008...

...mniejszości i ludność rdzenna biorą udział w nowo narodzonym procesie reform konstytucyjnych. Uczestnicy, którym przewodzi Mniejszościowe Konsorcjum Reform (MRC) starają się aby zapewnić zawarcie poprawionych rozporządzeń Projektu z Bomas z r. 2004 w projekcie konstytucji, oraz aby ostateczna wersja skutecznie zaspokoila potrzeby mniejszości, ludności rdzennej i grupy zepchnięte na margines społeczeństwa

...mniejszości i ludność rdzenna biorą udział w nowo narodzonym procesie reform konstytucyjnych. Uczestnicy, którym przewodzi Mniejszościowe Konsorcjum Reform (MRC) starają się aby zapewnić zawarcie poprawionych rozporządzeń Projektu z Bomas z r. 2004 w projekcie konstytucji, oraz aby ostateczna wersja skutecznie zaspokoila potrzeby mniejszości, ludności rdzennej i grupy zepchnięte na margines społeczeństwa

Dalsze lektury w tym temacie:

Kenia: Mniejszości, ludność rdzenna i zróżnicowanie etniczne – Minority Rights Group International i Centrum Rozwoju Praw Mniejszościowych.

**NAJWA NIEJSZE
MIĘDZYNARODOWE
DOKUMENTY PRAWNE**

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE RÓWNOŚCI I ANTYDYSKRYMINA- CJI W MIĘDZYNARODOWYCH DO- KUMENTACH PRAW CZŁOWIEKA

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatel- skich i Politycznych

Artykuł 2.1

Każde z Państw-Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się przestrzegać i zapewnić wszystkim osobom, które znajdują się na jego terytorium i podlegają jego jurysdykcji, prawa uznane w niniejszym Pakcie, bez względu na jakiegokolwiek różnicę, takie jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiegokolwiek inne okoliczności.

Artykuł 3

Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się zapewnić mężczyznom i kobietom równe prawo do korzystania ze wszystkich praw obywatelskich i politycznych wymienionych w niniejszym Pakcie.

Artykuł 24.1

Każde dziecko, bez żadnej dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację majątkową lub urodzenie, ma prawo do środków ochrony, jakich wymaga status małoletniego, ze strony rodziny, społeczeństwa i Państwa.

Artykuł 26

Wszyscy są równi wobec prawa i są uprawnieni bez żadnej dyskryminacji do jednakowej ochrony prawnej. Jakakolwiek dyskryminacja w tym zakresie powinna być ustawowo zakazana oraz powinna być zagwarantowana przez ustawę równa dla wszystkich i skuteczna ochrona przed dyskryminacją z takich względów, jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuacja majątkowa, urodzenie lub jakiegokolwiek inne okoliczności.

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodar- czych, Społecznych i Kulturalnych

Artykuł 2.2

Państwa Strony niniejszego Paktu zobowiązują się zagwarantować wykonywanie praw wymienionych w niniejszym Pakcie bez żadnej dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację majątkową, urodzenie lub jakiegokolwiek inne okoliczności.

Artykuł 3

Państwa Strony niniejszego Paktu zobowiązują się zapewnić mężczyznom i kobietom równe prawo do korzystania z wszystkich praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych wymienionych w niniejszym Pakcie.

Konwencja o eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet

Konwencja dotycząca eliminacji wszel- kich form dyskryminacji rasowej

Konwencja o prawach dziecka

Artykuł 2.1

Państwa-Strony w granicach swojej jurysdykcji będą respektowały i gwarantowały prawa zawarte w niniejszej Konwencji wobec każdego dziecka, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy polityczne i inne, pochodzenie narodowe, etniczne lub społeczne, status majątkowy, niepełnosprawność, cenzus urodzenia lub jakikolwiek inny tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego.

Międzynarodowa konwencja dotycząca ochrony praw migrujących pracowników i ich rodzin

Artykuł 7

(Oficjalne tłumaczenie niedostępne w języku polskim)

Państwa Strony niniejszej Konwencji podejmują się poszanowania międzynarodowych dokumentów dotyczących praw człowieka i zapewniają mieszkającym na ich terytorium, lub należącym do ich właściwości migrującym pracownikom i ich rodzinom prawa zawarte w niniejszej Konwencji bez żadnej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe, etniczne lub społeczne, narodowość, wiek, sytuację gospodarczą, majątek, urodzenie lub jakiegokolwiek inne okoliczności.

Organizacja Edukacyjna, Naukowa i Kulturalna Narodów Zjednoczonych (UNESCO) – Konwencja przeciwko dyskryminacji w szkolnictwie

*Międzynarodowa Organizacja Pracy
Konwencja nr 111 o zatrudnieniu i dyskryminacji wynikłej z zatrudnienia*

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE CHARAKTERU ZOBOWIĄZAŃ PAŃSTW W MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTACH PRAW CZŁOWIEKA

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych

Artykuł 2.1

Każde z Państw Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się podjąć odpowiednie kroki indywidualnie i w ramach pomocy i współpracy międzynarodowej, w szczególności w dziedzinie gospodarki i techniki, wykorzystując maksymalnie dostępne mu środ-

ki, w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie wszelkimi odpowiednimi sposobami, włączając w to w szczególności podjęcie kroków ustawodawczych.

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych

Artykuł 2.2

Państwa-Strony niniejszego Paktu zobowiązują się podjąć, zgodnie z własnym trybem konstytucyjnym i postanowieniami niniejszego Paktu, odpowiednie kroki mające na celu przyjęcie tego rodzaju środków ustawodawczych lub innych, jakie okażą się konieczne w celu realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie, jeżeli nie jest to już przewidziane w obowiązujących przepisach prawnych lub w inny sposób.

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE PARTYCYPACJI W MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTACH PRAW CZŁOWIEKA

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych

Artykuł 19

1. Każdy człowiek ma prawo do posiadania bez przeszkód własnych poglądów.
2. Każdy człowiek ma prawo do swobodnego wyrażania opinii; prawo to obejmuje swobodę poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania wszelkich informacji i poglądów, bez względu na granice państwowe, ustnie, pismem lub drukiem, w postaci dzieła sztuki bądź w jakiegokolwiek inny sposób według własnego wyboru.

Artykuł 21

Uznaje się prawo do spokojnego zgromadzania się. Na wykonywanie tego prawa nie mogą być nałożone ograniczenia inne niż ustalone zgodnie z ustawą i konieczne w demokratycznym społeczeństwie

w interesie bezpieczeństwa państwowego lub publicznego, porządku publicznego bądź dla ochrony zdrowia lub moralności publicznej albo praw i wolności innych osób.

Artykuł 22.1

Każdy ma prawo do swobodnego stowarzyszania się z innymi, włącznie z prawem do tworzenia i przystępowania do związków zawodowych w celu ochrony swych interesów.

Artykuł 25

Każdy obywatel ma prawo i możliwości, bez żadnej dyskryminacji, o której mowa w artykule 2, i bez nieuzasadnionych ograniczeń:

- a) uczestniczenia w kierowaniu sprawami publicznymi bezpośrednio lub za pośrednictwem swobodnie wybranych przedstawicieli;
- b) korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego w rzetelnych wyborach, przeprowadzanych okresowo, opartych na głosowaniu powszechnym, równym i tajnym, gwarantujących wyborcom swobodne wyrażenie woli;
- c) dostępu do służby publicznej w swoim kraju na ogólnych zasadach równości.

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych

Artykuł 15.1

Państwa Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do:

- a) udziału w życiu kulturalnym.

Konwencja o eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet

Artykuł 7

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, aby zlikwidować dyskryminację kobiet w życiu politycznym i publicznym państwa, a w szczególności aby zapewnić kobietom, na równych z mężczyznami warunkach, prawa:

- a) głosowania we wszystkich wyborach i referendach publicznych oraz wybieralności do wszelkich organów wybieranych powszechnie,
- b) uczestniczenia w kształtowaniu polityki Państwa i jej realizacji, zajmowania stanowisk publicznych i wykonywania wszelkich funkcji publicznych na wszystkich szczeblach zarządzania,
- c) uczestniczenia w organizacjach pozarządowych i stowarzyszeniach zajmujących się sprawami publicznymi i politycznymi Państwa.

Artykuł 8

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, aby kobiety, na warunkach równych z mężczyznami i bez żadnej dyskryminacji, miały możliwość reprezentowania swoich rządów w stosunkach międzynarodowych oraz uczestniczenia w pracach organizacji międzynarodowych.

Konwencja o prawach dziecka: Artykuł 13, 15 i 31

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE UDZIELANIA POMOCY I WSPÓŁPRACY W MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTACH PRAW CZŁOWIEKA

Karta ONZ

Artykuł 1.3

Cele Organizacji Narodów Zjednoczonych są następujące: ... Doprowadzić do współdziałania międzynarodowego w rozwiązywaniu zagadnień o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym lub humanitarnym, jak również popierać i zachęcać do poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na rasę, płeć, język lub wyznanie.

Artykuł 55

Mając na widoku stworzenie warunków stałości i dobrobytu, które są niezbędne do pokojowych i przyja-

znych stosunków między narodami, opartych na poszanowaniu zasady równouprawnienia i samostanowienia ludów, Narody Zjednoczone będą popierały:

(a) podniesienie stopy życiowej, pełne zatrudnienie oraz warunki postępu i rozwoju gospodarczego i społecznego;

(b) rozwiązywanie międzynarodowych zagadnień gospodarczych, społecznych, zdrowotnych i innych z nimi związanych, jak również międzynarodowej współpracy kulturalnej i oświatowej;

(c) powszechne poszanowanie i zachowywanie ludzkich praw i wolności podstawowych dla wszystkich bez różnicy rasy, płci, języka lub religii.

Artykuł 56

Wszyscy członkowie zobowiązują się podejmować wspólną i samodzielną akcję łącznie z Organizacją dla dopięcia celów, wymienionych w artykule 55.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

Artykuł 22 i 28

„Każdy człowiek(...) ma prawo(...), dzięki wysiłkowi narodowemu i współpracy międzynarodowej(...), do korzystania z praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych, nieodzownych dla jego godności i swobodnego rozwoju swojej osobowości.” (artykuł 22), i „do takiego porządku społecznego i międzynarodowego, w którym prawa i wolności wyłożone w niniejszej Deklaracji mogą być w pełni realizowane.” (artykuł 28).

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych

Artykuł 2.1

Każde z Państw Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się podjąć odpowiednie kroki indywidualnie i w ramach pomocy i współpracy międzynarodowej, w szczególności w dziedzinie gospodarki i techniki, wykorzystując maksymalnie dostępne mu środki, w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie wszelkimi odpowiednimi sposobami, włączając w to w szczególności podjęcie kroków ustawodawczych.

Konwencja o prawach dziecka: Artykuł 4 i 24.4

Deklaracja o prawie do rozwoju

KONFERENCJE ŚWIATOWE

Konferencja ONZ ds. Środowiska i Rozwoju (1992): Agenda 21; Deklaracja Wiedeńska i Plan Działania (1993); Deklaracja Milenijna ONZ (2000); Trzecia Konferencja ONZ ds. Najmniej Rozwiniętych Krają: Deklaracja i Plan Działania (2001); Konsensus z Monterrey, Międzynarodowej Konferencji o Finansowaniu Rozwoju (2002); i wyniki spotkań na szczycie w r. 2005.

8 Millenijny Cel Rozwoju: Rozwijanie i wzmocnienie światowego partnerstwa w sprawach rozwoju

DEKLARACJA O PRAWIE DO ROZWOJU

A/RES/41/128

4 grudnia 1986

97 posiedzenie plenarne

41/128. Deklaracja o prawie do rozwoju

(tłumaczenie nieoficjalne)

Zgromadzenie Ogólne,

Mając na uwadze cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych odnoszące się do osiągnięcia międzynarodowej współpracy w rozwiązywaniu międzynarodowych problemów gospodarczych, społecznych, kulturowych lub natury humanitarnej, oraz w promowaniu i zachęcaniu do poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności — bez względu na rasę, płeć, język lub religię — uznając, że rozwój jest kompleksowym procesem gospodarczym, społecznym, kulturalnym i politycznym, którego celem jest ciągle doskonalenie dobrobytu całego społeczeństwa i wszystkich jednostek na podstawie

ich aktywnego, wolnego i znaczącego udziału w rozwoju i uczciwego podziału korzyści z nich wynikających,

Zważywszy, że zgodnie z postanowieniami Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, każdy ma prawo do takiego porządku społecznego i międzynarodowego, w którym prawa i wolności zawarte w tej Deklaracji byłyby w pełni realizowane,

Powołując się na przepisy Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych,

Powołując się również na odpowiednie umowy, konwencje, rezolucje, zalecenia i inne dokumenty Narodów Zjednoczonych i jej wyspecjalizowanych agencji dotyczące integralnego rozwoju człowieka, gospodarczego i społecznego postępu i rozwoju wszystkich narodów, w tym instrumenty dotyczące dekolonizacji, zapobiegania dyskryminacji, poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności, utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz dalszego promowania przyjaznych stosunków i współpracy między państwami, zgodnie z Kartą,

Powołując się na prawo narodów do samostanowienia, na mocy którego mają one prawo do swobodnego określenia swego statusu politycznego i swobodnego dążenia do rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego,

Powołując się także na prawo narodów do pełnej i całkowitej suwerenności wszystkich ich bogactw i zasobów naturalnych, zgodnie z obydwojma Międzynarodowymi Paktami Praw Człowieka,

Mając na uwadze zgodne z Kartą zobowiązanie państw do promowania powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności — bez względu na jakiegokolwiek różnice, takie jak: rasa, kolor skóry, płeć, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, majątek, urodzenie lub jakiegokolwiek inny stan,

Biorąc pod uwagę, że wykluczenie masowych i rażąco naruszeń praw człowieka narodów i osób — poszkodowanych w wyniku takich sytuacji jak wynikające z kolonializmu, neo-kolonializmu, apartheidu, wszelkich form rasizmu i dyskryminacji rasowej, obcej dominacji i okupacji, agresji i gróźb skierowanych przeciwko suwerenności, jedności narodowej i integralności terytorialnej i groźby wojny — przyczyni się do ustanowienia okoliczności sprzyjających rozwojowi większej części ludzkości,

Zwracając uwagę na istnienie poważnych barier w rozwoju, oraz w całkowitym spełnieniu się jednostek i narodów, barier składających się — między innymi — z pozbawienia praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych, oraz biorąc pod uwagę, że wszystkie prawa człowieka i podstawowe wolności są niepodzielne i współzależne, w celu promowania rozwoju należy zwrócić jednakową uwagę i pilnie rozważyć realizację, promowanie i ochronę praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, oraz przyjąć że — właśnie dlatego — poszanowanie i korzystanie z określonych praw człowieka i podstawowych wolności, nie może uzasadniać odmowy innych praw człowieka i podstawowych wolności,

Zważywszy, że pokój i bezpieczeństwo międzynarodowe są zasadniczymi elementami realizacji prawa do rozwoju,

Potwierdzając, że istnieje ścisły związek między rozbrojeniem i rozwojem, a postęp w dziedzinie rozbrojenia może znacznie przyspieszyć postęp w dziedzinie rozwoju, oraz że zasoby wyzwolone przy pomocy kroków rozbrojeniowych należy przeznaczyć na rozwój gospodarczy i społeczny oraz dla dobrobytu wszystkich narodów, a w szczególności krajów rozwijających się,

Uznając, że osoba ludzka jest głównym podmiotem procesu rozwoju, polityka rozwojowa powinna uczynić człowieka głównym uczestnikiem i beneficjentem rozwoju,

Uznając, że stworzenie korzystnych warunków do rozwoju narodów i jednostek jest podstawowym obowiązkiem ich państw,

Mając świadomość, że działaniom na poziomie międzynarodowym w celu promowania i ochrony praw człowieka powinny towarzyszyć wysiłki na rzecz ustanowienia nowego międzynarodowego ładu ekonomicznego,

Potwierdzając, że prawo do rozwoju jest niezbywalnym prawem człowieka, oraz iż równe szanse na rozwój są przywilejem zarówno narodów, jak i jednostek, które tworzą narody,

Ogłasza poniższą deklarację o prawie do rozwoju:

Artykuł 1

1. Prawo do rozwoju jest niezbywalnym prawem człowieka, na podstawie którego każdy człowiek i wszystkie narody mają prawo uczestniczyć w ekonomicznym, społecznym, kulturalnym i politycznym rozwoju — w którym wszystkie prawa człowieka i podstawowe wolności mogą być w pełni zrealizowane — a także przyczyniać się do niego, i cieszyć się z niego.

2. Prawo człowieka do rozwoju przyjmuje również pełną realizację prawa narodów do samostanowienia, które — zgodnie z postanowieniami Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka — obejmuje realizację ich niezbywalnego prawa do pełnej suwerenności wszystkich ich skarbów i zasobów naturalnych.

Artykuł 2

1. Człowiek jest centralnym podmiotem rozwoju i powinien być aktywnym uczestnikiem i beneficjentem prawa do rozwoju.

2. Wszystkie istoty ludzkie są odpowiedzialne za rozwój, indywidualnie i zbiorowo, biorąc pod uwagę konieczność pełnego poszanowania ich praw człowieka i podstawowych wolności, jak również ich obowiązki wobec wspólnoty, albowiem tylko w ten sposób można zapewnić swobodne i całkowite spełnienie się człowieka, i dlatego też powinni oni promować i chronić polityczny, społeczny i gospodarczy porządek właściwy dla rozwoju.

3. Państwa mają prawo i obowiązek formułować odpowiednią krajową politykę rozwoju, mającą na celu stałą poprawę dobrobytu całej populacji i wszystkich osób, na podstawie ich aktywnego, wolnego i znaczącego udziału w rozwoju i w sprawiedliwym podziale korzyści z tego wynikających.

Artykuł 3

1. Państwa ponoszą główną odpowiedzialność za stworzenie krajowych i międzynarodowych warunków sprzyjających realizacji prawa do rozwoju.

2. Realizacja prawa do rozwoju wymaga pełnego poszanowania zasad prawa międzynarodowego dotyczących przyjaznych stosunków i współpracy między państwami — zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych.

3. Państwa mają obowiązek współpracować ze sobą w interesie zapewnienia rozwoju i usunięcia przeszkód na drodze do rozwoju. Kraje powinny realizować swoje prawa i wypełniać swoje obowiązki w taki sposób, aby promować nowy międzynarodowy ład gospodarczy oparty na suwerennej równości, wzajemnej zależności, wzajemnych interesach i współpracy pomiędzy wszystkimi państwami, jak również zachęcać do przestrzegania i realizacji praw człowieka.

Artykuł 4

1. Państwa mają obowiązek podjąć odpowiednie kroki — indywidualnie i zbiorowo — dla sformułowania polityki rozwoju, która ułatwi pełną realizację prawa do rozwoju.

2. Konieczne są trwałe działania zmierzające do promowania szybszego rozwoju krajów rozwijających się. Jako uzupełnienie wysiłków krajów rozwijających się, niezbędna jest skuteczna współpraca międzynarodowa dla zapewnienia tym krajom odpowiednich środków i możliwości realizacji ich wszechstronnego rozwoju.

Artykuł 5

Państwa podejmą zdecydowane kroki w celu wyeliminowania masowego i jawnego łamania praw narodów i ludzi, wynikających z apartheidu, wszelkich form rasizmu i dyskryminacji rasowej, kolonializmu, obcej dominacji i okupacji, agresji, zagranicznych wpływów i zagrożeń suwerenności, jedności narodowej i integralności terytorialnej, groźby wojny i odmowy akceptacji podstawowych praw narodów do samostanowienia.

Artykuł 6

1. Wszystkie państwa powinny współpracować w celu promowania, wspierania i umacniania powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności — bez względu na rasę, płeć, język czy religię.

2. Wszystkie prawa człowieka i podstawowe wolności są niepodzielne i współzależne, w celu promowania rozwoju należy zwrócić jednakową uwagę i pilnie rozważyć realizację, promowanie i ochronę praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych.

3. Państwa powinny podjąć kroki w celu usunięcia przeszkód w rozwoju wynikających z nieprzestrzegania praw obywatelskich i politycznych, jak również praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

Artykuł 7

Wszystkie państwa powinny wspierać tworzenie, utrzymanie i umocnienie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa — dlatego należy dołożyć wszelkich starań w celu osiągnięcia powszechnego i całkowitego rozbrojenia pod skuteczną kontrolą międzynarodową, jak również w celu zapewnienia, że środki uzyskane w ramach skutecznego dyspozycji rozbrojeniowych są wykorzystywane do wszechstronnego rozwoju, w szczególności krajów rozwijających się.

Artykuł 8

1. Państwa powinny zobowiązać się — na poziomie krajowym — do wydania niezbędnych dyspozycji dla realizacji prawa do rozwoju i zapewnić — między innymi — równość szans dla wszystkich w dostępie do podstawowych źródeł, do edukacji, służby zdrowia, żywności, mieszkania, pracy i godziwego podziału dochodów. Skuteczne działania powinny być podjęte w celu zapewnienia aktywnej roli kobiet w procesie rozwoju. Odpowiednie reformy gospodarcze i społeczne powinny być przeprowadzone w celu wyeliminowania wszystkich niesprawiedliwości społecznych.

2. Państwa powinny zachęcać do powszechnego udziału ludności we wszystkich dziedzinach, co jest ważnym czynnikiem w rozwoju i pełnej realizacji wszystkich praw człowieka.

Artykuł 9

1. Wszystkie aspekty prawa do rozwoju określone w niniejszej Deklaracji są niepodzielne i współzależne i każde z nich powinno być rozpatrywane w kontekście całości.

2. Żadne z postanowień niniejszej Deklaracji nie może być interpretowane jako sprzeczne z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych, lub jako przyznające że którekolwiek państwo, grupa lub jednostka ma prawo do prowadzenia jakiejkolwiek działalności lub podjęcia kroków mających na celu naruszenie praw zawartych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz w Międzynarodowych Paktach Praw Człowieka.

Artykuł 10

Należy podjąć kroki w celu zapewnienia pełnej realizacji i stopniowego umacniania prawa do rozwoju, w tym opracowania, przyjęcia i wdrażania politycznych, ustawodawczych i innych dyspozycji na poziomie krajowym i międzynarodowym.

DEKLARACJA PRAW OSÓB NALEŻĄCYCH DO MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH LUB ETNICZNYCH, RELIGIJNYCH I JĘZYKOWYCH

A/RES/47/135

92 posiedzenie plenarne

1992.12.18.

Deklaracja praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych (1992). Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego nr 47/135

Zgromadzenie Ogólne,

Potwierdzając, iż jednym z celów Narodów Zjednoczonych, ogłoszonych w ich Karcie, jest popieranie i zachęcanie do poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez wyjątku na rasę, płeć, język lub religię.

Potwierdzając wiarę w podstawowe prawa człowieka, w godność i wartość osoby ludzkiej, w równe prawa mężczyzn i kobiet oraz narodów dużych i małych.

Pragnąc wesprzeć urzeczywistnienie zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych, w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, w Konwencji w Sprawie Zapobiegania i Karania Zbrodni Ludobójstwa, w Międzynarodowej Konwencji w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej, w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych, w Deklaracji w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Nietolerancji i Dyskryminacji Opartych na Religii lub Przekonaniach oraz w Konwencji Praw Dziecka, jak również w innych stosownych dokumentach międzynarodowych, które zostały przyjęte na szczeblu uniwersalnym lub regionalnym oraz dokumentach zawartych pomiędzy indywidualnymi Państwami Członkami Narodów Zjednoczonych.

Inspirowane postanowieniami Artykułu 27 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, dotyczących osób należących do mniejszości etnicznych, religijnych lub językowych.

Uważając, iż popieranie i obrona praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych, przyczyni się do stabilizacji politycznej i społecznej Państw, w których żyją,

Akcentując, iż stałe popieranie i urzeczywistnianie praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych, będąc integralną częścią rozwoju społeczeństwa jako całości i pozostając w ramach demokratycznych opartych na rządach prawa, może przyczynić się do wzmocnienia przyjaźni i współpracy pomiędzy narodami i Państwami.

Uważając, iż Narody Zjednoczone mają do odegrania ważną rolę w zakresie ochrony mniejszości,

Mając na względzie prace dotąd przeprowadzone w obrębie systemu Narodów Zjednoczonych, w szczególności Komisji Praw Człowieka, Podkomisji do spraw zapobiegania Dyskryminacji i Ochrony Mniejszości oraz ciał ustanowionych stosownie do Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka i innych dokumentów międzynarodowych praw człowieka w sprawie popierania i ochrony praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych, religijnych i językowych,

Biorąc pod uwagę istotne prace, jakie zostały przeprowadzone przez organizacje międzynarodowe i pozarządowe w zakresie ochrony mniejszości oraz popierania i ochrony praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych,

Uznając potrzebę zapewnienia jeszcze bardziej skutecznej implementacji dokumentów międzynarodowych dotyczących praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych,

Ogłasza niniejszą Deklarację Praw Osób Należących do Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Religijnych i Językowych:

Artykuł 1

1. Państwa będą chroniły w obrębie ich odnośnych terytoriów istnienie oraz tożsamość narodową lub etniczną, religijną i językową mniejszości, jak również zapewniły warunki służące wspieraniu takiej tożsamości.
2. Dla osiągnięcia tych celów Państwa przyjmą środki ustawodawcze i inne.

Artykuł 2

1. Osoby należące do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych i językowych, (zwane osobami należącymi do mniejszości) mają prawo do korzystania ze swej własnej kultury, do wyznawania i praktykowania swej własnej religii oraz do używania swego własnego języka, publicznie i prywatnie, swobodnie i bez ingerencji lub jakiegokolwiek formy dyskryminacji.
2. Osoby należące do mniejszości mają prawo do zakładania i utrzymywania swych własnych stowarzyszeń.
3. Osoby należące do mniejszości mają prawo do skutecznego uczestnictwa – na szczeblu państwowym i, gdzie to jest właściwe, na szczeblu regionalnym – w decyzjach dotyczących mniejszości, do których one należą lub regionów, w których one zamieszkują, w sposób dający się pogodzić z ustawodawstwem państwowym.
4. Osoby należące do mniejszości mają prawo do zakładania i utrzymywania swych własnych stowarzyszeń.
5. Osoby należące do mniejszości mają prawo do nawiązywania i utrzymywania, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, swobodnych i pokojowych kontaktów z innymi członkami ich grupy oraz z osobami należącymi do innych mniejszości, jak również kontaktów poprzez granice z obywatelami innych Państw, z którymi są połączone więzami narodowymi lub etnicznymi, religijnymi i językowymi.

Artykuł 3

1. Osoby należące do mniejszości mogą realizować swoje prawa, włączając prawa ustalone w niniejszej Deklaracji, indywidualnie, jak również we wspólnocie z innymi członkami swej grupy, bez jakiegokolwiek dyskryminacji.
2. Żadna szkoda nie może wynikać dla osoby należącej do mniejszości w konsekwencji realizowania lub nierealizowania praw ustalonych w niniejszej Deklaracji.

Artykuł 4

1. Tam, gdzie jest to pożądane, Państwa przyjmą środki dla zapewnienia, by osoby należące do mniejszości mogły realizować w pełni i skutecznie wszystkie ich prawa człowieka i podstawowe wolności bez jakiegokolwiek dyskryminacji oraz na warunkach pełnej równości wobec prawa.
2. Państwa podejmą środki dla stworzenia korzystnych warunków zapewniających osobom należącym do mniejszości zdolność wyrażania ich cech charakterystycznych oraz rozwijania ich kultury, języka, tradycji i zwyczajów, wyjąwszy sytuacje, w których dane praktyki naruszałby prawo krajowe i byłyby sprzeczne ze standardami międzynarodowymi.
3. Gdziekolwiek jest to możliwe, Państwa podejmą właściwe środki dla zapewnienia, by osoby należące do mniejszości korzystały z adekwatnych udogodnień służących nauce ich macierzystego języka lub pobierania nauki w ich języku macierzystym.
4. Tam, gdzie jest to właściwe, Państwa podejmą środki w dziedzinie edukacji, celem wspierania znajomości historii, tradycji, języka i kultury mniejszości istniejących w obrębie ich terytorium. Osoby należące do mniejszości winny dysponować adekwatnymi udogodnieniami dla zdobywania wiedzy w społeczeństwie jako całości.

5. Państwa rozważą właściwe środki służące zapewnieniu, by osoby należące do mniejszości mogły swobodnie uczestniczyć w gospodarczym postępie i rozwoju swego kraju.

Artykuł 5

1. Polityki i programy państwowe należy planować i urzeczywistniać z należyтым uwzględnieniem uprawnień interesów osób należących do mniejszości.

2. Międzynarodowe programy współpracy i pomocy należy planować i urzeczywistniać z należyтым uwzględnieniem informacji i doświadczeń, celem popierania wzajemnego zrozumienia i zaufania.

Artykuł 6

Państwa będą współdziałały w kwestiach dotyczących osób należących do mniejszości, włączając wymianę informacji i doświadczeń, celem popierania wzajemnego zrozumienia i zaufania.

Artykuł 7

Państwa będą współdziałały w celu popierania poszanowania praw ustalonych w niniejszej Deklaracji.

Artykuł 8

1. Nic w niniejszej Deklaracji nie przeszkadza wypełnianiu zobowiązań międzynarodowych Państw od-

noszących się do osób należących do mniejszości. W szczególności Państwa będą wypełniały w dobrej wierze zobowiązania, które zaciągnęły na podstawie traktatów i porozumień międzynarodowych, których są stronami.

2. Realizacja praw ustalonych w niniejszej Deklaracji nie może szkodzić korzystaniu przez wszystkie osoby z uniwersalnie uznanych praw człowieka i podstawowych wolności.

3. Podejmowane przez Państwa środki służące zapewnieniu skutecznego korzystania praw ustalonych w niniejszej Deklaracji nie mogą być prima facie uważane za sprzeczne z zasadą równości zawartą w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

4. Nic w niniejszej Deklaracji nie może być rozumiane jako zezwalające na jakąkolwiek działalność sprzeczną z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych, włączając w to zasady suwerennej równości, integralności terytorialnej i niepodległości politycznej Państw.

Artykuł 9

Agendy wyspecjalizowane oraz inne organizacje systemu Narodów Zjednoczonych będą wносиły wkład w pełne urzeczywistnienie praw i zasad zawartych w niniejszej Deklaracji w obrębie odnośnych sfer kompetencji.

GLOSARIUSZ

CONCORD – jest europejską konfederacją organizacji społecznych pracujących w dziedzinie rozwoju międzynarodowego i pomocy humanitarnej. 18 międzynarodowych sieci i 22 krajowe organizacje CONCORD wywodzące się z europejskich krajów członkowskich zapewnia przedstawicielstwo ponad 1600 europejskich organizacji społecznych przed instytucjami europejskimi. Głównym celem CONCORD jest zwiększenie wpływu europejskich NGDO na instytucje europejskie, poprzez połączenie znajomości tematu z odpowiedzialnością.

Deklaracja Milenijna – przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w r. 2000, globalne zobowiązanie dla zlikwidowania skrajnego ubóstwa.

Europejski Fundusz Rozwojowy (EDF) – został stworzony dla finansowania realizacji Umowy z Cotonou. Suma wkładu wpłaconego przez poszczególne państwa zależy od GNP (Produkt Narodowy Brutto) i od historycznych więzi łączących je z krajami AKP. W interesie realizacji stworzono dwa instrumenty: jednym jest pomoc udzielana do programów resortowych, drugi natomiast ma na celu zwiększenie inwestycji prywatnych pod kierownictwem Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EIB).

Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP) – jest instrumentem popierania europejskiej polityki sąsiedztwa, w sposób bardziej elastyczny i wspierany przez politykę. Od r. 2007 ten jedyny instrument łączy program TACIS (dotyczący sąsiadów wschodnich i Rosję) z programem MEDA (dotyczącym sąsiadów śródziemnomorskich), a także europejską inicjatywę w obronie demokracji i praw człowieka (EIDHR). Instrument ten pokrywa samodzielne programy narodowe, programy skierowane na poprawę współpracy poprzez granice, udzielanie pomocy technicznej i wymianę informacji, a także długoterminowe porozumienia bliźniacze pomiędzy systemami administracyjnymi krajów członkowskich UE.

Geograficznie jest to główny instrument służący pokrywaniu inicjatyw skierowanych na Bałkany i do Turcji. EISP stanowi część zwyczajnego budżetu UE.

Europejski Konsens Rozwojowy – zawierająca wytyczne deklaracja, którą Komisja Europejska, Rada i Parlament Europejski podpisały w 2005 r.

Europejski konsens związany z udzielaniem pomocy humanitarnej – zawierająca wytyczne deklaracja, którą Komisja Europejska, Rada i Parlament Europejski podpisały w 2007 r.

Instrument Współpracy Rozwojowej (DCI) – Ten instrument składa się z pięciu tematycznych programów (uczestnicy pozapaństwowi; bezpieczeństwo żywności; inwestycje w ludzi; środowisko; prawo uchodźcze i imigracja; kompensacje) i z pięciu programów geograficznych (Azja, Azja Środkowa, Ameryka Łacińska, Środkowy Wschód i Republika Południowej Afryki). Programy tematyczne są otwarte dla wszystkich krajów rozwijających się i popierają Opracowania Strategii Krajowych (CSP). DCI stanowi część zwyczajnego budżetu UE.

Komitet Pomocy Rozwojowej OWGR (DAC) – pierwotne forum zajmujące się popieraniem gospodarek krajów rozwijających się. Jego członkami są najwięksi dwustronni donatorzy świata.

Nadzór pomocy (Aid Watch) – działalność NGDO kontrolująca poziom ODA, inflację pomocy i wytyczne dotyczące udzielania pomocy rozwojowej.

Obrona interesów – organizacja obrony interesów stawia problem na politycznym porządku dziennym, dostarcza rozwiązanie tego problemu, i zdobywa poparcie dla zastosowania rozwiązania w celu zmiany sytuacji. Obrona interesów jest procesem, a nie przypadkiem. Odbywa się na wszystkich poziomach – miejscowym, narodowym, regionalnym i międzynarodowym.

Oficjalna Pomoc Rozwojowa (ODA) (dwustronna/wielostronna) – zawiera dotacje i pożyczki przekazane figurującym na liście beneficjentów (krajów rozwijających się) DAC terytoriom i organizacjom wielostronnym. Istnieją trzy warunki, aby pomoc była zakwalifikowana jako Oficjalna Pomoc Rozwojowa:

- ❑ Jest przekazywana od jednego rządu dla drugiego (pomiędzy sektorami rządowymi);
- ❑ Jej celem jest przede wszystkim rozwój gospodarczy i budowanie dobrobytu;
- ❑ Jest przekazywana na korzystnych warunkach finansowych (w przypadku pożyczki przynajmniej 25% wartości pomocy).

Pomocy finansowej towarzyszy współpraca techniczna, wykluczone są wypłaty na cele wojskowe, jak również dla osób prywatnych.

Bilateralna (dwustronna) **Pomoc Rozwojowa** – zgodnie z definicją OWGR dotacja lub pożyczka zapewniona przez rząd donatora bezpośrednio rządowi kraju rozwijającego się.

Multilateralna (Wielostronna) **Pomoc Rozwojowa** – przydział z budżetu udzielony przez różne kraje poprzez pośredniczącą organizację międzynarodową (często przez któreś z przedstawicielstw ONZ lub przez instytucję UE). Niesienie pomocy odbywa się w formie składek członkowskich.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OWGR) – powstała w r. 1961 za sprawą międzynarodowego traktatu. Wśród jej członków jest kilka najbardziej uprzemysłowionych krajów świata, a warunkiem członkostwa jest przestrzeganie podstawowych zasad: gospodarki wolnego rynku, demokratycznego pluralizmu i szacunku dla praw człowieka. OWGR jest ekskluzywnym klubem gospodarek rynkowych dążącym do zwiększenia wzrostu w handlu światowym i popierającym podtrzymywalny (zrównoważony) rozwój gospodarczy. W 2007 OWGR zrewidowała wytyczne i programy współpracy rozwojowej Wspólnoty Europejskiej. Powstałe w wyniku zalecenia rewizji obejmowały: (1) bardziej spójne strategie działania zapewniające jak najpełniejsze przybliżenie się do zlikwidowania ubóstwa, do MDG i problemów

dotyczących wielu dziedzin, jak na przykład związanych z tematami płci, środowiska i HIV/AIDS; (2) dalsze wyjaśnienie ról Komisji i krajów członkowskich; poprawa skuteczności działania i wydajności Komisji w taki sposób, aby kraje członkowskie i Parlament dostosowały się do systemów nadzoru bez narażenia zarządzania działalnością komisji. Wśród zaleceń występowało polepszenie (3) skuteczności niesienia pomocy i (4) spójności polityki.

Paryska Deklaracja Skuteczności Pomocy Rozwojowej – podpisały ją w 2005 rządy dawców, między innymi UE, pod przewodnictwem Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OWGR). Dokument jest deklaracją, więc nie jest prawnie obligatoryjny.

Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju (HRBA) – opiera się na normach i wartościach określonych w międzynarodowych aktach praw człowieka, oraz stanowi punkt wyjścia dla wytycznych rozwoju i instytucji.

Przychód Narodowy Brutto (GNI) – zawiera ogólną wartość wyprodukowaną w obrębie kraju (to znaczy produkt krajowy brutto), razem z dochodem otrzymywanym z innych krajów (ściślej odsetki i udziały), z potrąceniem podobnych wypłat dokonanych dla innych krajów.

Strategia UE wobec Afryki – dokument zawierający wytyczne, powstały w 2005 r. w formie międzynarodowej umowy pomiędzy Radą Unii Europejskiej, a Unią Afrykańską (UA), którą Rada umocniła w r. 2006, a UA w 2007. Następnie, w 2007 wydano Deklarację Lizbońską, która określa zasady partnerstwa i podjęte wraz z nimi zobowiązania. Deklarację przyjęto w tym samym czasie, kiedy wspólną strategię i pierwszy trzyletni plan działania (2008–10).

System ramowy praw człowieka – zapewnia zestaw obiektywnych i uniwersalnych standardów, w stosunku do których może być mierzony wpływ praw, polityki i interwencji.

TRIALOG – jeden z projektów CONCORD-u, którego centrum znajduje się w Wiedniu, a zajmuje się on budowaniem potencjału platform NGDO nowych krajów członkowskich i ich organizacji członkowskich. CONCORD poprzez swą grupę roboczą wychowania rozwojowego i na przykład organizujący letnie uniwersytety w kwestiach wychowania rozwojowego projekt DEEEP pomaga platformom nowych krajów członkowskich i ich członkom także w tym, aby aktywniej wzięli udział w wychowaniu globalnym.

Umowa z Cotonou (Kotonu) – partnerskie porozumienie pomiędzy UE, jej krajami członkowskimi, a 79 krajami afrykańskimi, karaibskimi i Pacyfiku (AKP), podpisane w r. 2000, a ratyfikowane w r. 2002. Umowa ta poprzedziła Umowy z Yaoundé (1964–75) i z Lomé (1975–2000).

Wychowanie rozwojowe (DE) – aktywny proces uczenia się, bazującym na wartościach solidarno-

ści, równości, przyjęcia i współpracy. Umożliwia ludziom, aby poczynając od międzynarodowych priorytetów rozwojowych i znajomości zrównoważonego rozwoju człowieka, poprzez zrozumienie powodów i skutków kwestii globalnych, do osobistego włączenia i świadomego działania. Wychowanie rozwojowe pomaga wszystkim obywatelom w pełni wziąć udział w zlikwidowaniu ubóstwa na całym świecie i w walce przeciwko wykluczeniu. Poszukuje bardziej sprawiedliwych i zrównoważonych gospodarczych, społecznych, dotyczących środowiska i praw człowieka wytycznych narodowych i międzynarodowych.

Zrównoważony (podtrzymywalny) rozwój (ang.: sustainable development) – taki rozwój, który zaspokaja potrzeby teraźniejszości, nie pomniejszając zdolności przyszłych pokoleń do zaspokojenia swoich własnych potrzeb.

KONTAKTY I DALSZY ŹRÓDŁA

ŹRÓDŁA NGDO

BOND — Brytyjskie Zamorskie Organizacje Społeczne dla Rozwoju, wszechstronne dla mniejszych organizacji społecznych krajów nie będących członkami, dostępne pod:

<http://www.bond.org.uk/learning-and-training.php>

CONCORD — europejska konfederacja organizacji społecznych pracujących w dziedzinie rozwoju międzynarodowego i pomocy humanitarnej, dostępna pod:

<http://www.concordeurope.org/Public/Page.php?ID=8>

DEEEP — Europejski projekt wymiany w edukacji rozwojowej, dostępny pod:

<http://www.deep.org/>

Eurodad — sieć europejskich rozwojowych organizacji społecznych pracujących na wytycznych gospodarczych, dostępna pod:

<http://www.eurodad.org>

Eurostep — sieć organizacji społecznych skupiających się na europejskiej współpracy rozwojowej, dostępna pod:

<http://www.eurostep.org>

Trialog — rozwojowe organizacje pozarządowe w poszerzonej UE, informacje i usługi przeznaczone specyficznym dla NGDO nowych krajów członkowskich, dostępna pod:

<http://www.trialog.or.at/start.asp?ID=96>

Zrozumienie współpraca rozwojowej UE, Trialog (2007), dostępne pod:

http://doku.cac.at/broschure_final_website.pdf

PLATFORMY NOWYCH KRAJÓW CZŁONKOWSKICH

Łotwa — Latvijas Platforma attīstības sadarbībai, dostępna pod:

<http://www.lapas.lv/>

Malta — narodowa platforma rozwojowych organizacji pozarządowych, dostępna pod:

<http://www.ngdomalta.org/>

Polska — Grupa Zagranica, dostępna pod:

<http://www.zagranica.org.pl/>

Republika Czeska: FoRS — czeskie forum współpracy rozwojowej, dostępne pod:

<http://www.fors.cz/en/news/news>

Republika Słowacji — PMVRO, dostępne pod:
<http://mvro.sk/index-en.html>

Słowenia — SLOGA, Słoweńska Akcja Globalna:
<http://www.sloga-platform.org/>

Węgry: HAND — Międzynarodowy Cywilny Związek Humanitarny i Rozwojowy, dostępny pod:
<http://www.hand.org.hu>

Podstawowe informacje związane z polityką współpracy rozwojowej innych nowych krajów członkowskich można znaleźć głównie na witrynie internetowej poszczególnych ministerstw sprawy zagranicznych, jak również na witrynie Trialog (www.trialog.or.at).

KONTAKTY I INFORMACJE UE

Najważniejsze odsyłacze do instytucji UE działających w dziedzinie rozwoju, streszczenia związane z ustawodawstwem, itd.:

http://europa.eu/pol/dev/index_en.htm,
oraz informacje odnośnie praw człowieka:
http://europa.eu/pol/rights/index_en.htm

Komisja:
http://ec.europa.eu/development/index_en.cfm

Parlament:
<http://www.europarl.europa.eu;>

Grupa ALDE:
<http://www.alde.eu/>

DOKUMENTY MIĘDZYNARODOWE

Deklaracja Lizbońska, dostępna pod:
http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EAS2007_lisbon_declaration_en.pdf

Deklaracja Paryska, dostępna pod:
<http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf>

Europejski konsens rozwojowy, dostępny pod:
http://ec.europa.eu/development/policies/consensus_en.cfm

Europejski konsens związany z udzielaniem pomocy humanitarnej, dostępny pod:
http://europa.eu/legislation_summaries/humanitarian_aid/r13008_en.htm

Konsensus z Monterrey, dostępny pod:

<http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf>

Umowa z Cotonou, dostępna pod:

http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonouintro_en.cfm

WSPÓŁPRACA ROZWOJOWA

CONCORD, raporty AidWatch z podziałem na kraje, wraz z informacjami zawierającymi Oficjalną Pomoc Rozwojową nowych krajów członkowskich, dostępne pod:

http://www.concordeurope.org/Files/media/internetdocumentsENG/3_Topics/Topics/Aidwatch/AidWatch-report-2009_light.pdf

Deklaracja poszerzenia WG Wyzwania związane z poszerzeniem UE w polityce rozwojowej Unii Europejskiej (luty 2004), dostępna pod:

http://www.trialog.or.at/images/doku/challenges_of_enlargement.pdf

Dziedziny priorytetowe Oficjalnej Pomocy Rozwojowej nowych krajów członkowskich UE, listopad 2007, dostępne pod:

http://www.trialog.or.at/images/doku/nms_oda_priority_countries.pdf

O Kompendium Przejścia Europejskiego, dostępne pod:

<http://trialog-information-service.blogspot.com/2009/06/european-transition-compendium-call-for.html>

Otwarte Forum dla efektywności organizacji społecznych, dostępne pod:

<http://www.cso-effectiveness.org/>

PASOS — sprawozdanie z polityki pomocy rozwojowej nowych krajów członkowskich, dostępne pod:

<http://www.pasos.org/www-pasosmembers-org/news/flexibility-towards-eastern-neighbours-and-good-governance-emphasized-to-european-parliament-pasos-report-on-development-aid-policies-of-new-eu-member-states>

PASOS — sprawozdanie z wyzwań dotyczących europejskiej polityki współpracy rozwojowej nowych krajów członkowskich, dostępne pod:

<http://www.pasos.org/www-pasosmembers-org/publications/the-challenge-of-the-eu-development-co-operation-policy-for-new-member-states>

Rewizje OWGR, dostępne pod:

http://www.oecd.org/departement/0,3355,en_2649_34603_1_1_1_1_1,00.html

Specjalny Eurobarometr WE:

Obywatele nowych krajów członkowskich UE, a pomoc rozwojowa, (wrzesień 2007),

dostępny pod:

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_286_en.pdf

TRIALOG, studium pod tytułem Polityka rozwojowa w krajach przyłączających się (marzec 2003), dostępne pod:
<http://www.trialog.or.at/images/doku/study-march03.pdf>

TRIALOG, zawierający wytyczne dokument pod tytułem Współpraca rozwojowa w kontekście poszerzenia UE (wrzesień 2002), dostępne pod:
http://www.trialog.or.at/images/doku/trialog-polic.paper_engl.pdf

Wyzwania polityki współpracy rozwojowej UE dla nowych krajów członkowskich. postanowienie Parlamentu Europejskiego przyjęte w marcu 2008, dostępne pod:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0097+0+-DOC+XML+V0//EN&language=EN>

Jaka jest współpraca pomiędzy starymi i nowymi krajami członkowskimi UE? — wnioski z 2 warsztatów europejskiego spotkania platform współpracy rozwojowej, 15 listopada 2008 (organizator: TRIALOG we współpracy z HUMANIS-em, www.humanis.org; wydarzenie towarzyszące Europejskich Dni Rozwoju w Strasburgu, 15–17 listopada 2008); wykład Christine Bedoya na oficjalnej konferencji Europejskich Dni Rozwoju 16 listopada 2008, TRIALOG, dostępny pod:
<http://www.trialog.or.at/images/doku/EDD-workshop-TRIALOG.pdf>

Streszczenie wydarzenia HUMANIS na stronie internetowej Europejskich Dni Rozwoju:
<http://www.eudevdays.eu/Public/PressRelease.php?ID=2724>.

„Rodzące się kraje donatorzy” w UE: nowi uczestnicy współpracy rozwojowej. Prezentacja Bena Slaya, dyrektora Regionalnego Centrum UNDP w Bratysławie, na **przesłuchaniu publicznym związanym z nowymi donatorami UE**, Parlament Europejski, Komitet do spraw Rozwoju, 30 stycznia 2007, dostępne pod:
http://www.trialog.or.at/images/doku/ep_hearing_slay.pdf

Wyzwania polityki rozwojowej dla nowych krajów członkowskich. Przemówienie Annamării Kékesi, członkini zarządu CONCORD na seminarium ALDE (grupa ALDE Parlamentu Europejskiego — Sojusz Liberalistów i Demokratów dla Europy), 12 listopada 2008. Spotkanie kontynuowało sprawozdanie Parlamentu Europejskiego o wyzwaniach dotyczących nowych krajów członkowskich napisane wcześniej w tymże roku przez litewską posł, Danut Budreikait (zobacz poniżej postanowienie Parlamentu Europejskiego z marca 2008), dostępne pod:
<http://www.trialog.or.at/images/doku/alde-speech-annamaria-kekesi.pdf>

Dalsze odsyłacze na stronie Parlamentu Europejskiego:
<http://www.europarl.europa.eu>;
Grupa ALDE:
<http://www.alde.eu/>

Współpraca rozwojowa w nowych krajach członkowskich z cywilnego punktu widzenia. Przemówienie przewodniczącego słowackiej platformy NGDO Mariána Čaučika na przesłuchaniu publicznym związanym z nowymi donatorami UE, Parlament Europejski, Komitet do spraw Rozwoju, 30 stycznia 2007, dostępne pod:
http://www.trialog.or.at/images/doku/ep_hearing_caucik.pdf.
Więcej informacji o przesłuchaniu na **stronie Parlamentu Europejskiego**.

Bučár, Maja, Měsic, Anja i Plibersek, Evá, Polityka rozwojowa nowych krajów członkowskich UE: rola organizacji społecznych. (2008), dostępne pod:

http://www.eadi.org/fileadmin/Documents/Events/General_Conference/2008/paper_bucar_et_al.pdf

Drażkiewicz, Elżbieta, Oficjalna Pomoc Rozwojowa w krajach wyszehradzkich. (2008), Polska Zielona Sieć, dostępne pod:

http://globalnepoludnie.pl/IMG/pdf/oda_print.pdf

Horký, Ondřej, Polityka rozwojowa w nowych krajach członkowskich UE. Nowo pojawiający się donatorzy na drodze od przymusowego altruizmu do globalnej odpowiedzialności. (2006), Instytut Kontaktów Międzynarodowych, Praga, dostępne pod:

<http://www.ceesaconf.ut.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=166463/horky.pdf>

Lightfoot, Simon, **Rosnące bóle: polityka rozwojowa w nowej Europie.** Ukazało się w publikacji BOND-u pod tytułem The Networker, w wydaniu z kwietnia 2008, dostępne pod:

<http://www.bond.org.uk>

Dynamika polityki rozwojowej UE po rozszerzeniu. (2008), Uniwersytet w Leeds. Ta trochę skorygowana wersja materiałów dyskusji nr 35 grupy badawczej europejskiej polityki rozwojowej jest dostępna pod:

<http://www.edpsg.org/index.pl>

lub wykorzystaj odsyłacz bezpośredni

<http://www.edpsg.org/Documents/DP35.doc>

DALSZE MATERIAŁY ZWIĄZANE Z OBRONĄ INTERESÓW

Europejski Konsensus dot. Rozwoju, konsens dotyczący europejskiego wychowania rozwojowego lub sprawozdanie PE w sprawie polityki współpracy rozwojowej nowych krajów członkowskich. Pełna lista zobowiązań i deklaracji związanych z wychowaniem rozwojowym jest dostępna pod:

<http://www.deeep.org/advocacy.html>

Podręcznik DEEEP o obronie interesów:

www.deeep.org/advocacytoolkit.html

DALSZE LEKTURY O PROWADZENIU KAMPANII

Podręcznik przeprowadzania kampanii Amnesty International:

<http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT10/002/1997>

Podręcznik przeprowadzania kampanii Civicusa o MDG:

<http://www.civicus.org/mdg/title.htm>

Podręcznik przeprowadzania kampanii HAND:

http://www.zpok.zoldpok.hu/img_upload/3a2faadd704989e61eedced2e0b9a4c/kampanyologia2008.pdf

DALSZE LEKTURY O PERSPEKTYWIE PRAW CZŁOWIEKA W ROZWOJU

Biuro UE Amnesty International, Międzynarodowa Federacja Terre des Hommes, ActionAid, Międzynarodowa Sieć Prawa Człowieka, Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju, a polityka pomocy rozwojowej Unii Europejskiej., 2008, dostępne pod:

http://www.ihrnetwork.org/eu-development-policies_215.htm (dostęp uzyskano 20 sierpnia 2009).

Co to jest rozwój? Bank Światowy, 2004, dostępne pod:

http://www.worldbank.org/depweb/english/beyond/beyondco/beg_01.pdf (dostęp uzyskano 20 sierpnia 2009).

UNICEF, Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju (2004), dostępne pod:

<http://www.unicef.org/sowc04/files/AnnexB.pdf>

Urząd Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka, Częste pytania o Perspektywie Praw Człowieka w Rozwoju we współpracy rozwojowej (2006), dostępne pod:

<http://www.un.org/Depts/dhl/humanrights/toc/toc9.pdf>

Urząd Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka, Prawa człowieka, a redukcja ubóstwa. Struktura Pojęciowa (2004), dostępna pod:

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyReductionen.pdf>

Urząd Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka, Szkicowe wytyczne: Perspektywa Praw Człowieka w Rozwoju dotycząca strategii redukcji ubóstwa, 10 września 2002, dostępne pod:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f8298544.html> (dostęp uzyskano 20 sierpnia 2009).

Spojrzenie z perspektywy prawa, Milenijne Cele Rozwoju: doświadczenia UNDP i Huristu, prezentacja doradcy do spraw praw człowieka, Ingera Ultvedta, 1 listopada 2004, centrum samorządowe w Oslo, dostępna pod:

<http://www.undp.org/oslocentre/> (dostęp uzyskano 20 sierpnia 2009).

Wszystkie konwencje praw człowieka ONZ dostępne są na następujących stronach:

<http://www2.ohchr.org/english/law/index.htm>

lub www.bayefsky.com

Kordian, Kochanowicz, Spojrzenie na rozwój z perspektywy prawa, jako nowa ewentualność i wyzwanie do współpracy rozwojowej (2009), dostępne pod:

<http://www.peacestudies.pl/niusy/photos/file/Kochanowicz.pdf>

Lyndsey, Ellis, Spojrzenie na rozwój z perspektywy prawa. Badania relatywizmu kulturalnego, a powszechność praw człowieka. kwiecień 2006, Uniwersytet w Brandeis, Szkoła Hellera, Polityka Socjalna i Zarządzanie, Program zrównoważonego rozwoju międzynarodowego.

AUTORZY

Barbara Erős, jest antropologiem kulturalnym i strategicznym kierownikiem programowym DemNet-u na Węgrzech. Wcześniej reprezentowała organizację Aśoka: Innowatorzy dla społeczności, i kierowała współpracą rozwojową, oraz projektami uświadamiającymi związanymi z imigracją na Węgrzech, oraz prowadziła programy w Serbii, a także Bośni i Hercegowinie. Obecnie zajmuje się wypracowaniem wytycznych sieci narodowych i na poziomie UE, oraz obroną interesów.

Brigitta Jaksa (LLM) jest współpracownikiem ds. polityki rozwojowej DemNet-u na Węgrzech, jednej z największych w kraju organizacji społecznych zajmujących się rozwojem. Posiada doświadczenie w badaniach w dziedzinie prawa pracy, przesiedleń wewnątrz krajowych, imigracji i kwestii dyskryminacji, szczególnie interesują ją problemy o podłożu płciowym, prawa niepełnosprawnych i kwestie orientacji seksualnej. Posiada doświadczenie w zastosowaniu HRBA w trakcie obrony interesów.

Andrew Mesfin obecnie ma siedzibę w Addis Abebie, w Etiopii. Pracuje w różnych projektach, jako pozyskujący fundusze i doradca do spraw rozwoju. Prawie od 10 lat pracuje w sektorze cywilnym, posiada doświadczenie w różnych dziedzinach, jak na przykład prawa człowieka; woda, stan sanitarny i higiena; prewencja HIV i zdrowie psychiczne.

Esther Obaikol jest prawnikiem i od stycznia 2008 dyrektorem wykonawczym Ugandyjskiego Związku Ziemskiego. Posiada ponad 15-letnie doświadczenie w dziedzinie prawnych i społecznych badań środowiska, ziemi, środków egzystencji związanych z ziemią, oraz w analizie ubóstwa. Ma doświadczenie w przygotowywaniu projektów ustaw, w prawnym egzekwowaniu punktów widzenia związanych ze sprawami płci, w analizie polityki i rozwoju. Podejmowała się kontroli i oceny dla rządu i organizacji społecznych, zajmowała się ochroną i zarządzaniem na wypadek katastrof, oraz pracowała nad kwestiami sprawiedliwości przemian w Ugandzie.

Nyang'ori Ohenjo jest współzałożycielem i dyrektorem wykonawczym Sieci Rdzennych Rybaków (IFP), oraz przewodniczącym Konsorcjum Reform Mniejszościowych. W 2000 wziął udział w założeniu CEMIRIDE. Organizacja ta zwiększyła widzialność mniejszości i ludności rdzennej tubylczego, oraz ich praw na poziomie narodowym, a swoją działalnością znacząco przyczyniła się do coraz częstszego uznawania przez rząd mniejszości i ich praw w procesach politycznych i dokumentach. Kluczowe znaczenie mają pośród nich, polityki ziemskie i projekty odnoszące się do ludności rdzennej.

Bernadett Sebály pracuje aktualnie z MRG nad projektem podnoszenia świadomości w kwestii mniejszości wśród dziennikarzy krajów członkowskich UE. Jej celem jest wzrost udziału wypowiedzi mniejszości w mediach UE. Wcześniej organizowała i koordynowała kampanie praw człowieka wspólnie z Amnesty International. Ukończyła studia na wydziale komunikacji i antropologii kulturalnej.

Tobias Troll jest pracownikiem obrony interesów przy DEEEP (europejski projekt wychowania rozwojowego), gdzie odpowiada za kierowanie europejskim wychowaniem rozwojowym. Ukończył wydział komunikacji na Uniwersytecie Nauk Filozoficznych w Berlinie, i od 2002 pracował jak trener, facylitator i ekspert w dziedzinie wychowania rozwojowego i globalnego.